

Željko Kovacić

PUČKO
ŠKOLCI

Željko Kovačić

PUCKO
ŠKOLCI

2005.

**Željko Kovačić: PUČKOŠKOLCI
Vlastita naklada, 2005.**

U tiskanju knjige pomogli sljedeći dobrovrori:
1. INA- Naftaplin, Okrug Podravina, Đurđevac
2. Md "Žalec" d.o.o., Koprivnica
(gosp. ing. Darko Musić)
3. Podravska banka d.d. Koprivnica

**Priprema i tisak:
GRAFOKOM, Đurđevac**

CIP - Katalogizacija u publikaciju
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

UDK 821.163.42 282-32

KOVAČIĆ, Željko
Pučkoškolci / Željko Kovačić. -
Đurđevac : vlast. nakl., 2005.

ISBN 953-98126-1-5

451110147

ISBN 953-98126-1-5

KAJ PRVJE POVEDATI?

Poštuvani i poštuvane,

Vu ovem Gospodnjem letu, 2005., zišla je nova kniga našega pisca z naslovom "Pučkoškolci". Ž njom nas je vrnol vu vreme pred više od pedeset let. To ne običen posel, kojega je bilo leko napraviti. Po celokupnem sadržaju razmivo je, da je to najraneše detinstvo preživel v Podravske Sesvetaj. To je dob v koji se navčil pisati i čitati. Makar je to bilo poratno vreme, al je v njemu doživel puno toga, kaj mu se je tak gliboko vuseklo v njegvo veliko pamčenje. Z tuliko zanosa i ljubavi opisal je doživljeno, da se čini sad i ovoga časa. Sê je rekел po sesvečki, z tem posebnem kajkavskem govorom, tak lepo i verno opčuvanem vu ovem delu. Oglasil se vu ime sî svoji godovnjakov, godovnjač (mrtvi i živi), da se to deče i prelepo z doživljenjem ne pozabi i ostane zabilježeno za ovdešnje i nadolazeče. To je veliki Spomenar za kojega mu je bilo vredno živeti i ostaviti ga z tuliko ljubavi mlajše. Jon je z tem predragein i običnem seljačkem govorom nastojal začuvati narocku baštinu, po kojoj se more jeno selo leže prepoznati, dakak i štimati. Poželno je da ovu knigu čem više sveta (žitelji) prečita i sebe naje v njoj, makar po vremenu i semu drugomu ne "spada" vu tu dob. Z tom knigom ostala bu negdašnja slika sela i deči dogadajov, koja se od denešnje preveč razlikuje, al se v njoj začuval (ondešnji i vezdašnji) premilni sesvečki kaj. Sê v njoj povedano zrekel je na jenostaven, blizek način, z tuliko tople iskrenosti poručil da je vredno živeti i raduvati se selskomu životu deteta.

Morti je štel z tem, kaj je napravil, povedati da ne vzalud živeti bilo v jeni "zabití", v koji se tuliko bogactvo prirode i samoga čoveka nudilo na sakem koraku i trebalo ga je zapaziti, som dušom i telom doživeti. Zebiral je prebiral, slagal te jenostavne reči, jenu do druge v rečenice i ze tem pokazal, da se ovakvo blago more održati, začuvati i ž njem povedati, puno više neg z onem grackem i gospockem jecikom. Verujemo da je v tem uspel i najvekša mu fala za fčinjeno, al z tem, da takvo kaj ne bu zadnje, neg da dosti sličnoga napravi v skorašnjici i podari nam. Ne se sramil toga jenostavnoga govora našega čoveka, kojemu je posvetil tuliko vremena, mara i vrodelo je z ovem delom, koje je vujedno i njegov životopis z najraneše dobi. Ne štel nikaj zatajiti, ni skriti, vreč je rekел i o semu povedal otvorjeno (po deči) z tulikom

iskrenostjom, da mu se nema kaj puno pribaviti. Zaprav, nema se čega sramiti, al se more štimati, jel je fčinil nekaj, š čem bi se mogli i drugi ponositi, da so slično napravili. Kakti biležnički sin, ne se preveč "špinčil" med svoje vršnjake i to skoriščaval kak nekakvu "privilegiju". Bil je i ostal jenostaven, po prirodi živ, prekšen, al sē vu nekakve granicaj svojega i ondešnjega vremena. Da ne sē to doživel i preživel, zasigurno bi mu bilo žmekše o semu tak povedati i reči na ovakov način, kak si ga je sam zavdal i ostvaril.

I. del

PROLEČE

PRVI TRAVENJ

Pred sem sem, kakti pučkoškolec, rekel svoju veliku želju, da bi štel imati pravu armunjiku. K tomu, nesem ni mogel zatajiti svojega fermanoga kuma Martina Cugovčana - Beloga, Markica, vmirovljenoga nadšumara. Prerekel sem se pred dekličkaj, Ceresničarkaj, moje godovnjačaj. To so jone dobro zapamtile i skoristele za nadovadajući prvi travenj. Toga smo se dneva sî, križ-kraž, nastojali z nečem prevarati. Nesem se ni setil, da me budo za ono raneše tak "namusale" dekličke, kak me toga puta jesو. Do vuv zaljubljen v Bebicu, nesem računal da mi bu jona, med prvem, kaj mi je skupa z Jeličkom Plečičevom "skuvala". Dok mi je rekla Željkec, na te njeine prelepe reči malko da se nesem rastopil od nekakve dragosti i sê poveruval, kaj mi je smeječ povedala. Doslovce je ovak rekla:

- Deca, ni ne znate kaj je Željkecu kum Cugovčan - Markic kupil!

Na te njeine reči ja sem se zastal, zagledel, kajda me neko na tem mestu zabetoneral.

- Kupil mu je veliku armunjiku z silne base. Budo ju morala dvojica na pleče držati, dok bu Željkec igral v nju!

Tak je prefigrano Jelička mene z tem nadigla, višeše od samoga jablana. V jeden glas so moji vršnjaki povikali:

- Kaj čekaš?! Idi vreč jemput po tu svoju armunjiku!

Koda bi me neko v rit z iglom penol! Skočil sem kak zajec, kojega je na logi zatekla lisica i znenadila svoje velike lampaj. Tak sem se najemput zabežal spred Dolanje škole, v pravcu Ceresnika, da jedvaj na zavoju v kumovu vulicu zavinol, kam je trebalo otiti. Više me ne moglo nikaj do kumovoga zastaviti i vrnoti nazaj. Skorom brez duva nabežal sem v ganjek kumove iže i opazil staru kumu.

- Poveč kumič, kaj te je doneло z takvom brzinom?!

Zasiputan jedvaj joj, nekak, polovično odgovoril:

- Došel sem glet kuma! El je jon ... ?!

- Dete, nema ga doma! Otišel je v gorice! Kaj bi ti trebal, kad si tak brzo dobežal?!

Nesem imal više kaj reči. Čkomel sem. Sâ je moja radost najemput prestala v joni meri, kakva je bila na samem početku. Kuma se na to malko nasmejala i dodala:

- El so te, morti, prevarali?!

Dok sem čul tu reč prevarali, sinolo mi je v glavi, kaj so z menom napravili!

- Kumič, el ne znaš kaj je danes?!

Malo da nesem od znenadenja, nekakve tuga v sebi, prepal v crnu zemlju. Pomislil sem:

- Ode moja armunjika! Nema je! Jeso me prav nabajsali?! Fala jem lepa!

Da bi me kuma malko utešila, rekla mi je da časek sednem i ostanem. Nekakov je crv vu meni zavrtal. Tak me je prijel nemir i sram. Najrejši bi nekam otišel, da sê pozabim kaj mi se je dogodilo. Sebi sem postavil pitanje:

- A kak se vrnoti i pred sê v razredu pokazati brez armunjike?! Na koji način srama pretrpeti, špota od vučiteljice, jel sem po svoji volji otišel z nastave?!

Odajuč Ceresnikom preveč mi je ta vulica bila dugačka. Činilo mi se, da me sî glede i smejo se zad plota. Ne mi bilo lepo pred velike vrate škole. Najrajši bi da se zruše na mene, poklope mie i tak reše sega! Bilo mi je preteško kvaku prijeti, otprti ž njom vrata, da vam to nemrem povedati! A kaj bu dok otprem vrata na vučijoni?! Budo me sî "pojeli"! Nekak više stija, neg glasne, pokucam po vrate i polako ista otpiram. Nesem prav ni nosa porinol v razred, a sî poskakali z klup, na saj glas, smeječ se, povikali:

- Ide Željkina z armunjikom od kuma Markica!

Koda je vu me vudrila strelja. Gospodični vučiteljici nesem mogel nikaj povedati, makar na široko zinol.

- Evo jonoga koji nam bu igral, dok mi bumo popevali!

Itak, tomu se nesem nadejal! I gospodična vučiteljica me je smejom, nemrem reči zlobnem, do kraja "dotukla"! Trebala je primiriti sê stršene i bodeče ose razreda. To je meni bila kazna, tem žmekša, neugodneša, dok ti ju twoji, z istoga razreda, na ovakov način presude! Noge so mi bile kak odsečene. Srce je štelo, od sega toga, prebiti čez moja rebra vun. Pred jočima mi bila kmica. V glavi je šumelo, kajda čez nju ide reka Drava. Činilo mi se da nekam putujem, al ni sam ne znam kam?! Vučiteljica je na zadnje previdla, kaj se z menom dogada, pak me je za ruku vodeč otpeljala na mesto. Potle silne vike, smeja, nastal je tajec. Kuliko-tuliko pribran, nekak, došel k sebi.

- Ne mi jasno, Željkec, da si se dal na ovak jednostaven način nasaditi! - bile so tiješe vučiteljičine reči.

Nesem smogel snage nekaj reči, jel je to za mene bilo veliko razočaranje, koje sem tak doživel.

- No, dobro, šala je šala i nek ostane šala! - z tem je mene vučiteljica obatrila.

I dalje zaljubljen v Bebicu, gledel ju v prvoj klupi, a jona mi se ne ni malko nasmejala. Za odmora ostal sem sedeti vu svoji klupi osamljen, kajda okre mene nema ni žive duše. Jelička Plečičeva, valjda je nekaj spram mene zažaljevajuč osečala, došla je do klupe i kak odrasleša osoba povedala:

- Sê je to bila šala! Naj nam nikomu zameriti! Malko smo se na tvoj račun našljili! Nesmo te mislili z tem uvrediti!

Z tužnem pogledom sê joj rekela. Na to je, jošče, pridodala:

- Itak, nesmo ti to trebali napraviti! Oprosti nam! I ti, koji put, ni nam nesi ostal dužen!

KOCKANJE NA GUMBE

Skorom sô selsku decu "prijela" je igra na gumbe. Bilo nam se tak prelepo igrati. V toj našoj igri došli so na red sakakvi gumbi: kosteni, limeni, stekleni, porculanski, bakreni, železni. Jaj si ga rubačaj, bluzaj, lačaj, kapute, lajbece, vetrenjake! Imali so sakakvi noži "posla", samo da se doje do želenoga. I v najmenšoj priliki našli smo se, negdar, za škednjom, na stezici, bentecu, čistem plačoku. Najrajši smo se skupljali za spremiščom. Tu nesmo nikomu zadevali i menje našem bili v joku. Po naše žepe i žepece moglo se najti sakakvi gumbov. Po nedeljaj smo išli k rani meši i večernici. Tak nam se pružila prilika da se najemo vu vekšem broju i pričmemo kockati. Za to kockanje skopali smo malu jamičku veličine menšega kranjca. Saki je moral biti tak daleko od jamice, kak smo povlekli crtu, il šibom odredili otkud sakoji iče svojega gumba. Prveši so bili joni koji so itili i pogodili z gumbom jamičku. Onaj, koji je pogodil na štrok (odjemput v jamičku) bil je prveši i imal prav pobrati sê gumble. Jenom prilikom smo se kockali na golompite. To so bili vonjički gumbi. Kad jev za kockanje Ivcu i meni ne bilo dosti, morali smo se za iste "snajti". Baš, nekak, v to vreme, dočuli smo da so ustaše streljili Perinu Drvenkarovoga i dopeljali v općinsku drvarnicu. Kaj je drugo preostalo Ivcu i meni neg otiti glet, kakve jon to gumble ima na dugačkem kaputu. Nesmo imali najboršte naoštrenoga noža-šklocu. Više smo trgali neg rezali ž njegvoga kaputa golompite.

Za čudo ne nas bilo straj mrtvika, jel smo sê to delali po belcatem dnevu. Taj put ne nas niko zatekel na tem, ne baš najborštem delu. Sê smo golompenjake zrezali ž njegvoga šinjela i po pol si podeljili gumble. Jeno vreme imali smo se š čem kockati. Tak smo dugo o tomu čkomeli, dok iste nesmo zakockali, a ondar povedali da so od mrtvika. Kak so, inače, deca strajoma od mrtvikov, ti kockaši so ostavili te gumble, razbežali se, a nam je bila prilika da je nazaj vrnemo vu svoje "vlasničtvo". Ne nas niko za takvoga

kaj izdal, vreč smo se sami i tak je moja mama dočula za to. Plesal sem kolo brez mužike i mužikašov. Dobrano mi je zesvetljala tura, kaj se kadelo! Diznice na riti grele so me i bolele nekuliko dnevov. Po tem je došel "fasung" za ostale gumbe, koje sem doma zel za kockanje. Samo krajše vreme ne bilo kockanja. To je bilo do prve prilike. Kajda i ne nikaj bilo pred tem. Te moje deče navade došle so mi potle dobro. Zarad niov i ja sem decu takve dobri mogel borše razmeti i prerazmesti. Vlastito iskustvo puno vredi v premišljanju o mlajše. Tak sem i ja našel svoje učenike kockati. Nesem to zemival za veliko deče zlo. Kaj je, to je, z dečem doje, preje i ne ostane v njema zanavek. Puno njeov prerazmelo je moje roditeljske savete, manolo se slabosti, al na drugačeši način kak smo se mi!

ČVANKANJE NA PETAČE

Da ste nas samo vidli, kak smo se čvankali na petače?! To je bilo nekaj! Rede se moglo videti i doživeti. Vu vrpi dečkov bilo je pesoglavcov, dugokikašev, crlendačov, povesmašov, rudasti, našušurjeni, počesani, nepočesani, malejov, srednji, škrakanov, guretljinov, purčavi, čkomeči, brbotljivi, dobrejov, svadljivi. Med njema su bili "Lokič" (Lojz Lašičkov), Jozina Sitekov-Jalžičin, Ivec Matočecev, Francina Rođakov-Đurketin, Ivina Bušetinčan-Barat, Perina Repov-Bertov, Vladina Birovčecev-Žapljenkin, Jozina Birovčecov-Košut, Jantun Štefanjičev-Tonček, Štefina Štefanjičev-Dragičinka, Jantun Pinterekov-Boban, Valjent Štefčev-Forgačev, Ivec Šerbedijev-Paštin, Pepi Šerbedijev-Šarčin, Štefina Sitekov-Rokov, Željkina Kovačičev-Bilježnikov, Ivina Rusanov-Kokošarov, Štefek Birovčecev-Šustarov. Brzo smo se zmed sebe podeljili v dve grupe čvankačov. Z menom so bili: Lokič, Ivec, Štefek, Perič, Tonček, Valjent, Stef Sitekov i Ivec Matočecev. Toga dneva kajda je bil Lojz Lašičkov navinjen na feder. Ital je petače na sakakvo, kak pravi komedijaš. Kak je goder itil, saki put je itil po svoji meri. Za itanja frkal se, sfučkaval, nadipaval, copral, zvikaval, z rukaj poput perušek "letel" svojom petačom. Kajda ju je imal svezanu na vrpci. Tak je "letela" spram crte, zastavila se na onem mestu, kak je pred sema povedal. Retko koji od nas bil mu je raven v tem delu čvankanja, al mu ne išlo obračanje (pismo-glava). Meni je to išlo kak po "žnjori". Dok sem prvi obračal, najmenje sem pol petač obrnol za sebe. Lojz se na sê to srdil, al drugač ne moglo biti, kak je bilo! Znal mi je na vuvo prišepnoti:

- Poveč mi, kak ti to obračaš, a ja bum tebi kak buš najborše itil na crt, il do crte?!

Sî so vidli da mi z jenom šakom obračanje ide dobro, pak so me

naterali isto delati z celom pregrščom. I tak mi se posrečilo više obrnjeni petač neg raneše. Ni to ne bilo dobro!

Lokič je poviknol:

- Ne obračati dok ja ne punem sreču!

Kagdar, moral sem poslušati starešega! Taj put sê so se obrnole za mene. Lokič je na visoko nađipil, zakreščal, kaj so nas vuva zbolela. Vikal je:

- Proklectvo, proklectvo! Sam coprnjak je vlezel v te petače, kad se tak obračajo!

Na to mi je rekел, kaj ostale ne pasalo:

- Puščam te naprv, al za mene obračaj petače!

Makar ne ostale pasalo, al tak je bilo, kak je pokazalo itanje i najprveši do crte. Čem sem nekuliko put tak napravil, al se ni to za Lojza ne pokazalo najborše. Dve-tri petače so se za njega obrnole, a ostale za mene. Pak ne Lojzu pasalo. Na svoj način je zacviljel, obrnol se okre sebe na jenoj nogi i z popluvanom petačom pogodil, ne znam kuliko put crtu, il do crte. Obračanje mu ne išlo i ne išlo. Srdil se, zube grizel svoju petaču, z jočima obračal, dozaval z visine pomoč, da mu samo preje nedokučivo obračanje. Vidli smo mu i nekuliko suz v joku. Najborše iče, ne obrne skorom nikaj, a v mojem žepu cilenče tulike petače. Mene je druga muka prijela neg Lojza. Nesem smel z tuliko petač dojti doma. Kak opravdati, otkud so? Za čvankanje nesem smel ni pisnoti! Prvje maminoga pregleda petače so bile skrite pod krovec kočeca. Znalo se dogoditi, da so se te iste "posušile" i našle v žepe drugejov. Na kraju sega čvankanja ostal sem praznejov žepov i rukavov. I to je bilo borše neg liknoti! Do nove prilike, pak so se žepi napunili z petačaj.

GRAŠKOVINJE

Toga proleča, našoj gospodični vučiteljici Pauli, nekoje žene so na pripravljenе gredicaj zasadile graška. Bilo je lepo, toplo vreme. Grašek je brzo nical, rasel i zrasel. Ne se imal nuz čega poprimati i držati. Trebalo je za njega pribaviti graškovinje. Mi, dečoki, znali smo da to ne bu prešlo brez nas. Da je zela nekoga odraslešega, toga bi morala vučiteljica koštati i platiti za saj posel. Ovak, z nam, bil je to najjednostavnëši posel i briga. Nam je pasalo otiti z škole, da se ne moramo vučiti i sedeti v preveč trde klupaj. Odebrala nas je po svoje, kak je puno pot odebirala. Znala je da nemremo puno zgubiti od škole, niti dobiti. Po cele smo tijene tesali i ponavljali jeno te isto. Slabeši dijaki neso mogli svatiti, navčiti, bilo je preveč dosadno, jel so vreč na pamet znali navčeno gradivo. Prije otađanja v Dobovnjik, po graškovinje, otpopevali

smo zajeno vučiteljičinu omiljenu pesmu "Nabrusimo kose, vreč klasje zezревa". Mi, nekoji, reč kose smo posebno naglasili. Vučiteljica je razmela na kaj to mislimo. Ta reč v našem kajkavskom govoru značila je prosto, kaj ima saki muški stvor. Potle toga popevanja, naša gospodična vučiteljica Paula, podeljila je muške nekuliko zaušnic za sretan put po graškovinje v Dobovnjik. Ž škole smo odbežali spram Dobovnjiku, kajda nas je veter nosil na krilaj. Jozina Jalžičin i Jozina Košut zeli so sekirčice za nasekanje graškovinja. Da vam prav velim, ne nam bilo puno na misli to graškovinje, vreč igra lovača, predipavanje kanaleca, puzanje po drevlju. Na začnje je na red došlo graškovinje. To, kaj smo mi nasekli, pripravili, bilo je sê, samo ne pravo graškovinje! Nasekli smo sfrkano, debelo, zvijano granetinje, v ničemu slično na ono, čemu je trebalo poslužiti.

Saki je imal za sebom kaj vleči. Z tem nesmo napakostili vučiteljici, vreč sami sebi. Al kaj se tu more?! Deči inat nema granice, koje se nemro prav premeriti i preražmeti. Tomu semu so doprinele vučiteljičine zaušnice. Iste nesmo mogli nikak pozabiti. Za iste smo se na takov način odužili. Dok smo to graškovinje dovleklji vučiteljičin dvor, malo da ju ne trefil šlag. Ostala je zabezknjena. Čas je crlenela, čas zelenela od srditosti. Prijela je srdito moje graškovinje, zdigla ga vu vis, ž njem zamanola i zvikala se:

- Vi, sakramenti, nosite mi se spred joči! Neču vas više videti! To, kaj ste doneli, odnesite svoje materaj!

Razmeli smo kaj je to značilo. Pokupili smo se z tem graškovinjem, kak cucki podviti repov. Ostavili smo ga nuz kolnu vagu i pobegli k svoji iži. Ne se ga ni jeden od nas ufal doyleči doma, jel bi liknol za takvo kaj! Drugoga dneva išli smo strajoma v školu. Za te naše prekšenije klečali smo pred pločom, ostali na reštu i dobili dobrano za vuva! Dobro bi bilo da je samo na tem ostalo. Našli so se joni, koji neso išli po graškovinje, prepovedali nas pred naše. Moja je mama čula pritužbe proti mene. Za takve zasluge dobil sem pravoga vetra! Kaj je bilo za mene najgorše, moral sem se za fčinjeno ispričati vučiteljici, kušnoti joj onu ruku, z kojom me je pluskala. Ne bute veruvali, preselo mi je to graškovinje! Dok ga sad, kak odrasli čovek slažem, mam me potseti na ono z Pučke škole. Al, nemrem ni pozabiti svoju vučiteljicu, pokoj joj večni daruj Gospodine!

RATUVANJE

Ura! Juriš deca! Idemo naprv! Sad bumo ratuvali strelicaj! De ste Placari?! Pokažite se Permušari! Dobili bute Blatari! Nema vas Ceresničari! Kajda je vijor spunol i odnel nas k Kanalecu. Držeći luke i strelice v rukaj

odlučili smo se na ratuvanje zmed sebe. Pol je bilo na jeni, a pol dece na drugi strani. Koristili smo vrbice, zad njeov stali i "pucali" spram joni na drugoj strani. Tak so i joni delali. Čula se naša vika na daleko i široko Kanale i vrte. Zgledalo je kajda se vrabci svade na tudi provi. Strelice so nekak, nekak preletele Kanaleca, zapinjale i zastavljale se med granjem vrbic. Jena i druga strana više se jačala z vikom, neg kaj je fčinila svoje strelicaj. Bilo je sakavki prizorov za smeji, šalu, ruganje i podbadanje. Kuražneši so znali sprčiti rit i pokaživati, klopajuč se po njoj, neg ju pogode, ak moro. Takva Pepijeva šala završila se z tem, da ga je Štefina Blatar pogodil strelicom. Jona mu se zapičila v guzno meso. Pepi je zajafknol, prijel se za rit, spuknjenom strelicom dobežal k grmu i zad njega se skril. Ne mu bilo više na pomisli da takvoga kaj napravi. Na trenutek je rat stal, došli so vekteri i zvidli kak je Pepi "ranjen". Itak je sē dobro prešlo. Vidla se mala ranica, kajda bi ga kozjak ščeknol. Z povikom ura, juris! nastavili smo ratuvanje. Uspeli smo drugi strani vromti za Pepija. Jeden njeov bil je pogoden v čelo. Kagdar, zajafknol je. Mam smo stali z "ratom". Strelica mu je visela i malko ga krv oblejala. Sa je sreča da ne dobil v joko. Mogel je v ti nezgodni igri i gorše prejt, neg je to naš Pepi.

Sejeno, nesmo stali! Ja sem dobil strelicu točno v prst. Pogodila me je za gadanja. Kak sem se z ostale junačil, to ne bilo nikaj. Z druge strani mi je Valjent pripomenol:

- El vidiš, jesem te pogodil!

Ne prešlo ni pol vure, a ja mu vrnol dobrem pogotkom v listanjek noge. Dok je dobil od mene strelicu, nadipaval je kak šepavi zajec. Nesem se preveč špotal, neg samo rekel:

- To ti je milo za drago! Malko sem ti vrnol! Ti si mene, ja sem tebe!

Ne za dugo Štefek, sused, odapel je svojega luka i pučhal strelicu, a Ivec Matočecev na drugi strani opal dole. Bil je pogoden v pleča. Ne opal od strelice, vreč se je štel prignoti spred nje, a drugu je dobil. Zaviknol je:

- Ajoj, ajoj! Ne nam bilo sejeno.

Pričeli smo se zmed sebe zgovarjati jeden na drugoga:

- Ti si Ivecu pogodil, ja nesem!

Sejeno, neko ga je od nas pogodil, zgovarjali se, il ne. Ne sama strelica doletela v njegva pleča. Potle je priznal Štefina Repov-Šantičev, da je jon Ivecu pogodil. Nekojo od nas streličarov imali so na glavi koruge valjanki (sušene kore) i tak zaščitavali glavu od strelic. I po koji ležeči stari lonec dobro je došel. Ne bilo ni brez menši košari okre pojasa, da strelica ne pogodi v čerevo. Menši basačeci čuvali so glavu i vrata. Itak se čez njeove reške moglo videti "bojno polje". Za takvo kaj rugali smo se jeni druge i mislili da strašljivci pod tem "ratujo". Kak smo v tem ratuvanju strelicaj bili dosti neoprezni, z jenu stran nas je čuval sam Bog, a i ove zaščitevinе na glavaj

i telu. Puno put so nas vu ovakvem taruvanju strelicaj zatekli stareši, dobro se zvikali i rasterali nas. Tak je jemput nadošla Ivčeva mama, koju smo zvali teca Sofa. Išla je k svoji mami. Vidla je da ova naša igra ne obična šala, pak je zaviknola:

- A kaj vi to delete?! Nosite se doma! Vaši ni ne znajo kak se igraté.
Da vas nesem više vidla tuka ovak se igrati!

Splašili smo se šibe v njeine rukaj, strajoma odateleč pokupili i otišlo doma. Nekoji put nesmo uspeli prebrojiti "ranjene" i "mrtve", jel smo morali bežeč otiti.

'PODEVANJE ČAVLOV POD KAMIJONE

Čem smo počuli da ruše drevje v Svibovici, nekaj nas je posebno zasmetalо kod srca. Nesmo se mogli z tem pomiriti, da tak premilne trupce nemilice odvažajo i našu šumu pustoše. Takvo ponašanje ondešnji ne nam pasalo, jel smo v toj šumi sake godine brali jagode, varganje, slušali predragu tičju pesmu. Zarekli smo se sami sebi: Ivec, Barat, Štefek, Valjent, Perič, Pepi, Štefina Rokov, da to bumo zastavili i onemogučili. V početku nesmo ni bili svesni da zarobljene Nemce (Vilimu) z tem otežavamo i delamo neugodnosti. Naša ljubav spram šume Svibovice, premilnoga drevja, nadjačala je našega razuma osečaje. Mislili smo, to je naše, ne damo da se na ovakov način otima, plačka lepota i vrednost! Imali smo za svoje nakane potporu Pepeka Tudičevoga, zapovednika "Pepekove raje", pod čiju smo komandu delomično spadali i mi Placari. Jon nas je navčil i vuputil, kak bumo na jenostaven način onemogučili taj transport klad z šume. Sē je to trebalo pripravljati v največjoj tajnosti, da se ne sezna kaj to kanimo napraviti. Ivčev Francina, jeden od pobočnikov "Pepekovoga stožera", bil nam je glaven zapovednik za podevanje "mini". Do komadow desek, pol metra, do meter dužine, došli smo na piljani. Dukši, rdavi čavlov našlo se v drevenaj kištricaj, komori i komoric. Sakojega čavla smo dobro zravnjali z cekiče i balticaj. Sakojega takvoga nateriali smo v pripravljenu desku. Na jenem kraju desku, z jako ražarjenem čavлом presmudili smo i prebušili. Prek te rupičke prepeljan je bil tenši drot za povlačenje deske z "zasede" (nekojega mostička v Prvoj lumeri). Kaj je ondar put bil zemljан, peščan, mogli smo te povlečine točno podeti i zakopati kam je trebalo. No, to ne išlo leko. Morali smo točno paziti, da ne bi nekoji z kole nadošli i konjem navrazili bose noge. Nemački zarobleniki so v točnu dob dneva prevažali trupce i vozili do pred samu večer. Sē je to oviselo, kak

i kuliko morajo z trupce vagonov zapuniti na kloštranski, železnički stanici. Bil je zadatek da najmenje na jenem kotaču prebušimo gumiju, posebno na zadnjem, z duplične kotače. V prvoj akciji kamijon je naletel na našu postavino. Obedve gumije zadnjega kotača so v ipu zesičale, do felgi se zdeščale. Iskusen šofer toga kamijona mam je osetil kaj se dogodilo. Dok je izšel z kabine, mi smo vreč bili v Pepijevem dvorišču. I sad ga vidim kak zodava okre kamijona punoga klad, a nemre si pomoći. Gde je stal, tu je ostal! Ne imal mogučnost popraviti kvara i zmenjiti predte gumije. Silni ter je zadeval na kamijonu. Ne ga mogel sam meknati i zmetati. Čas je išel v kabini, čas sadal ž nje vun. Vidli smo da je nervozan, zbumjen i zabrinjen. Ogledal se na sē strane. Ne mogel nikaj opaziti, kaj bi ga vupučivalo na to, ko mu je to podeli v takve ga muke del?! Žal nam je bilo toga čoveka. Veseljili smo se osveti nad kamijonom, kaj pomaže zništavati takvu premilnu šumu, kakva je v to vreme bila Svilovica. Z tom akcijom zavdali smo veliku muku šumariji. Kamijon je na vure stal, dangubil, ne nekuliko put prepeljal tuliko lepi trupcov. Saj je prevoz stal i bil zastavljen. Potle so nepoznati z dipom došli glet, kaj se je dogodilo v Sesvetaj v pol beloga dneva. Ta naša akcija uspela je. Od strane šumarije, vlasti mislili so, da v semu tomu sudeluje neko stareši (znutrešnji neprijatelj), a ne mi balava deca! Kak so v jono vreme v Mesnem narodnooslobodilačkem odboru delali Štefekov i moj tata, nam obedvem došla je velika "vuna". Ne prešlo ni brez selskoga Šmajseroviča. Kočeperil se naprv Dolanje škole kak operušeni pevčec i malo da ne po peveče zakukurikal. Njegova je morala biti prva i zadnja v semu. Dok smo vidli da vrag šalu bere z Pepijevoga dvorišča, prek vrta, otišli smo se igrat na Popovice i tak zbegli saku sumnju prisutnejov. Od Prvolumerčanov smo doznali, da so čak z Belovara došli nekakvi. Na veliko so spitavali okre sveta, ko bi to mogel fčiniti i takvo kaj se ufal po belem dnevnu napraviti? Sē njejove spitancije i pomisli iše so krivem putom, a neso bili, kak je zgledalo, dorasli za takvoga kaj! Mi deca smo je prav nasamarili i vlekli pred sem svetom za nos! Na večer, od svoji, čuli smo, da je bil med te islednike zlatozubi oficer, koji je znal k nam navrnoti i preplazati drenenoga plota. Taj i takvi isti, od nekud z planin, neso se navčili vu svojem životu iti pravem putom, na vrata. Za nje ne postojala nikakva zapreka. Morete si misliti, kak i kuliko su bili telegentni? Mi smo je deca nekuliko put nabajsali. Nigdar neso uspeli otkriti nas i dojti nam v trag. Kak smo goder bili nemilosrdni, al nam je bilo žal toga Nemca. Ni kriv, ni dužen, najviše je, zarad toga trpel i spaščal. Iskreno veleč, njemu nesmo šteli naškodeti! Nam je bilo preveč žal za šumu, njeino premilno drevje, kojega nigdar ne bu više na ovem prostoru, kakvo je ondar bilo!

ŠPRAČKAŠI

Vreč više dnevov, spred večerov, dovađali so v naše selo joni, koji so nastavili delatnost Grozne. Bili so oblečeni v civil, da bi tak menje vupadali v joči seljane. Čip je je đaval kaj so, ko so i zakaj dovadajo?! Do nas dece došle so informacije o njema. Naše joči i vuva sakam smo podeli. Joščer kak-tak njeova oblečenost. Govor je je odaval na sakem koraku. Nadejali so se velikoga zajca vloviti, al jem za takvo kaj ne bil najborše pripravljen ražen! Stareši so v šali preporučili, da se z cekičom vudrimo po kolenu, čem zgledamo zajca i bu sam k nam došel. Stari majke Verone (Jendrina), da ovi, koji se tuka okre farofa šmucajo, najborše da se vudre po praznoj valjanki. Od škrebečanja koščic v njoj budo namamili k sebi jone, koje ne vide, a očo pred svoje kratkovidne jočimaj videti. To se ufal stari povedati nam. Da so ga čuli ti, o kojema je pripovedal, primerno bi ga zbezberikal po pleče i bubrežne kamence. Koda so nekaj osetili? Meknoli so se z toga mesta i zastali bliže Štefekovoga. Naša grupička vreč je bila na lipi: Štefek, Ivec, Barat i ja. Sad smo mogli odebrati pravoga cilja. V taj čas, jeden od njejov, zapaljil je cigaretljina v cigarnici. Čem je jakše povlek dima vuse, cigaretljin se na vrju zacrlenel i zakresil. Presretni smo dočekali toga cilja, koji se točno pokažival. V to vreme bil sem jeden od najborši špračkašov. Na mene je došel red da prvi otpočnem "napad". Škraklje špračke vuperjene so spram cilja. "Metek" v koži bil je oloven, komačec zesečenoga kipa kralja Aleksandra. Bila je do kraja nategnjena gumija. Štefek me je druknol i "metek" je odletel spram dipa. Vidli smo da je cigarnica z cigaretljinom bila pogodenja i odletela Zubov dotičnom dipašu. Z tem smo sebe i nje znenadili. Kad bi neko brojil, ne bi došel do broja tri. Mi smo z lipe poskakali i bežali k Bušetinčanovomu. Sa trojica đipašov, z repeterkaj v rukaj, bežali so za nam. Mi smo pobegli i skrili se. Ivec je je najborše zavaral. Skril se v kištru mrtvečki kol. Nadejali so se njega v spremišču najti i vloviti. Ostali so suvejov rukavov! Jeden od njejov uvreden i srdit, rekel je: - Ovoga nigde nema! Taj je u zemlju propao! Dok so joni Ivca iskali, nam je bila prilika prek vrtov pobeči i skriti se. Pošli so za nam po vrte. Nikoda neso mogli dostiči i vloviti. Za toga je Ivec zišel z kištore, okre cirkve i prek Sitekovoga vrnol se doma. I ovaj put se pokazalo da sejači straja i sami istoga imajo. Dožurili so se nazaj do đipa, brzo v njega sela i odjurili k Kloštru. Mi smo to skoristeli i vrnoli se istem putom. Šprračke smo ostavili na sigurnem mestu, da se ne bi ž njema odali.

ITAK SEM GA VIDEL

Samo dok smo čuli da je nekaj važnoga v ormaru općinske pandurnice, nesmo imali više mira. Kak je tu dospel, ko ga je donel, to nam ne bilo važno, vreč na koji način dojti do njega?! Stareši člani "Pepekove raje", o takvomu kaj, bili so puno borše informerani od nas menši i mlajši. Matura Betlemov povedal je sakaj o nemačkomu pancerfaustu. Posebno nas to zanimalo, da se ž njem more razoriti bunkera, zastaviti najvekšega tenka. Za takvo kaj fčiniti dosti so dva rabreša i odlučneša. I tata je jene večeri počkoma mami pripovedal o njemu. Mamu to ne nikaj zanimalo, jel joj je rata, zbeba i sî nevolj bilo obrv glave. Ja sem vuva napel kak zajec-mladičar, ne od straja, vreč od silne znatiželje. Od sega toga čutoga prijel me nekakov nemir. Ni spat nesem išel, ni digal se, da ne bi mislil o tem "čudu". Ja sem si ga zamišljajak nekaj ogromno, žmeko, veliko, dugačko, na četiri kotača, z debelom cevjom, kak je dvadesetlitreni lonec. Sê to mi je zavdalio velike brige i muke! Nesem štel z nikem iti po njega. Jel, ak uspem, ondar bu samo moj, meni pripadal, jone, koji se z menom pajdaše?! Ne bum li mogel istoga odnesti, prepeljati, saki onaj, koji pe z menom, imal bu prav tuliko, kuliko i ja?! To mi ne nikak pasalo za ovaj put. Zmed Ivca, Štefa, Ćvč, Štefeka moral bum odebrati onoga, koji se bu ufal takvo kaj napraviti i v tajnosti zadržati sê. Najprvije mi je bila nakana zvideti i po zviđenem postupiti. Dobro mi je došlo jenoga torka, kaj me je tata povel sebom vu vured. Dal mi je stolca za sedeti, nuz njegov pisači stol, dosti sakakvi paperov. Na to je k tati došel stari Miško Milošev nekaj razgovarjat i pitat. Po tatini dozvolji, stari Miško za ruku me prijel i sebom otpeljal v pandurnicu. Dal mi je kokružnjaču-makovnjaču, koja je bila preftečna, po domaće pripravljena i spečena. Za njegvem stolom i okre sî ladic bila mi je data puna sloboda. Ne znam, za kaj i po kaj je stric Miško išel k najvekšemu ormaru? Na kluč se otpiral. V njemu je bil menši bubenj z batoke i nekaj, kaj do sad nesem videl. Zvadil je bubnja, dva batoka, da se z tem zabavim. Čem sem videl na tem nepoznatem predmetu ručku, pomislil sem si:

- To je nekaj za nas, mene, celu moju družbu!

Striček Miško, iskusen čovek, primetil je kam so moje joči vuprte. Potapšal me po pleče i povedal:

- Željkec, to je straj! Zato ga i držimo vu ovem ormarljinu! Mani se ga! To je veliko zlo!

To, njegvo, nesem mogel prečkometi, pak zapital:

- A za kaj to zlo ne itite?! Bu vam pojelo ormara!

Na to se stari Miško slatko nasmejal. Z debele me očalje pogledal i odgovoril:

- O, o, o?! Nesem znal da si tak šalen?! Ja bi ga itil! Moramo ga tuka imati, dok ne dojo po njega!

Da je kača pred njem stala, ne bi me zastavila, da ne štrocnen štrocaljinom! Miško se ne mogel načuditi, kak ja z tem rukujem. Pred tatom je rekel:

- Gospon biležnik, vaš Željkec je pravi kanoner! Kaj velite na to, Jon je sam štrocnel z štrocljinom na panceru?! Tata se zagledel, pogledal Miška, mene i jedvaj primetno nasmejal. Morti si je v sebi mislil:

- Samo mi je jošče to trebalo?!

Tata se vrnol vu svoju kancelariju, a ja ostal kod strička Miška. Striček Miško ne bi bil to, da ne vdonvoljil deci prepostavljeni. Smeječ mi je rekel:

- Željkec, očeš pucati z toga kanona?!

Samo mi je joščer to trebal povedati.

- Odi z menom vu dvor, buš pukel nekuliko put!

To nesem ozbiljno svatil. Dok je zemival z ormara toga "kanona", pomalko me lovil straj.

- Bog zna, kak bum pukel?!, rekel sem sam sebi.

V opčinskem dvoru so bili križi za pilenje drv. Na nje mi je striček Miško postavil toga "kanona". Zatečen je ostal mojem pitanjem:

- El bum ja to na prazno pucal?!

Skorom je opal na rit i ostal brez reči.

- Mali, prvlje se na prazno puca, a ondar na puno!

Ne mi se bilo teško postaviti nuz toga "kanona", prijeti ga, pričeti ciljati, štrocnoti na prazno nekuliko put. Na sê to moje, malo da se ne striček Miško zadrevenel. "Kanona" je zel, nazaj del na mesto, zaprl vrata i zaklučal ormara. Želja mi se v jenem delu spinila zafaljuč stričeku Mišku. Sê sem videl, doznan. Moja je bila odluka, da to moram imati vu svojem virjanu čem prvlje, da ne dojo po njega i odneso nam ga spred nosa.

PANCERAUŠT IDE K MENI!

Ne prešlo nekuliko dnevov, a mi smo došli v "izvidnicu". Moji neso znali kam sem otišel. Skrili smo se v drvarnicu i ž nje gledeli spram pandurnice stričeka Miška. Kak so goder obločeci na njoj bili mali, al se čez nje mogel videti saki njein del. Striček Miško se nekam spravljal z bubnjom i biciklinom. Dobro se vidlo da je zaklučal velikoga ormara i kluča del na njegyu gornju stran. Pandurnica je ostala nezaklučana. Kak naručen je odnekud došel Štef Čvč. Po kaj se zavrnol v opčinski dvor, to mi ne bilo jasno. Došel je do mene

v drvarnicu. Povedal sem mu kaj kanim napraviti. Počel me je na sakakvo zdigati i nanašati. Bil je presreten na sē to o čemu smo pripovedali. Više ge ne moglo nikaj zastaviti, da ne otije po pancerfausta. Pazili smo da nas nekaj ne znenadi. Štef ne dugo premišljal. Skočil je kak tigar. Za časek se našel v pandurnici. Brz i okreten z pancerfaustom na pleče došel je do Palaičevoga zidanoga plota. Prepuzali smo ga kak pravi mački. Sad je bilo leže. Skrivečki prešli smo Palaičevoga dvora, do drugi putni vrat, spram Stare cirkve. Bežeč prešli smo vulicu po širini i našli se v Peričevem dvoru. Po Popovicaj, prek velečasnovoga i našega vrta došli vu dvor. Pancerfaust smo odredili novo mesto vu vurijanu. Potle toga Štef je neopazice zišel z dvora. Vrnol se prek Placa doma, a ja se ostal igrati na dvoru. Nekuliko sledeči dnevov nesem povedal o veliki tajni. Da ne doje naše delo na videlo, nesmo se igrali tejov dnevov vu virijanu. Dok se striček Miško vrnol i otprl ormara, imal je kaj videti. Zastal se pred njem. Ne mogel sam sebi veruvati i svoje jočmaj. Pancerfaust je "zdimal". Ne ga bilo više na onem mestu, na koje ga je jon spravil. Mam je otišel tati povedati kaj se dogodilo. Velike brige so prijele stričeka Miška i mojega tatu. Postavili so si pitanje:

- A kaj, ak zeznado joni, koji bi najmenje o semu tomu trebali znati?!

Samo so striček Miško i tata za to znali. Njema ga je neko donel i ostavil. Bojal se ondešnji vlasti i sakakvi otepancij. Joni so se našli na mukaj. Zginol je v pol bela dneva netragom. Striček Miško i tata so o semu čkomeli. Neso nikomu pripovedali kaj se je dogodilo. Toga dneva tata je došel doma zabrinjen. Ne puno pripovedal. Mami je v poverenju rekел:

- Neko nam je vražega špajsa pripravil v pandurnici!

Mama je pitala tatu:

- Milček, poveč, kaj se je takvoga dogodilo?!

- Neko je odnel švapskoga topa z općine! More sakakvo zlo ž njem napraviti!

- Kak se je to moglo dogoditi, Milček?! Neko z općine oče vam na taj način naudit!, bile so mamine reči.

- Taj dobro zna kaj dela i sē mu je bilo poznato! - rekel je tata.

Ti trenutki meni za stolom bili so preveč žmeki i deli me vu veliki straj. Bojal sem se za tatu, da ga ne optuže. Imali so ga pojedinci preveč na zubu. Kak popraviti celu tu stvar na borše, samo da do najgorjega ne dojde?! Makar bum nazaj vrnol toga pancerfausta, da z tem tati pomognem zbaviti se najgorjega! Potle sega toga ponovo me tata vodil v općinu. Nesem se usfal stričeku Mišku pogledati v joči. Ne mu bilo sejeno. Zabrinjenoga i preveč ozbilnoga obraza rekel je:

- Željkič, ne buš se više igrat z "kanonom"! Neko ga je vraži, a ne boži odnel! Da mi je samo znati, naprašil bi mu ja tura z ovem kozačkem

korbačom! Taj si i ne drugo zaslužil, neg kaj sem ti povedal!

Te reči stričeka Miška preveč so me pogodile. Ne mi bilo do smeja, ni do šale. Odreči se tak željene stvari, to je bilo za mene najstrašneše! Nesem se ufal pred njem povedati pravu istinu. Morti bi mu ju rekel, al ga nesem štel uvrediti i ražalostiti. V njemu sem gledel velikoga pajdaša, istina-Bog, puno starešega, al bliskoga deci. Takvoga ne moči samo tak najti i sresti. Nesem ga štel zgubiti, ni pod koju cenu! Mučila me je ta moja nepravičnost spram njega. Tatu i njega sem gledel med najvekše uzore detinstva. Kad bi moral odati, priznati, nekak bi mi bilo v srcu preveč žmeko. Ne bi štel naškodeti stričeku Mišku i tati. Doje li do najgorjega, odrekel se bum pancerfausta i vrnol ga nazaj! Razumneši mi ne bi to zeli za zlo. No, bilo je onejov, v to vreme, koj ne bi tak premišljali. Itak, po Boži volji, sē je prešlo, kajda se ne ni dogodilo!

"VOJNA GRUPA" - PANCERFAUSTI

Kak bi deca mogla duže nekaj tajiti, da ne povejo? Ni ne čudo da smo odali tuliko i tak "čuvanu tajnu". Najpovereneše rekli smo da imamo topeka, z kojem bumo pokazali kaj smo! Sebe sem prectavil za zapovednika. To je mam značilo da zapovedam, a sī ostali morajo slušati! Do osnutka te grupe došlo je v mojem vočnjaku. V njemu nas ne nikö gledel, nadgledaval, ni videl kaj delamo. Ivcu, Pepiju, Štefeku, Valjentu, Štefu Čvč i meni to je bil veliki dnev. Ni jena grupa sela ne imala to kaj smo mi imali. Pancerfaust na pleče Štefa Čvč značil je najjakše naoružanje, z kojem je jena dečja grupa raspolagala. Nas ne bilo nikoga straj. Sakoj deči grapi mogli smo se suproctaviti, o čemu drugi neso mogli senjati. Naša močna postrojba ne rebala imati više članov. Da je imala, morti bi sami sebi zadevali? Štef Čvč, najstareši med nam, stal ne na čelo grupe i na desnem pleču držal "topeka". Za njem so po veličini stali ostali. Moje je mesto bilo po strani. Sī smo stali kak dreveni štafljini, z glavom i nosom na više.

To naše "postrojavanje" bilo je tuliko ozbiljno, da smo jedvaj dijali. Ni makac se z ničen ne pomikavali. Ne se čula reč. Saki je stal na svojem mestu. Potle "postrojavanja" bil je odanek. Štef Čvč je "topa" naslonil nuz deblešu slivu. Prisutni so šteli videti kak zgledi. Malo koji je razmel kaj je to. To je bila za nas žlebena cev, na čijem dolanjem delu je štrocljin. Od sega toga štrocjanje je bil najzanimljiveši "posel". A kaj ide v njega, kak se to nameče, ne nam bilo poznato?! Jeni so rekli da se more v cev puščati žagar,

okruglo drevo, listje, trava, paperovje i z tem puči, Bog te pitaj, kam?! Za taj put je ostala velika tajna nam, kak se to more ž njem prebiti bunker, zništiti tenk, zrušiti iža? Z takvem punjenjem, kakvoga smo si mi zamišljali, ne bi se moglo nauditi srabljivomu mačku, ni šugavoj lisici! Naša špračka bila je od toga "topa" jakša, opasneša i delotvorneša. Dok je Pepek čul, kaj mi imamo, mam je sema bilo razmivo, da je to nekaj, š čem se more zapretiti i zavdati pravoga straja. Rekel je:

- Jone, z dipom, moremo odjempus z tem poslati med vragove!
Nigdar se više ne budo od njejov mogli vrnoti nazaj!

Te, njegve reči, otpirale so nam joči. Jon je stareši, puno toga videl, znal, sprobal, počul. Nam, mlajše, mogel je tak sigurno priovedati i davati za sakaj vupute. Po Pepekovem naputku nam so se joči drugač otpirale i vidle puno borše neg prvlje. Jasno je zgovoril kaj je znal. Mi smo se zmed sebe pogledavali, sramili za preveč zeleničljiva premišljanja. Da nas je čul priovedati, nasmejal bi nam se v joči i rekel:

- Kaj vi znate slepovuži i tiči-nepoletači?!

Na kladaj Placa povedal je:

- Z naprve cevi pancera ide mina z deblešom glavom. Ž njom se cilja bunkera, tenka, kamijona, vlaka, ižu!

Od ti reči nastal je med nam tajec. Mašuč z rukaj, pridodal je:

- Pribavite minu, ja vam bum pokazal kaj se more napraviti!

Pepekove reči tuliko so nas zastrašile, da se nesmo ufali nikaj reči, a kam li kaj pitati! Z tem smo svatili kakvo zlo imamo vu virijanu. Pričeli smo razmišljati, kak da se ga zbavimo, da ne dojemo vu vekšu napast?! Pepek bu to napravil, kak je rekel! Pitalo se bu, ko mu je to pribavil i dal?! Straj nas je bilo ne poslušati ga. Jon ne pital za razloga! Moralo je tak biti, kak je rekel i odstupa ne moglo biti! Znal je da se v opčini naadajo četiri mine za pancera. Treba je zeti i donesti na sigurno mesto! - bila je njegva zapoved.

PO MINE V OPCINU

Kuliko goder slušali Pepeka, njegve zapovedi, nesmo si mogli do kraja dati zapovedati i biti vu semu poslušni. Čiji je pancer, taj ima prav sam nekaj odlučivati, a ne navek po Pepekovoj zapovedi. Odlučili smo iti do kraja sami. V akciju pejo odani! Nesmo više najzeleneši, tiči-nepoletači! Moremo svojom glavom misliti, delati po svoje! Neso nam navek pasale nečije vupute. Ak, vreč, neko treba dojti do ti mini, ondar se to mene patri i moji najodaneši?! Za ovaj put bumo Pepeka zaobišli. Jon nek ratuje po svoje! Mi, Placari, moremo povčiniti sē, kak i do sad! Kad smo mogli pancera zeti,

nigder ne piše, da to nemremo i z minam napraviti! Sî puti so nam otpri! Nuz malo straja moremo i z minaj "otiti"! Odluka je pala. Ide se po mine v pol beloga dneva. Naš zadatek je zvideti i prejti na "posel"! Štef Čvč i ja krenoli smo prek mojega, velečasnovoga, širom Stare cirkve, Palaičevecem dvorom, do ogradenoga zida. Štef je ostal spod virijana, ja preplazal ogradu i čez vuzež prolaz vlezel neopazice v opčinsku drvarnicu. Z toga mesta moglo se pratiti, kaj se dogada v pandurnici i opčinskem dvoru. Pomalo so nam smetale nadolazeče i odlazeče stranje, koje so si nekaj počinjavale v Mesnem NOO. Neso nas zanimale te stranje, kuliko striček Miško. Na jenem od tri obličeca stale so četiri sivožučkaste, duguljaste glavatice z crlenkaste vrje. Kak do njejov dojtì? Saki obločec imal je železne gatre, a krilca zaprta zakvačkaj. Kaj je najgorše od sega bilo, striček Miško je za dugačkem stolom sedel, pisal. Da barem otije po selu bubenjat obavesti i ostavi pandurnicu samu?! Štef Čvč ne mogel dočekati svojega "posla". Zafučkal je na prste. To je značilo, kaj se dogada? Na isti način mu je odgovorjeno, a to je, nemremo nikaj pričeti delati! V dugočasnosti Štef Čvč je zišel spod virijana, preplazal plota i došel k meni v drvarnicu. Segal me je opkušaval dok je videl mine v obliku. Ne nam bilo sejeno, kak se sê ovo dogada. Skupa smo neprestance gledeli spram pandurnice. V jenem času striček Miško pričel je spuščati glavu prek ruk na stol. Štef je potijo šepnol: - Lovi ga drem, bu zaspal! Na Štefovem spačenom obarazu pojavit se smej. Ž njem je povedal sê, kaj je imal povedati. Moje je bilo napoživati. Štef je žabeče korake odbežal pod oblok, z te četiri čudne stvari. Obločnice so bile stare, z sakakve reške na sebi. Štefu ne bilo teško dojti do zakvačkov i poleko otkvačiti jenoga po jenoga. Goranjega je otkvačil, z dolanjem imal muke. Drotom ga znagla povlekel. Isti je klopil po steklu i zbudil Miška. Dok je striček Miško napasal svoje debele naočalje, borše videl okre sebe, Štef Čvč odbežal je i vrnl se v drvarnicu. Ne nam drugo preostalo, neg čem brže po letvaj drvarnice spuzati do tavana pismorane, tu se skriti i čekati. Striček Miško je zbežal z pandurnice i držal v rukaj kozačkoga korbača. Nadejal se da bu lopove zatekel i dobrano zberberikal. Na sakakvo je ogledal obločnice i krilca obločecov. Čudil se kaj je to bilo, a nikoga nema. Vrnol se v pandurnicu, pospravil sê mine i zaklučal v menšu železnu kasu. Z tem je naša akcija propala. Z tem je sakojemu od nas na srce sel najžmekši kamen života. Ko bi se nadejal, da bu sê ovak prešlo? Pred nas se postavil zadatek, kojemu nesmo bili dorasli. Prežmeku kasu, da nam je bila pred nos podeta, kak bi odneli, š čem istu otpri i došli do najzelenešega?! Do kluča iste ne bu se moglo leko dojti. Sad budo sî na oprezu! Niko se više ne bu igral dečega skrivanca! Ovo, kaj se je dogodilo, vpozorava da je "neprijatelj" tu, ne spi, vreč vreba i čeka svoj trenutek. Ni druga stran ne bu više to gledela, kak nečiju šalu. Z ovem, kaj se dogodilo, prevršilo se saku meru! Taj, nelovljeni, prisutен je, more se ga nadejati i z mišje jame! Vrata na kancelarijaj zapirajo,

zaključavajo, osiguravajo. V dvoru i vun njega postavlja naoružane stražare. Organi vlasti održavajo tajne sastanke, poduzimajo mere, da ne doje do najgorjega! Niko se ne ufa po noći zadržavati v kancelarijaj, da ne odleti v zrak. Službeniki dežurajo, spijo kak zajci navek napeti vuv i joči. I moj tata, osim lovačke puške, dok je bil sloboden od sastankov i dežurstev, nuz kreveta je, na nočnem ormarecu, držal napunjenu starojugoslavensku repeterku. Mama je čak spuščala drevene šarapoljke na obloke od vulice. Ni ja nesem više mirno spal vu svojem krevetecu. Dovadali so k tati kureri, nekaj donašali, zešteptavali se z njem nuz svetlo lampice, il menšega lampašeca. Mama je po tijo moljila da ne doje do najgorjega. I ja ž njom. V selo so dovadali nepoznati ljudi i pratili kaj se dogada. Sumljive so spitavali, legitimerali, privodili. Koji se neso slagali z ondašnjem režimom, bili so trn v joko sakake službaj. Nekoje so brez razloga sumnjičili, pretucali, zapirali, napaživali. V soj toj komešanciji otišle so i mine. Odneli so je "strogoo poverljivi". Boršč je kaj so je odneli, jel bi to nas decu, da smo došli do njejov, zasigurno stalo glave. Ovak, prazna cev pancera, mogla je biti igračka, al ne opasnost za sê nas i druge!

SE VIŠE "PANCERFAUSTOV"!

Nesmo z minaj uspeli, al je nekaj drugo išlo. Za sakojega novoga okupljanja sê je bilo drugače od onoga čera i predefčer. Najprvje je Pepi donezel svojega "pancera". To je bil komad rđavoga žleba, preičen prek vrata i pleč. Rekel je, makar mi ne bilo po volji: - Željkec, ne buš samo ti imal topa, bum ga imal i ja! Dok sem to videl, mam mi je v grlu zastrnol, ne baš tenki knegljin. Onak, zlovoljen, odbrusil sem mu:

- Je, je, Pepi! Mogel si tak japinoga štafljina svezati i donesti pokaživat!

- V tu svoju cev deni slepovuža i ziji pred tenka, pak ga gadaj!

Počkoma je Pepi na te moje primedbe pridodal:

- Kakov je, da je, za mene bu dober!

Nesem mu ostal dužen:

- Z tom svojom mirakuljom stani odzad i gledi pravoga topa!

Kak sem mu povedal, tak je Pepi i napravil. Vreč zutra, eto ti suseda Štefeka z velikem minčelnjakom prek pleč na "postrojavanje". Nesem mogel ni njemu to prečkometi, kaj je z tem došel:

- A kaj si to ti Štefek donel?!

- Pak, valjda, vidiš?! - smeječ mi je odgovoril - Moj kanonec ne samo za pucati, bu nam dobro došel za razvlačiti testo na rezance! Vojska

mora imati svoju kujinju dok ratuje, da ne bi vonjiki bili gladni!

Trećega dneva Valjent je napravil najveku komediju, koje se nesmo nadjevali. Donel je meter i pol dugačkoga okrugljenjaka, na kojem je bil nateknjen debleši i potrti čup. Z tem pridodattem čupom najborše je sličil panceru. Sî smo se zagledali vu Valjenotvu pucaljku i istoj se čudili. Kak je, inače, Valjent bil šalen, dobročudne naravi, ne mogel smeja zadržati, pak je povedal:

- Za moj top joščer granate dozrevajo!

Sê smo, nekak, prerazmeli, al nikak to, da za njegov top granate dozrevajo.

- Na kojem drevu rasto, poveč nam Valjent?!, pital je Pepi.

- Pak, el ne znaš, na našoj parceli, med kokruzom! Pepi, Pepina, to so ti valjančice!

Na te njegve reči, sem nam je sinolo v glavi. Ivec, kak Ivec, ne ostal dužen Valjentu:

- Ko bu, po tvojem, dočekal valjanke, a mi moramo ratuvati?!

- Odreži na tavanu komad slanine i deni v cev toga svojega topa, buš videl kuliko ratnikov privleče!

- Aje, figuc Ivec! I meni je slanina dobra! Ti deni meni svoju v moj top, jel nemaš topa!

- Nesem se spunktal! Rajši bi ju dal Gariču!

Ko zna kak bi dugo ti naši razgovori potrajali, da ne z Babinoga kuta zagrmelo i zapuval jakši veter?! Veliki topniki v straju od grmljavine, kol sv. Ilije, tak smo se brzo pokupili z velikoga vrta i saki je otišel na svoju strand. V soj toj strki nekoji so ostavili svoje tope, odbežali, kak so je noge mogle nositi! Štef i ja nesmo ostavili pravoga pancera. Ž njem smo odbežali pred plovom do virijana i čekali da zlo preje. Kaj je bilo najvažneše, bili smo z topom pod krovom, koji ne premakal. Na sako musikanje križali smo se i moljili Očenaša. Nesmo se ufali reči da i naš top more tak dusnoti, kak strelja sv. Ilije. Samo da nas svetec ne čuje, da ne tresne strelja vu naš virijan. Nuz tak strašnoga topeka neso se junaki ufali ni pisnoti, a kamo li š čem pomanoti! Potle plove, musikanja, grmljavine, okuražili smo se, kak puži splazali z virijana po letvaj vu dvor. Ostali naši "ratniki" z bose nogaj gackali so po vodi, blatu, a mi jem se pridružili na Placu. Sad smo se ufali glasne pripovedati, jel se je sv. Ilija na svoji kočiji otpeljal k Dravi i spram Maderske. Kak je goder z bičom pucal, al so strelje bile preveč daleko od nas i putuvale zmed crni oblakov k istoku.

MINSKI VUPALJAČ

Kak je Jozina Jalžičin zgubil toga minskoga vupaljača, ni do danes nam ne jasno. I Jon je bil jeden od oni "angelov", prekšenjak svoje vrste, da mu se ne moglo najti takvoga para na daleko! Više bi moglo biti razlogov, kak ga je zgubil? Mogel ga je poleknuti, da bi se nekoji polakomel na njega. Koja je jona prva, to samo dragi Bog zna?! Jozina ga je pribavil kod nekojega starešega. Ponašal ga je po žepe i vu platneni torbi. Kak je bil vupaljač dosti težek, postoji mogučnost da mu je predrl žepe, il torbu i čez dostatno prelce ispal. Kakov je vreč Jozina bil, ne bi se ga samo tak odrekel?! I njemu se je svojom kresečom bojom i izgledom zdopal. Ne ni čudo da bi mu zginol, jel ne nigdar išel v školu i z škole poleko. Nadipaval je i pobeškaval. Za ondar čvrsteši dečokec, ne deklička, da bi išel preveč mirno i ozbilnešega. Na vekšem odmoru nam ga je v školi pokažival:

- Kaj ja imam, to vi nemate?! To ne ni jeden od vas dobil!

A mi, kak mi, malo da ga nesmo zrušili od silne znatiželje. Da so nas, barem, tak zanimale naše školske zadače!

- Daj da vidim, daj da vidim!, čuli so se naši deči glasi.

Jozina, kak Jozina, malko ga je pokazal, brže skril v žep i z dve ruke držal. Smeječ je povedal:

- Kaj mi daste za njega?!

Ta čudna stvarčica preveč nam se zdopala. Nesmo imali za nju kaj dati, vreč ju gledeči i gledeti.

- Joška, kaj bi štel za to?! - ja sem ga zapital.

- Pak znaš?! Daj mi vekšega dinareca!

Sê sem žepe preiskal, da bi nekaj našel. Nesem v njema imal ni prebite pare!

- Donesi zutra! Doma fkradni, pak bumo tržili!

To bi tak njemu najborše pasalo. Kak bi ja na kraju prešel, to je veliko pitanje?! Da bi ga zmamil za tu stvarčicu, predložil sem mu, da se potle škole doje igrat v moj virjan.

- Aje, figuc, Željkec! Da dojem k tebi i ostanem brez ovoga, fučkaj se ti mali?!

Taj put, nesem ž njem sklopil nikakvu pogodbu. Dobro da ne došlo i do svađe. Jon, kak Jon je zapretil:

- Pazi se da me ne izdaš pred vučiteljicom!

Nesem mu ostal dužen. Uvreden i srđit pošpotal sem mu se:

- Jalžica, vražica!

Ko zna do čega bi došlo zmed nas, da ne prešel veliki odmor? Naša vučiteljica pokazala se na vrate v pravi trenutek. Kak pokorni miši išli smo

v razred i više ne bilo piske. Nesem bil tužibaba, al bi ga najrejši pritužil vučiteljici. Z klupe, bliže magarečoj mi se zagrozil i zbleščil z jočima. Nesem se ga ufal pritužiti i sê prečkomej. Ostala mi pomisel:

- Došel buš ti meni na štij!

Ko bi rekел, isti taj vupaljač našel se vu mojem žepu. I meni ga je bilo lepo imati. O tomu nesem nikaj povedal, pogotovo ne Jozini. Zgubil ga je nedaleko moje iže. Da mi ga ne bi zel, skril sem ga vu virijan. Mesto mu je bilo vu jenem rešku. Potla je Jozina ziskaval toga vupaljača. Sî smo mu se pocmejavali, kak je ostal brež njega, a štel ga je prodati za novce. Zarad vupalčača sê nas je krivel, grozil nam se. Z toga se vidlo da ga neje poleknol, vreč ga je zgubil. Da je znal da je kod mene, sega bi virijana preiskal i fčinil v njemu šakake svinjarije. To ga je najviše mučilo da za njega ne dobil ni prebitu paru. Mogel se na glavu postaviti, prčiti rasta, više ne imal, kaj je imal! Čak nam je premetal po torbaj i žepe, al sê zabadav! Ne našel jono kaj je iskal. Za prekapanje po torbaj dobil je za vuva od naše vučiteljice i prek riti. Sê se prašilo, a mi na to smejali. Malo da se ne spunktal za tem vupaljačom. Moral je ostati i na reštu. Ne navčil domaću zadaču. Za sê to bil je kriv vupaljač. Roždil je nuz ploču, moral klečati, vučiti se kaj ne znal i navčil.

MAMI ZA ŠNACÉ IGLE

Za Jozinovoga vupaljača doznal je Ivec. Jon je bil od mali nog moj pajdaš. Kak je goder taj vupaljač moral biti velika tajna, jon je samo doznal za nju. Tuliko je bil za njega znatiželjen, da je saki čas dovadal k meni. Nagovarjal me da mu istoga pokažem. Prosil me je i naprašal, dok jesem jemput vdovoljil toj želji i znatiželji. Ponizno mi je rekel:

- Samo mi ga malko pokaži, kak zgledi i kakov je?!

Bil je presreten na prišepnjeno:

- Ivec, odi, idemo vu virijan. Pazi da niko ne vidi!

Na te reči za časek smo bili vu naše kućicaj. V polovičnoj kućici bil je z korom zadelan režek.

- Sad čkomi i gledi. Samo da nas niko ne čuje.

Dal je do znanja z jočimaj, da bu gledel i čkomel. Z prste je odmeknjena kora z reška. Ivec se zagledel v režek. Tijano je povedal:

- El to Jozinov kotačec?! Gda ti ga je prodal?! Kuliko si mu dal za njega?!

Na sê te vupite dobil je odgovora:

- Jozini nesem dal ni prebitu paru! Zgubil ga je na stezi, a ja ga našel.

To mu ne bilo dosti, vreč ga je štel malko držati v svoje rukaj.

- Očeš mi ga z bližešega pokazati, da osetim, kuliko je žmekek?!

- Evo ti ga. Pazi da ti ne opane i eksplodera!

Z tem mu dal do znanja kakva je to "igracka". Z prvine ni ne slutil, kaj je to, zaprav?!

- Mogla bi nas znenaditi!

Jon ga je držal na dlane z velikem zadovoljstvom. Ne prečkomel svoje osečaje. Glasne je povedal:

- Preveč mi je lep! Da je, barem, moj! Čuval bi si ga vu virijanu! Al, eto, ne moj! Borše da je tvoj neg Jozinov!

Obedva smo ga gledeli i smeiali mu se. Da vam povem, ne mi bilo do vekšega smeja. Nekaj me je vpučivalo na opasnot. Ta prelepa stvarčica itak preti! Ivec, kak Ivec, ne tak premišljaj kak ja. Njemu je to bila lepa stvarčica, odličen valčec z crlenkasto-belkastem limekom zgora i zdola. Ivec je preveč deči na to gledel. Ne slutil da mi imamo nuz sebe nekaj opakoga. Najivno je rekел:

- Ču, Željko, to bi mojoj mami najborše bilo za spravljanje šivači igel!

- A kak ti to, Ivec, misliš?! Gornju stran bumo otpri! Dolanja stran nek ostane, kak je, da ne budo mogle igle padati ž njega!

Ivec je to jenostavno rekel. Mene samo da ne pričela od straja zimica trti. V tem čudnem predosečaju pripomenol sem mu:

- Ivec, nek ostane takov, kakov je! Meni se ga neče otpirati!

- Em, to ne nikaj! Željko, mi to moremo raspraviti kak očemo!

Moremo otiti k Naceku v kovačnicu. Jon ga more na sakakvo rašarafiti!

Naša deča znatiželja ne imala granicu. Mi smo istu pričeli predači. Da sačemu vidimo "jetra", predaleko nas je to vodilo!

- Nedemo k Naceku! Moremo tu, kod mene, probati otpri valčeca!

Ivčevo je prevagnolo. Z virijana, z vupaljačem spuščali smo se dole. Moje je bilo otiti v komoricu po cekiča, klešče i jakšega čavla. Sê to smo deli na dukšu gredicu z doljenje strane strganoga virijana. Od moje znatiželje bil je jakši straj. Ruke so mi poplešivale. Sê mi je padalo z ruk. Ivec je to primetil. Prevzel je sê vu svoje ruke. Pajdaš me vuzval k sebi: - Odi, doji, pridrž mi, da ja z cekičom vudrim po čavlu! Nesem mam došel k njemu. Sê više lovil me straj, al to nesem štel pred njem pokazati. Na njegov nagovor teško mi se je bilo približiti.

- Ivo, puščaj to, ostavi, iti! Naj nabijati, more dojti do sega! Malo se vu me zaglcdel.

Ne ni jemput vudril po kapcljinu. Dok je jon sê to ostavil, ja svoje rukaj prevzel.

- Da viš, kaj bu sad?! Najprvije idemo predrti toga valjčeca, z jonu

stran de se crleni!

- Naj tam! To je lepši del! Nek ostane za dolanje v pospravljanju igel! - poviknol je Ivec.

- Ondar bumo prebili na belem!

Zel sem čavla, napasal ga na belo, vudril s cekičem i prebil to. Kajda i nesem nikaj napravil?! Prav mi je Ivec rekel:

- Nesi ni trebal to prebijati! Nesmo z tem nikaj postigli i napravili!

Mora se na vekše otparti, da bi se leže igle devale v nuter i vadile vun!

V tem času kajda mi je neko prišepnol, il mi se tecalo:

- Ostavi se čoravoga posla! Iti to čem dalje od sebe!

Prijel me je poseben straj. Ni sam ne znam zarad čega?! Ne mi se više dalo z tom čudnom igrackom igrati. Jona me sê više plašila i znemirjavala. V tem straju Ivca predlažem:

- Zemi si to i odnesi mami za igle! Ja ti to nemrem borše zdelati, kak jesem, jel nemam š čem!

Moj zgovor bil je od sê vekšega i prisutnešega straja. Najrajši bi se meknol, al me je bilo sram ostaviti najboršega pajdaša. Da je jon otišel doma, drugač bi bilo. Nesem mu mogel reči:

- Ivec, otiji doma!

Ne jon nakanil ni ondar to fčiniti, dok je moj zgovor bil mama:

- Ak to primeti moja mama, znaš kaj nas čeka?! Ti buš otišel, a ja splatil svoje!

Na te moje reči ne se preveč obaziral. Tuliki straj, predosečaj nečega, v meni je budil želju da doje mama i naje nas v semu ovomu. Ko za inat je ne bilo! Da je, barem, Valjent k nam došel?! Jon bi, smeječ se, vpozoril:

- Kaj vi to delate?! Š čem to tuckate i po čem?!

Ni jon ne taj put došel. Zgledalo mi je da je to zlo nas štelo vu svojem kolu imati, z nam zaplesati na najgorji način?! Ne nam ni denes jasno, da se toga zla nesmo mogli nikak okaniti, zbaviti i meknoti za vremena. Kajda so nas magnjeti k tomu vlekli? Neso nas šteli puščati i odititi od sebe. Mi smo se vrteli okre sega toga i navek bili na istem mestu. El to bil del naše sudbine, il cela ona na pomolu?! Na nekaj je to pelduvalo, kak so običavali stareši reči. Mi smo čuli za tu reč. Nesmo mogli razmeti zrele od dece! Nedostajal nam je neko stareši i iskusneši. Jon bi nam prisustvom pomogel, zbavil nas onoga, kaj nas je čekalo, znenadilo i za malo stalo glave! V pogrešne korake, toga dneva, čuval nas je sam Bogek. Da smo obrnoli valčeca, z čavлом vudrili po crlenem, pitanje je, jel bi ja denes pisal o semu tomu, kak i spominjal pajdaša Ivca? To samo razme i more znati Svevišnji. Morti bi ostali živi, lazari nad lazare, celoga života trpeli z najbližeše, zarad bezvredne stvarčice, koje se nesmo mogli nikak otrči, neg je jona nas zela pod svoje?!

PRASEK

Šteli smo se spred sî joči meknoti. Zeli smo vupaljača, čavla, kuglu vonjičke puške, otišli z mojega dvora na vrt majke Verone Petrovčeve (Đukuničeve). Tam je pričelo, kaj je pričelo?! Valjda nam je sudeno da nakanu završimo! Nuz šibenici, deščeni plot nakanili smo rešiti sû zagonetku, koja nas je mučila i ne nam dala mira. Pod saku cenu odlučili smo "otprti" valčecovo "crlenje joko". Zgubili smo straja i sega opreza. V semu tomu delali smo pokrete, ne po svoji volji, ne znam po čiji? Nestankom strajov ruke so postale sigurneše i točneše. Odebrali smo mesto, na kojemu bu dovršeno sê. Ta mala čistina privlekla nas je k sebi. Od nje se nesmo nikam mikavali. Da je, barem, ko nadošel i tu nas našel?! Kak smo se vžili sakavkoga "prašenja" tura, za nedolične postupke, v te trenutke, da nam je to bilo koji stvor "priskrbel", bi mu morali biti, taj put, preveč zafalni. Zakaj v najpogubneše trenutke za decu nema nekoga starešega, da se takvo z posledicaj ne zastavi na vreme? Mi smo se obědva žurili k tomu i prestigli sami sebe. Ni danes, kak odrasli, nesmo to v stanju objasnitи. Ivec me požurival, da čem prvič napravimo svoje. Nikak mu nesem mogel odbiti tu nesretnu želju! Istož smo se predali do te mere, da nesmo ni prav vidli, ni prav zaklučivali, kam to sê ide?! Krenolo je i ide! Podebleši komad rastove flanke podigli smo i dovleklji na to "presudno" mesto. Ž njom je pokrit zemljeni pličak. Na nju deti vupaljač osovcaka, z belem na dole, z crlenem na gore. Ivec sê to ne mogel dočekati. Na sê strane zgledal se, nasluvaval i pokažival nemira. Plast slame ne bil na dva-tri metra od toga mesta, na kojem smo mi z tuliko volje "opererali". Itak, v nam je bil donekleč nekakov oprez. Računali smo, ak do čega doje, plast ne bu plavnol i vužgal staroga škedenja.

- Dogotovi vreč jemput kaj imaš! - bile so strogeše Ivčeve reči.

V deblešu koru deli smo dugačkoga čavla. Ivec je v rukaj držal drevnoga komada i polako ga podigel v zrak.

- Čekaj da se odmeknem!

Nesem se odmeknol ni na nekuliko korakov, a jon je spuščal komada i ž njem vudril po čavlu. Od sega ne nikaj bilo. Valčec se prekopitnol, kora zmrvila, čavel previnol.

- Moja mama ne bu dočekala, to nekaj, za spravljanje igel!

Krenoli smo na pripravljanje drugoga pokušaja. Pak me prijel nekakov straj.

- Ivo, ja bi najrajši od sega odustal!

- Ti se rado bojiš i v straju si?! Kaj se te sitnice bojiš, ni videti ju ne?!

Moram priznati da so me nekakve posebne muke mučile i v sebe

nesem bil tuliko siguren! Jeno pet put smo napašivali kuglu z korom na crleno "joko" vupaljača. Saki put se sê to zrušilo ũ njega. Šesti, el sedmi put točno smo napasali na pravo mesto. Samo kaj sem se obrnol na drugu stran, Ivec je puščal klopaljina. Začul se prasek, kajda je med nas opala topena granata. Mešari pod velikom mešom začuli so ga v cirkvi, ko da je nuz cirkvu nekaj eksploderalo. Nastal je veliki dim, a Ivca ne bilo moči videti. Zapuval je takov veter, malko da me ne zrušil i odnel. Ivec je zajafknol i šepajuč povedal:

- Joj, moj cipel pun je krvi!

I mene je na pleče nekaj zapeklo. Od straja smo mislili, kak bi nekam pobegli? Ne prešlo dugo i saj se je crnobeli dim razišel. Pred jočima opazil sêm bledolikoga Ivčevoga obraza i k njemu prišel. Na sê strane ũ njegve pogodene noge riždala je krv. Pričel se gubiti. Slabešem glasom mi je predložil:

- Idemo nekam pobeči da nas tuka ne najo!

Prijel sem ga za ruku, okre pojasa, da bi mu pomogel, kuliko najviše morem. Makar se našli v neprilikaj, pričeli smo jeden drugoga okrivljavati.

- Da ne bilo toga, da ne bilo tebe, ne bi do ovoga došlo!

- Ivec, nesem te ja na to nagovoril! Znaš sam kaj si rekel, za kaj to bu tvoji mami?! Nesem samo ja kriv! I ti si kriv, kuliko i ja!

Kak se je stanje Ivcu pogoršavalо, morali smo najti bilo kakvo rešenje.

- Idemo k majki Veroni! - drtavajučega glasa mu predložil.

Tak je i bilo.

PRED VRATE MAJKE VERONE

Za menom je Ivec doplantal. Došli smo pred gančena vrata i nadejali se kakvi-takvi pomoči. Na naše veliko razočaranje vrata so bila zaprta. Badav je bilo boriti na ista. Pričeli smo lupati po vrate, škrebati z kvakom, al je sê to bilo vzalud! Vrata se neso otpirala. Trebala so se otprti v toj muki i neizvesnosti. Od gubljenja krvi Ivec je bledel, potijo jafkal i zapomagal. Nesmo imali nakanu vrata oboriti, vręč najti pomoč i spasa. Ne nam drugo preostalo neg se moljiti Bogu, svecom, da nam pomoro i zvlečo nas z ovoga, vu kaj smo dospeli. Ne znam kaj nesmo sê moljili. Molitve započimali, ni jenu do kraja zmoljili. Straji so nas tak lovili i pravo je čudo da smo ostali na vlastite nogaj stati. Ivcu je sê gorše bilo. Niko se stareši ne pomaljal pred nas,

da bi na bilo koji način zmenšal naše straje i pomogel v боли. Nesmo znali kaj napraviti, kam otiti, komu se poveriti, da pomore, zvleče nas z sega toga, da ne doje do najgoršega?! Ivec i ja smo osetili da vreme preada.

- Ivec, idemo odovut! Viš da nas niko ne čuje i neće nam pomoći. Najborše bi bilo da sakoji od nas otijemo na svoju stran!

Znam da nesem moral na ovakov način to njemu povedati. Sê je to bilo od muke, koja me v prsaj tiskala i prebadala.

- A kaj bumo o semu povedali?! - pital me.

Zatekel me z pitanjem. Teško je bilo dati najboršega odgovora.

- Poveč svoje da smo išli prek drotenoga plota. Tak si se na bodljikavi žici saj zražal!

- Ak vu sê to ne poverujo?

- Nekaj drugo poveč, da z tem sê zabarušimo!

- Kaj veliš na to da jem povem, kak so lovci pucali i nastreljili nas?!

- I to bi bilo najborše! No, ne verujem da budo v to poverivali!

V te razgovore doplantal je i došli smo do kozačkoga groblja spred cirkve. Odotud smo se razišli, saki bežeč na svoju stran.

Priznam, nesem se sprarm njega prav ponel. Na to me nateral saj straj pred njegve. V to ga nesem prisiljaval i nagovarjal. To me je moglo malo opravdati i tešiti. Moje so noge delale kak najbržeši vetri i nosile prestrašeno telo. Bojal sem se sî posledic. Ivčeva mama ne bu to mogla prečkometi. Došla bu k moji mami i sê povedala kaj smo napravili. To me je naterialo da potprem putna vrata, kak niko ne bi mogel dojti od puta vu dvor. Nikomu se ne bu dalo okolo iti i dojti prek velikoga vrta. Isto to me znenadilo. V sebi sem se zapital:

- Kak je bilo kod Ivca, dok se takov pojavil na vrate i došel v ižu?!

Njegva mama se prijela za glavu i na saj glas viknola:

- Ivina, kaj si to napravil?! Od čega si tak krvav?! Z kem si bil?!

Kak je Ivec god bil na velike mukaj, pokušal je sê zatajiti. Probal je ovak, probal onak. Nikaj ne pasalo. Osetili so njegvi da puno toga ne paše. Sê je drugo krivel, a nas prave krvice zaštičaval. Konačno, moral je pred svoje, pred mamom povedati istinu. Na to je njegov baćek Francina rekel:

- Mamo, Ivina i Željkina moralni so z nekakvom nevoljom pucati! Z tem so se nastreljili!

- Točno je tak bilo!

Ivec je priznal. Slekli so ga i deli na posteljku. Imali so kaj videti. Ž njegve noge, na više prestreljeni mest, išla je krv pišće, koju je trebalo zastaviti da ne skrvari. Prali so ga, zepirali i prevezivali. Jako ga je to bolelo, al je v straju trepal boli. Ivčev stari je na to dodal:

- To te je Žarkina nastreljil! Dobit će taj!

Na to je Francina staromu odbrusil:

- A kaj ti znaš?! Ti glediš svojega Ivinu i nikaj drugo! Kuliko je kriv Željkina, tuliko i Ivina! Sad nek trpe svoje bedastoče!

Ivčev Japa Jendraš je, onak, po svoje, dosti tijano povedal:

- Deca, deca, navek delate nekakvoga kvara! Ne da vam vrag mira, pak ste i to doživeli! Sê bu dobro, samo ak Ivina ne vmerne!

Te reči so najviše Ivčevu mamu pogodile i ne mogla ostati, kak mati, na sê to ravnodušna.

- Pem k gospi bilježnikovici i bum pred njom povedala kaj se je dogodilo!

Z tem je bil veliki početek posledic za mene. Sî so znali da to moja nagla mama ne bu mogla prečkometi i samo tak prejti prek toga.

MUŽIKAŠI PLACA

Za topli prolecki predvečeri na štengaj moje iže, spod napola spuščane rolete, znalo se najti tri-četiri dečušinca Placa. Kak vu jono vreme imali smo kokruznati jeded, po koje dudice, menšu majkobožarsku tamburičku, o pravoj tamburi mogli smo senjati, z naše čubaj kuliko-tuliko popravili smo te menkavosti. Taj naš čubo-sastav znali smo tak vuskladiti, da ne v ničem zaostajal za one prave, al koji se stopram vuče igrati. Od čubo-bisernice do čubo-bajsa sê smo znali naštimiti i tamtamokati, da je bila milina. Ne bilo ondešnje pesme, koju mi ne bi mogli i znali po naše odigrati. Ne nam trebalo više od nekuliko put se tak najti, sprobavati igranje. Mogli smo na sakakvo zigravati i š čubaj scifravati. Najprveš od sega, kaj smo tak igrali, bila je pesma "Na bregu kuća mala", "Pod jasenom voda zvira!", "Oj sesvečke livadice". Kak so navek nuz moje išli ljudi, nikakvo čudo da so zastavljuč se slušali čobotamtamokanje. Sečamo se i denes stare majke, koja nas je čula kak igramo, pak se je našaljila z nam i povedala:

- O, ču, ču ti prave mužikaše?! Dok pem ponovo zamuž, vi bute igrali na moje svate! Najte pozabiti kaj sem vam povedala!

To nam je pasalo i godelo. Mislili smo, ondar, kak deca, da majka v šali istinu priopoveda i ozbiljno misli. V njeinem otadanju zaigrali smo joj svatenoga sprevađanca, nuz kojega se je jona malo prignjena osovila i otišla frižeš korake v Prvu lumeru. Na reči Baratove: "Ste čuli kaj je majka Štefičkova povedala", joščer smo glasneše i ozbilneše zatamtamokali. Kak i ne bi? Za mužikaše vu svate ne pozivajo se kakvi goder, vreč joni najborši i na glase. Na Baratovo je Štefek nadodal:

- Mi bumo prestigli i Lašičke! I od njeov bumo prveš i pozivaneši!

Pepi, po svoje, smeječ, stija je predložil:

- Zaigrajmo svatenoga sprevadanca, dok mladu z iže vode!

I tak smo nekak, zaigrali, al nam ne najborše pod korak išlo.

- Deca, Valjent je po svoje povedal, do svatov sê se mi to navčimo!

Ko zna kak bi dugo tamtamokali da ne zazvonelo na pozdravljenje?!

RUŠČAJI

Ivčev stari bil je vreč deče pameti, kak smo bili ivec i ja. Još bi sê išlo, nekak, v redu, da nas ne špotal, vikal na nas, dovadal, navek nekaj našel, kaj mu ne od nas pasalo. Ak smo čkomeli, ne bilo dobro, ak smo se ž njem šaljili, ne bilo dobro. Kak goder delali, sejeno mu ne pasalo. Pribavljal nam, tužil nas teci Sofi i tecu Jendrini. Za sê to nastojali smo mu napakostiti, navčiti ga pameti, "osvetiti" se kuliko moremo. Na sakakvo smo premišljali, kak bi mu v največjo meri nekaj fčinili, da nas jemput za sagda ostavi na miru, zapamtiti, da se više ne meša med nas decu! Kakov je goder bil, al smo v tomu imali nekakvu meru, da ga preveč ne uvredimo i ne ponizimo. Brež njega nesmo mogli biti. Te godine, proleča "vrodili" so ruščaji, kak nigdar do sad i išli nam na ruku v našem naumu. Znali smo da stari spi v prvoj iži, do puta. To nam je bila prilika, da se ž njem našaljimo. Ivec i ja smo zamislili kaj bumo napravili i kak. Obločeci stare iže navek so bili zaprti dok je in iži spal stari na svoji posteljki. Da bi naš "posel" potpuno uspel, Ivec je obedva okneca obločeca rasklimal, ž njejov zvadil čavljičke i omogučil da se moro leže zvaditi i zeti. Toga dneva nalovili smo ruščaje na kozačkem groblju, spred cirkve i napunili škrnecljin. Z tem smo čekali sumraka i večer. Stari je išel rano spat. Sê nam je išlo kak po "žnjori"! Pun škrnecljin ruščajov doneli smo, meknoli oknce, puščali ruščaje v prvu ižicu. Našemu veselju ne bilo kraja. Ruščaji so pričeli zujati po ižici. Po starogovoj glavi so plazali, posteljki, steni i banku peči. Najprvje je stari mrndal, z rukaj ometal ruščaje z obrazov i glave. Pričel je kleti. Zel je papuča i ž njem vmarjal okre sebe ruščaje. Največka naša radost je bila dok je na glas vikal, nazaval tecu Sofu:

- Sofa, Sofa, odida, došli so vragi k meni!

Teca Sofa počula je njegvo zapomaganje. Z lampičcom došla je v prvu ižicu.

- Japo, el ste vi ponoreli?! Koga vraga delate? Isuse, otkud tuliki stršeni?!

Potle sega toga, mi smo morali pobeči i otiti spod oblokov. Ivec se

pospravil vu svoju posteljku, a ja v kinderbet. Drugoga dneva čuli smo sê. Te noči stari se ne nikaj naspal. Najviše posla je imala teca Sofja. Sî drugi so za to bili krivi, a niko se ne setil da je to bilo naše "maslo"! Ivčev japa je za sê to staromu povedal, onak, kak je to jon znal, kratko i jasno:

- Japo, tak vam i treba, jel se med decu puščate!

Dok smo mi te reči čuli, mam so nam porasla naša deča krila. Staromu smo se primereno i na deči način odužili. I reči tece Sofje so nas obatrise:

- Japo, sad ste se navčili pameti! Najte se više puščati med decu!

Kak bi to moglo biti da ne bi jon vu nas zapandiral, a ni mi v njega? O našoj šali z ruščaje se dugo priposedalo. Ni danes istu nesmo pozabili. Jona je del našega detinstva poratnoga vremena.

PUŠČANJE SMRDEČI MARTINOV

Ne da smo morali iti k meši, vreč nas je to bilo i preveč volja. Od stareši majki, navek je med prve bila majka Lakatušina z Mrtvice. Jona je prvje meše stalno moljila, mi deca za njom ponavljali. Z tem nam je i dodijala. Za nas decu to je bilo preveč. I pod mešom puno se moljilo, pak smo vustajali, šteli na malko otpunoti. Ni majka Lakatušina ne mogla celo vreme v toj molitvi zdržati. Ne bilo jemput da je vu svojem klecaju dremala i pomajivala z glavom. Mi deca, kak deca, da bi joj se za tulike molitve, koje je predvodila "odužili", za nju smo nalovili punu šibičnu škatuljku smrdeči martinov. Nekojo je za tu našu nespodobštinu z doma donel nekuliko metrov ničalničkoga konca. Škatuljku smo prepredali na poklopcu z bumbuvačkom i čez rupičku prepeljali konca. Dok je majka Lakatušina dobrano zadremala, mi smo joj v njeino klecalo, pred glavu, puščali smrdeče martine. Kak neso stareše majke nuž nju vidle, kaj se događa, nam je naša zamisel i ostvarjenje išlo od ruke. Najprvje so se smrdeči martini rasplazali po njeine obraze, celoj glavi, a ondar pričeli i na ostale majke zletati. Sirota majka Lakatušina osetila je, makar i zaspajuč, da joj nekaj plaza po obraze, pak je pričela, onak, na pamet majati z rukaj i zgovarjati: - Iš, iš, iš! Nekojo so joj smrdeči martini otišli i pod stari opleček, grebli, pak je v tem času poviknola: - Otijite nesreče od mene! To se dobro čulo spod skoruša do oltara, pred kojem je mešu služil gospón velečasni Karlo Blažekovič. Na to se velečasni okrenol spred oltara, pogledal v onaj del, vu kojem so majkice sedele v klecale. Osetil je da se dogodilo, kaj se ne smelo i v tem času sê nas je steral z skoruša pred oltar.

Smrdeči martini so po celoj cirkvi sprjivali i leteli na sē strane. Mi smo se samo malo med sebom pogledali i nekomu je pukel smej. Toga smeja nesmo mogli ni mi ostali zastaviti i velečasnomu je prav "prekipelo"! Onak velik, dugaček, debeloga glasa, moral se zdrti na nas i takvo naše ponašanje. V predeki je zastal, našpotal nas dobrano, da nam ne bil više smej na pameti! Taj put, jedvaj smo zdržali do kraja meše. Spred oltara smo se tak brzo pokupili, a majka Lakatušina, z nekakvom potpirajućom botom, žurila se za nam i majala. Saki od nas, koji je v tem sudeluval, znal je kaj ga čeka na spovedi. Dostali smo se špota, srama i za drugo nesmo ni bili! Zabranjen nam je bil pristup na skoruš, samo joni so mogli biti tam, koji so tiskali orguljnoga meja. Nesmo se ufali bliže dojti k majki Lakatušini, jel je bila priprvna svojom botom nekomu od nas zapretiti i suljagnoti ga. Potle nam ne bilo takvo kaj na misli. Kaj koji je dobil za smrdeče martine, ja pogotovo, jel so me okrivelji, da je to došlo ob moji domisli. Mama me je naprašila za smrdeče martine, kaj so mi, nakon toga, joščer gorše i više smrdeli!

MISI POJELI OREJE

I danes se sečam naše vučiteljice Paule Gregorič. Kak so v razredu bili sami nagadaši, ne ni čudo da nas je sakoga dneva morala muštrati nuz stole i pred pločom. Pred kraj godine smo joj dodijali, a i jona nam. Jenoga školskoga dneva predložila je nekaj posebno za nas, njeine dobrijane. Kakvi bili da bili, al nam je sē drugo pasalo, neg sedeti v klupaj i sakaj se vučiti.

- Vi v razredu vekši pete k meni na tavan trebit kokruza! - rekla je smeječ se.

Mi, na koje se to odnosilo, malo da nesmo poleteli čez plafon, obloke i vrata! Kajda so nas nosila kanjurova krila! Od našega vriska malo da neso gospodični, od svoji pedeset let, bubnjiči popucali i kika se digla v zrak.

- Mir, sakramenti jeni! - z tom svojom poštupalicom nastojala nas je primiriti i deti v nekakov red.

- Sitek, Birovčec, Štefec, Šerbedija, Bušetinčan, Kovačič, Rusan!
- bil je vučitlejičin odebir trebljačov.

Za velikoga odmora otpeljala nas je na svoj tavan (v Gornjoj školi) na trebljenje kokruza. Ostavila nas je na tavanu i zaklučala vrata svojega stana. Ne nam dala nikaj jesti ni z čega se napti vode. Na tavanu je bilo vruče. Preveč se prašilo od ruljenja kokruza. Skorom nas je tak držala cel den. Bili smo preveč gladni i žeđni. Sa je sreča bila v tem, da je v gospodičinem susectvu bila majka Verona Petrovčičeva. Čula je da vičemo, ruljimo kokruza i prosimo vodu. V toj muki odigli smo nekuliko čerepov od majkine strani. Na

tavanu smo našli špagu i pučali istu na majkinu stranu. Jona nam je zagrabilo puno limenu kantu vode i svezala za vrpcu. Polako dovlečenu kantu do tavana nekuliko put smo spraznili i zafaljivali majki za vodu. Glad nas je nateral da prestanemo ruljiti kokruza. Kak miši smo se razišli z tavana po gospodičinoj špajzi. Jozina Sitek - Jalžica spazil je napunjenu tepsijsu z sirovem i deblešem testom. Kagdar, išli smo testo na sakakvo nadigat. Spod goranjega dela testa bili so gusto naslagani premilni oreji. To nam je dobro došlo. Saki od nas moral je pojesti isti broj jezgri, da bi tak naša celokupna krivica bila podeljena na jenake dele. Samo je v tepsijsi ostalo prazno testo, kojega je, brez orejov, drugoga dneva spekla za sebe naša gospodična vučiteljica. Nesmo na tem ostali. V jenoj velikoj piksi bilo je dosti marmalade. Saki od nas je z jenem, iš iz dva prsta malko zagrabil pekmeha i slatko ga pojel. V papernatoj Škatulki, koja je stala spod tavanske lojtare, bilo je keks. Nesmo mogli, a da ne probamo i nje. Potle te naše "mišijade" vrnoli smo se na tavan, a za sebom počistili trage. Negder popolne, vrnola se gospodična vučiteljica doma i nas otklučala. Sê je bilo onak, kak nam je zavdala posla! V špajzi i po sobaj, na prvi pogled, ne nikaj primetila. Dosti vesela i zadovoljna puščala nas je doma. Za zadaču nam je dala čitati, tablicu množenja i deljenja. Stopram treći den došli so naši "posli" na red. Nas trebljače kokruza pozvala je k stolu. Doslovce je pred celem razredom povedala: -

Deco, moje oreje so miši pojeli! Tragi mišov so ostali i v piksi z marmeladom. Ti siti miši jeli so i kekse.

Na te njeine reči pričele so nas loviti muke. Sema nam je, kuliko od srama, tuliko od straja u čereve zavijalo. Posebno nam je bilo žal, kaj se je Bebica Junčeva, onak pocprdno, smejava na glas, a Jelička Plečičeva grozila:

- Dobili bute prek riti!

Sakakva smo spitanja prešli, dobili za vuva, linjera po prste. Sê je to joščer kak-tak prešlo, al kaj bu doma?! - saki se od nas v sebi pital. Sečam se da sem saj pretrnol od straja dok se gospodična vučiteljica k nam navrnola. Bil sem zasigurno bledeši od najblededešte stene! Malo da nesem od srama prepal v zemlju i velikoga straja. Čekal sem da gospodična vučiteljica pove kaj smo napravili. Sa sreča, ne o tem rekla ni jenu jedincatu reč. Ja sem, taj put, prešel onak, kak se nesem nadejal. Moram priznati, imal sem straja cel tijen i istejov se nesem mogel nikak otepsti! Vreme je, itak, prešlo. Pozabljeno je sê. Nesem se smel toga setiti, kaj smo napravili gospodični vučiteljici. Nadejam se da nas je razmela kak decu. Deca te dobi sakaj so v stanju napraviti, joščer nemro prav razlučiti dobro od zla!

GOSPA PRIMALJA VUKASOVIĆ

Sî moji pajdaši, tak i ja, nigdar ne bumo pozabili gospu primalju dok smo živi. Jona je imala preveč rad decu, pogotovo dečoke. To je bila njeina tajna z kojom je otišla v grob. Znali smo se okupiti, kak joni mali piščoki okre kvočke i vleči ju za ruke, lajbec, suknju, il frtunec. Spram onak velike zgledali smo kak tiči-gologuzi, koji nikak neso znali, ufali se z krile zamanoti i prnoti. Nesmo joj nigdar dosadeli, a bili smo dosadni. Svojem smejom i kletvom (koja joj je pasala), al na tak topel i najdrakši način, znala nas je k sebi privleči i z dugačke rukaj zagrljiti.

- Da vam joca, mater i sê po spisku v iži!

To nam ne nikaj smetalo, jel je v njoj bilo preveč dobrote, ljubavi za male i joščer nedorasle za opori život.

- Ja bi najrajsi sê zela sebom, dela vu svoje srce, kuliko vas imam rad, al mi to ne moči fčiniti! Željko, Lojzek, Štefek, Francina na eks skapite, a ne kaj cekate kak cekati!

- Andelka, je .. te ovaj, onaj! Cugni i ti i nek sê ide v rit!

- Joj gospa, najte!

- Idi ti, Andelka, k crnomu vragu i z menom skupa! Nek nas obedve je.. Jozina Pajcokov! Nek tebe je.. Đurina Grbeš, a mene Matuljka! Deco, ječe žemlje i salamu, a po tem ločite kuliko očete! Ko nam kaj more, da jem pi... materina! Lojzek Ploščakov kaj žmeriš?! Popi kaj očeš, a po tem zje.. Marenu Grčičevu! Opa, jezik za zube! Slušajo nas neobuti! Jelte deco, vi neste nikaj čuli?!

Tak smo se napili, da nesmo ni prav čuli, a joščer menje razmeli. Mogla je gospa primalja sakaj pripovedati. To je njenoj štaturi i pasalo. Nekaj se toga hipa štel ž njom puščati v razgovor Martin Stevin (Derežičev). Gospa primalja ne ni njemu ostala dužna.

- Martin, je.. se na svoj račun, a ne na moj!

- Andelka, daj i njemu do vrja natoči! Loči i ne ftiči se de ti ne mesto! Mene i tebe ne trebajo joni gore, a po ove dole moremo se mam posrati!

Sa zažarjena gospa primalja zapopevala je:

- Vudri Jankec, vrag te skeljil. Ostavimo politiku v rit! Bedaki istu terajo i v njoj se popikavajo!

- Kuliko kapljic, tuliko let, daj nam Bog živet!

Tu je pesmu gospa primalja povela, a drugi ju poprijeli. Nam je deci taj den bil poseben. Nekuliko put smo se v njemu napili i rastrežnjivali. To je sê gospî primalji bilo nekaj najdrakše i najtužneše v životu. Setila se dobra,

al ne peozabila i zlo. Jona se crlenela i bila z najero svezanom šamijom, a mi, koji, inače, nesmo pili, splatili smo svoju šibru v mukaj, vrtoglavici i povračanju. Ne znam kuliko smo toga dneva kušnoli debelog kostanja, a kaj je o tem mislil? Na to pitanje nesmo dobili odgovora. Da je, kojem slučajem, mogel delati, pamtiti, misliti, kak mi, morti bi nam jenoga dneva o semu pripovedal na široko i dugačko. Ovak, kak to ne mogel, morti je za nas borše, jel bi nam se imal za kaj rugati i nasmejati. Osim njega i štenge so vu svojem postojanju sakaj doživele. Ni jone sê to neso imale mogućnost na takov način, kak mi, doživeti, o tem pripovedati, dati nekakvu primedbu, saveta, sramiti se, smejati na račun drugejov. jel, dok se čovek, bilo koje dobi prevara, napije, postaje nekaj drugo, neg je, al mu je to preteško priznati, pogotovo pred mlajše, da je pogrešil, a ne neko drugi mesto njega. Denes moremo reći primalji fala, jel nas je z tem doživljenem, za celi život opomenola, z te steze i puta meknola, da ne otijemo strampoticom!

KUMOVA ČEREŠNJA

Vreč pred kraj meseca svibnja i početkom lipnja crlenela se kumova čerešnja ranika. Kajda so nam sem v jočima gorele žaruljke sakakvi baterij, lampašov, lampašev. Nuz samu čerešnju bil je složen dugaček strajs grabrika, jasenika i rastika. Kum Miško je osetil kaj mi deca smeramo. Čerešnjinovo drevo dal je premazati z kolomastjom i tootnom mašcom. Tak si je mislil, da ne bumo mogli dojti leko do čerešnje i zreli plodov. Vidli smo kaj je napravil. Z tem nas je mislil nadmudriti, al se prav prevaral! Nesmo imali peruške kak škvorci, kosi i ostali tiči, al smo je zmislili, da moremo dojti i na vrj. V toj akciji vodil nas je Ivčev baček Francina, stareši i iskusneši "tič" za takve tičarije. Na njegov nagovor zeli smo z spremišča krajšu lojtru. Ne nam trebalo pravejov perušek, da dojemo i dospemo kam očemu. Nesmo se ni trebali doteknuti kolomaza i tootne masti na najdeblešem delu čerešnje. Niko nas ne na sreču primetil na nedelu. Tak se, nigdar, ni jeden od nas ne najel čerešnji. Plazajuč kak gusenice dobro smo čerešnju oplazali, pod rubače nametali nepojeđene plode. Francina je, za inat, z piljom odrezal vrja čerešnje i sê smo to odneli na Plac, med furke. Drugoga dneva malo da ne kuma vudril šlag, dok je videl čerešnju brez vrja. Drapal se na sakavko. Došel je i k nam preveč srdit. Rekel je: - Kuma, kuma, da vidite kaj so mi ta deca napravila! Verujem da je v tem bil i kumič Željko! Mami je bilo dosti i otpovedala mu je:

- Em, najte, kume?!

- Čerešnju sem zabadav premazal z kolomazom i tootnom mastjom!

- Ne verujem, kume, da bi to bila menša deca! To takve male, kakvi so goder, nemre dojti na pamet! Poiščite krivce med vekše, kojema ste e v nečemu zamerili! Ne zagovarjam svojega maloga, al, jon takvomu kaj ne dorasel! Na takvo kaj bi ga mogel nagovoriti samo stareši! Takvi, kakov je jon, ne bi se ufali sami od sebe, takvo kaj fčiniti!

Na to je kum zafrknol z nosom, gliboko zdenol, obrnol se i srdit otisel. Ovaj put sem dobro prešel, jel mi neso slatke čerešnje postale gorke! V nekoju ruku kuma smo navčili pameti, dali mu do znanja, da se z decom treba drugač postupati!

LOVljENJE KRAPOV

Kišovnatoga proleča nadošla je voda na Mrtvicu. Z vodom i krapi. Čem je prvi vlovlijen z račilom, nas decu niko ne mogel svezati doma, da ne otijemo iste lovit. Nesmo se mi samod eca prijeli toga "posla" i stareši z nam brokonjali po mutnoj vodi kanaleca. Med nam se našla majka Lakatušina i Marica Mišokova. Onak velika, jaka zamalo da ne zastrla pol kanaleca svoje suknjaj. Došla je z račilcom na podukšoj i sfrknjenoj boti. Kad je vidla da lovimo krapa, namečemo iste na gužve, marn se oglasila svojem reškem glasom:

- Tu vi nemate prav loviti ribe! To je naše!

Od srditosti malko je faljelo da nas ne botoračilcom pričela nabijati. Marica je za njom ponavljala:

- Kagda, mamo, vi imate prav kaj velite, a ne jovi piširiljini! Ko vas je tuka vuzval? Ite doma, jel bute od mame dobili prek riti!

Neso nas nikak mogle deti v straj i oterati z kanaleca. Kak je jeden krap došel na plitkeše, vidla se njegva goranja peraja. Marica je mam vuzvala mamu:

- Mamo, ote vesim z račilcom! Tuka je vekši krap! Vlovite ga vi, da ga ove napasti prvlje od vas ne vlove!

Nesmo ni mi mirivali. Zabežali smo se spram toga krapa, a zabežala se i majka Lakatušina. Onak velika, nespretna, nagla, popiknola se v nekakov bus i som dužinom pružila se v mutnu vodu kanaleca. Suknje so joj se znad glave digle na pleča i pred nam zabelela njeina rit. Na to je Marica zavriščala i povikala:

- Ote, ote, pomorite mamu zvleći, da se ne ftopi!

Brzo ju je pokrila po goloj riti i skupa z nam vlekla vun blata i vode. Z teškom mukom smo ju zevlekli vun, a jona je spluvavala zubov blato. Tak se prestrašila da je sâ drtala, kak šiba na vodi. Sedeč na travi knižala se i

križontala z jočima na sê strane. Prijela se za Maricu i prosila da ju otpelja doma.

- Marek, vodi me doma! Nek ovi love kuliko očo, a mi idemo otud! V taj kanalec me je itil prokleti vrag i štel na silu ftopiti! I v tem krapu je sam Lucifer, koji me je zaslepli! Eto, kaj mi se dogodilo! Sê so te ribe vraže i peklene! Iti i ove krape nazaj v kanalec! Neću vraže ribe nositi pod iženi krov, peči je i jesti!

- Najte, mamo, valda neso v ribaj vragi?!

- Jeso, jeso, Marica! Ostavi sê! Idemo doma! Prekriži se na veliko skupa z menom, da nas ti vragi ne budo mogli napastuvati i sakaj nam delati!

Kak je majka rekla, tak so i fčinile. Ostavila nam je račilce, otisla z Maricom gegajuć doma i više se ne nazaj vračala. Nam je sad bilo leže, jeli ne imai ko bučiti i špotati nas. Z milem Bogom smo obedve otpratili i ostali sami dalje loviti ribe. Malo nas je bilo straj vragov od majkinoga pripovedanja, al se nesmo na to preveč obazirali. Za krape smo na sakavko zbežavali. Ne je bilo leko loviti po blatu, dredzgi, zmed šibja, granja, sega i sačega naitanoga v kanalec. Jozina Košutov, taj put, naporil se na steklevinu, koje je bilo dosti naitane. Ivec Birovčecev-Varaždinčev rasekel si je listanjka na nekakov šiljec zaboden nuz kraj kanalecta. Vladina Birovčecev-Žepjenkin zbežal je z vode vun i na listanjke nog imal po nekuliko pijavek. Ivec Matočecev je z obedve ruke držal vekšega krapa i sađal z potočeca vun, makar si rasporil tabane na trstiku. Meni je krap, dok sem ga lovil, naital v joči mulja. Nesem prav videl pred sebom i pobegel mi z ruk nazaj v kanalec. Lojz Lašičkov je z basačecom zabasal veliku želvu i na saj glas vikal:

- Ote, vlovil sem velikoga krapa! Jozina, daj ga zvleći vun basačeca!

Jozina Jalžičin je došel i z obedve ruke prijel toga "krapa". Imal je i kaj videti.

- Lojzina, nevolja jena, al si me nasankal na želvu?!

- Jozina, kaj to pripovedaš?! El to ne krap?!

- Pak, el ne vidiš?! To je želva, Lojzina!

- Potri te vrag, a de je krap z basača?!

- Valjda ti je vušel, Lojzina!

- Da bi ga, da bi ga strelja Boža vudrila! Pak sem ga na svoje joči videl, Jozina!

- Ha, kaj si ti videl, a kaj si vlovil, to je velika razlika?!

I taj nam je den v lovljenju krapov prešel, kajda bi megnot! Nakon nekuliko dnevov sê smo krape polovili. Kanalec je ostal prazen, a mi zagledani v njegovu mutnu vodu.

I. del

LETO

"DIVERZANTI" V OPĆINSKEM DVORU

Potle drugoga sveckoga rata odlučlili so zaduženi v Mesnem NOO Podravski Sesvet očistiti dvorišnoga zdenca. Kotobožnje bande, bežeč pred partizane, Crrenom armijom, naitale so v zdenec silesiju topovski granat, min, bomb, pušek, pištoljov, metkov. Postavili so si pitanje, ko bu takvoga zdenca čistil, ufal se v njega zajti, med tuliko vojni mirakulj? Ne samo ko se bu ufal delati, neg, jel je taj siguren i poveren vlasti, da posla napravi kak Bog zapoveda?! Ti i takvi nalogodavci veruvali so samo vu dva ovozemeljska bogeka: Titicu i Staljinu. Onaj, koji pe na takov posel, ne samo da bu od velikoga poverenja, neg mora biti do kraja trezen i bistro glave. V zdencu neso deče špekule, kojekakvi žagarci, vreč vrag i pol, koji nuz malo nečije nepažnje, v zrak odnesti more puno toga, nečiju glavrdanju. Za zdenčara zebrali so starešega čoveka, z drugoga sela, a domači, povereni, budo nadgledali sega posla. Kagdar, došel je taj veliki dnev čiščenja zdenca. Okre njega so se z vonjičke puškaj špancerali Atič i Ploščak. Miško Milošev-Čeča o semu je moral voditi pribileške, da se ne bi nuz tuliko "pošteni" dogodilo da očiteše zgine, a do toga ne dojo zaduženi organi. Tomu zdenčaru nesmo zapamtili ime i prezime. Vun zdenca je bilo vruče. Ne se trebal bojati za preladu v zdenoj vodi! Nuz zdenec so bila dvojica zvlečačov drenenoga čebra. Prek zdenčenoga valjka i maloga kotačeca, spod krova, morali so zvlačiti, kajda zvlače kokošja jajca. Veliko je pitanje, ko se više od straja znojil, zdenčar, il ovi zvlečači čebra? Moralo se delati vu veliki tišini, da ne doje do kakve pogreške. Tu bi pogrešku mogli platiti joni, najmenje za istu krivi. Dok so zvlačili topovske granate, pune puncate, z kuglaj i patronaj, čulo se žmeko dijanje zdenčara, ovejov zgora, koji so sê vlekli vun zdenca. Ne jem za zameriti, da so se od te prve "pošiljke" prav preznojili. Znoj jem je prebil rubače na prsaj i pleče. Rucelja valjka tak so z rukaj držali, zamalo da z njejov ne išla voda, kak so bili v straju. Ivina i Ploščak na "gotovs", jeden spram drugoga, vuperili so puškene cevi, misleč da z granat sadajo Čerkezi, Kozaki pred nje i njejove joči. Glaven nadglednik poslov otišel je, za saku sigurnost, v pandurnicu i šmajsera vuperil spram zdenca. Dok je sê prešlo, ondar se došepuril smeječ, kajda strojnica togatoganče. Zvlečene so tri topovske granate, vekšega kalibra. Zemivali i devali so je nuz stenu pandurnice, kak malu decu vu vankušece. Sličile na tri debele svečurine, jena po pedem razmaka od druge. Vrški granat tak so se crleneli, kajda so toga časa prefarbani. Patrone se žutele kak čmelinji vosek, pred čas zdelan. Zadužen za te granate imenom i prezimenom bil je Jozina Plečičev. Po tem so i zdenčara

zvezlekli vun. Požuril se je od sega malko "otpunoti". Sedel je v ladu, nuz zdenec i pušil cigaretljina za cigaretljinom, ne kupovnoga, neg zafrknjenoga v novinski paper. Zdejaval je i odejaval. Čovek je podnel največega tera toga dneva. Ne ni čudo da se tak osečal. Imal je i od čega. Kak je goder zgledal pribran, al so mu se ruke tresle i znojile. Z rukave rubače brisal je znoja z čela. Zgledelo je da ga steplje nekakva zimica. Bila je to prava zimica od posla, kojega je moral delati i zgotoviti za nekuliko dnevov. Itak je najstrašneše i najgorše za njega prešlo. Sê je drugo bilo z menšom opasnostjom v poslu. Nam deci bil je zabranjen pristup. Neso mogli predvideti, do kraja zabraniti, da ne gledimo z Palaičeve, il od strani Pere Derežiča, mesara. Neso nas od silne brige, sê svoje preokupacije primetili, da to pratimo. Ne nam, na takov način, nikaj moglo zbeči z našega dečega vidokruga. Ak se neso v ničem prevarali do kraja, z nam jeso. Tu je, unatoč si mer predustrožnosti sê išlo v našu korist. Nam ne bilo do topovski granat, preveč veliki i žmeki spram naši deči mogučnosti. Mi smo očekivali nekaj menše, lekše za zeti. O tem neso dosti vodili računa. Na deskaj porendane bombe, banjete, pištolji, menši metki, nekuliko tromblonov, bila je naša prava meta. Za to smo čekali pogoden trenutek. Takov se dogodil dok so joni odnašali puške talijanke i mine. Nam je trebalo nekuliko minut i "posel" je v našu korist dogotovljen. Kak kobilice preskočili smo plota, dobežali k zdencu i saki od nas je zel nekaj. Ja sem odnel dve ručne bombe i prelepnu damen-repeterku. Drugi so pobrali, kaj je kojemu pasalo. Dok so se joni z opčine vrnoli po ostalo, našli so se zatečeni. Na sê to se pogledavali. Kajda je sakoji sakojega pital: - Pak, el smo mi to odneli v opčino, il je nekam sparilo?! Čkomeli so i ogledavali se na sê strane. Mi smo za toga bili vreč vu svoje bazaj i popunjavalni "komandu" z potrebite stvarjaj. Iza toga saki njejov sumnjajal je na sakojega i sî so se našli pod sumnjom. Nigdar nam neso došli v trag. Nesmo se z ničem odali i dali jem bilo kakvoga povoda.

LOVLENJE RIB VKANALECU

Pred ti pedeset šest let denešnji Kanalec zgledal je drugačeše. Ne imal preveč vode, tekel je spram Razleva i v njem je bilo rib. V to vreme, mi, deca, nesmo imali bogzna š čem loviti ribe. Vekšinom smo po štorgaj i spod gričov lovili z rukaj, stare ranjicaj, basačece, male račilce. Po frtalj kile klenoki neso bili retkost, koje smo vlovili. Mesto prave vudice, dobro je došel tenši, sfrknjeni čavliček, il bumbuvačka, koji meter ničalničkoga

konca i kakva pogodneša gran za držati v rukaj. Najborše smo v lovljenju rib prešli z male basačece spleteni od običnejov vrbovi šib. Ž njema se je moglo sigurneše lovit, al nas je pri tem držal nekakov straj. Ne bilo sejeno ruku steknoti v basač i ž njom, pogotovo, v mutnoj vodi, po basaču loviti, a nesi siguren kaj?! Straj nas je bilo kač, vodeni stakorov i rakov. Ne nam ni sejeno bilo dok smo, koji put, kak je znal reči Joška Košutov, prijeli debelu žvaganju (žabu). Negdar smo z vode zbežali zarad kukca kozjaka, koji je mogel fest ščeknoti za prste. Ne nam tuliko bilo za same ribe. Sakomu od nas bilo je iste lepo loviti. Ak bi koji vlovil vekšega krapoka, to je bilo veselje nad veseljem! Ja sem jemput zbabasal vekšu želvu. Da vam prav velim, nesem se ufal istu z rukaj prijeti. Stareši i odlučneši Jantun Pintarekov-Babos, dve ruke je steknol v basačec i smejoma zvadil kornjaču. Znam da je viknol:

- Dečki, glečte, držim v rukaj krokanju!

V tem Kanalecu je bilo i pijavki. Nesmo bili pred njema preveč strajoma. Ne nam bilo ni preveč drago, dok se koja ta prijela za listanje noge. Jemput so se Štefini Stefanjičevomu-Dragičinki prijele dve. Ne mu bilo sejeno. Sam je ne ufal otrči, al mu je to napravil Jantun Stefanjičev-Tonček. Iste te pijavke del je v menše stekelce, odnel doma majki, koje si bu nametala na noge za vračenje. Dok smo mi po Kanalecu i nuž njega odali, okre drača letele so konjske smrti. Čem smo je mi, deca, spazili, mam smo jeden drugoga uveravalni da taj kukec na nekaj pelduje. Jon bu donel nečijemu konju smrt. Kak so nekoji doma imali konje, mi smo sī bežali za tem kukcom, nastojali ga vloviti i vmoriti. To nam je i uspelo. Na to je Tonček rekел: - Sad bu moj cuzan ostal živ, jel je konjska smrt vmorjena! Jono malo rib, koje je vlovil, podeljil nam je, jel smo mu pomogli otklonjiti konjsku nesreču. V tem istem Kanalecu, za velike vode, pod Macanovem vrtom (Mature Britvičevoga), nadošlo je z vodom od Velikoga kanala puno rib (ščuk, krapov, okunov, crljenperki, belčic, klenov, somičev). Na dužini od jeno trideset metrov samo je "vrela" voda od rib. Mi, deca, mam smo takvoga kaj osetili. Navaljili smo š čem je koji mogel i stigel. Najprvje smo z rukaj v meter glibokoj vodi, zamučenoj, lovili pušeče ribe. Malo da se ne Macan spunktal. Dobežal je šepljesajuč na faličnoj nogi, pričel vikati, majati z rukaj, kleti, pretiti. Na saj glas je vikal:

- To so moje ribe! Pod mojem so vrtom i delom Kanaleca!

Rekel je da nas bu zarčkal, ak ne otijemo.

- Nosite mi se spred joči! Neču vas tuka videti! Idem po sekiru! Bum nekoga skvacal!

Obmol se i nadipavajuč odžuril spram doma. Kaj nakanil, to je fčinil. Ž njem so došli sī Britvičevi. Bilo jev je, kak se jono veli, kak glavni grejov! Majka se na sakakvo kostrušila, starac, Jelena, koju smo zvali Bačina. Macan je majal sekirom na sē strane, okre naši glavi. Nastal je pravi "rat" z med nas i njejov. Kaj nam je drugo preostalo, neg zeti vlovljene ribe i

meknoti se ž njejovoga. Nesmo ni Macanu, ni njegove ostali dužni. Z žagare smo se zgađali na nje, a joni i na nas. Ni jena, ni druga stran ne v tem "ratu" imala posledic. Saki si je od nas dosti nalovil rib, pak nam ni ne više trebalo. Toga dneva i cele noči Macanovi so stražarili okre Kanaleca. Bojali so se, da jem ne bi ko drugi sê ribe polovil. Potle toga navaljila je voda od silne kiše. Sejeno so brez rib ostali. Mi smo jem se na veliko špotali, počutno Macanu. Špotali smo se: - Macan, lovi si sad žabe i obesi na tarabe! Bačina-Jela debelu ribu zagnjela! Ide Šajka, stara majka! Macanov stari po vodi žabari!

PROVALA V PISMORANU

Kak so Štefekov i moj tata delali v Mesnem NOO Sesvet, to je Štefeku i meni bila vekša prilika sakaj dočuti i doznati. I nam se dopal takov posel, spisi, knige, uvezi, doznače, točkice, uverernja. Nesmo se v to nikaj razmeli. Imajuč to šteli smo biti neko i nekaj. Kod Ivca, Barata, mene bili so prazni virijani, naše kućice, državice. V njema smo pregradivanjem napravili više prostorov (sob) za igranje. Prostorne uslove smo donekleč imali sredene z trčke, deščicaj (iventara), al so nam nedostajali paperi. Štefek i ja smo prevzeli celu akciju provale v pismoranu na svoja pleča. To je bilo jenoga popolneva, dok nikoga ne bilo v kancelarijaj. Od Palaičevoga dvora prepuzali smo dosti visokoga zidanoga (z ciglom) plota. Kak je velika drvarnica bila z lokotom zaprta z dvorišne strane, mi smo odzađ otoporili dve letve i vlezli v drvarnicu. Po letvaj bilo nam je leko spuzati do poprečnoga stupčeca, koji je spajal drvarnicu i pismoranu z goranje strane. Na goranjem delu pismorane bilo je četrtasto prelo čez koje smo, brez ikakve muke, došli na tavan. Z malom sekiričkom otoporili smo širšu desku tuliko, da se moremo spod nje prevleči. Sê nam je išlo na ruku. Veselju ne bilo kraja dok smo zgledali, kaj sega ima pred nam?! Z menje od dva metra visine poskakali smo na vrpe paperov. To je bila za nas prevelika deča sreča. Pred naše jočimaj bilo je gumijeni štempljinov, mesingeni, glasački kuglic, dreveni kištrički, menša železna kasa. Sê bi to naše želje zele sebom, al nesmo bili v takve mogučnostoj. Da smo mogli sê odnesti, zasigurno bi nas to odalo. Pričelo je, kaj je pričelo! Vreme smo morali skoristeti, brže se meknosti, da neko ne doje i vlovi nas na takvem delu. Pod rubače, v nogavice lač, žepe pobirali smo, nametali, kaj nam se najviše zdopalo. Tak se sakoji opteršil, z tem paperom podebljal, da je bil za jenoga deblješi. Tak nametani i ometani jedvaj smo koracali naprv. Po pismoraninoj lojtrici, z teškom mukom, zvlekli smo se nazaj do tavaneca. Dragi ter, z velikom mukom, krenol je na svoj put. Lojtricu smo za sebom oditili, otopnjenu desku, na spojnem delu tavana, nazaj prikučali

sekiričkom. Najleže je bilo prejti, ze sê te papere i ostelem, na spojenem delu-tavana pismorane i drvarnice. Žmekše je bilo spuščanjepo letvaj v drvarnicu. Nekuliko metrov prostora drvarnice, do ograde, preadali smo kak mali i debeli puvi. Najžmekše je bilo prepuzati Palaičevoga plota. To nam je zavdalost muke. I ta je prepreka prejena. Po skrivečki smo se žurili dvorom i prek vulice došli v Peričev dvor. Tu nam je odlenolo. Niko nas ne zatekel, ni videl. Prek velečasnovoga vrta došli smo v moj, a ž njega v dvor i na virijan. Tu je bilo "zmetanje" sakakve robe. Mam nam je odlenolo dok smo spod rubač, z nogavic, lač zvlekli sê papere. Potle toga drakše nam se bilo igrati v te tri kučice virijana. Imali smo sê, kaj nam se poštelo. Naše igratje ne bilo kraja, kak ni veselju. Igrali smo se opčinarov, sel, gradov, državic, z dečom maštom sakam išli i putuvali. Tejov dnevov sečamo se i danes. Žaljimo kaj je sê to tak brzo prešlo i ne bu se nigdar vrnolo nazaj! Bilo je lepo imati tak bogato detinstvo!

STRŠENI V DUNCU

Toga letnoga popolneva dobil sem malo "lufta", jel me je mama puščala da otijem k Ivcu, svojemu najdrakšemu pajdašu detinstva. Mi smo se običavali igrati jemput kod njega, jemput kod mene i to je tak išlo z dneva v dnev. Makar je leto pričelo, al ne vreme bilo najborše za naše igre po dvorišču, vrtu, nuz Kanalec, okre zdenca, virjana i dunca. Ne bilo, skorom, ni jemput v te naše igratje, da se ne bi pokazal, nekaj nam povedal, il predložil, Ivčev baček Francina. Kagdar, mi joščer zelena deca, slušali smo kuliko-tuliko savete stareši, a pogotovo jone, koji so se slagali z naše deče razmišljjanje i željav. Francina, kak Francina videl je da ne znamo kaj bi delali, pak je predložil da v duncu, v štorgi, pogledamo male tičoke. Ne nam trebal dva put reči takvo kaj, mi smo se obedvali takvoga "posla" prijeli. No, dunec je bil dosti debel. Do štroke se ne moglo samo tak dojeti, pogotovo ne v nju z rukom. V takvem, našem poslu, Francina nam je pomagal z tem kaj je rekел:

- Zemite si drevene križe, il lojtricu od kokošinca! Morete prislonjiti i kolnu desku na dunec!

Sê to nam je povedal smeječ se. Znal je da se bu posanknola, a mi nekoji ž njom skupa žlepili na trdu zemlju. Itak, od sî njegvi predlogov, bil je najborši onaj z lojtricom. Čem smo lojtricu prislonjili na dunec, Francina se dosti daleko odmeknol. Dobro je zнал vu kaj je nas je nabrkal i nasankal! Joščer je semu tomu pridodal: -

- Željkina, Ivina, pazite, tičoki so mali i mogli bi vam zmed prstov pobeči!

Čas sem ja išel na lojtricu, čas Ivec. Da vam je to bilo videti, kak smo bili zadovoljni, kaj se bumo domogli željeni tičov?! Al, ni jeden, ni drugi se nesmo ufalni odjempot fteknoti ruku v štorgu. Malko smo od sega toga zazirali. Francina se na ciglene štengaj zesmejaval, na sê mile načine nas pomalko podbadal:

- Ajaj, vi ste mi ga nekakvi junaki, a ne ufate se fteknuti ruku v štorgu i zeti tiče!

Itak sem se ja raskuražil i polako v štorgu dunca fteknol ruku. Toga trenutka i denes se sečam i ne bum ga nigdar pozabil dok sem živ! Kajda je nekakva struja prešla čez moje telo od nekakvoga uzbudenja. Osetil sem po ruki nekakve trnce. Činilo se da mi kika na glavi raste, da saka las kak čavel stoji. Znam da sem doteknol nekakve čudne "tiče", al brez šiljkov i perja. Na takve tiče nesem nigdar nadošel, kak ovaj put. Ivec mi je spod dunca rekел:

- Zemi i zvadi barem jenoga tiča štorge i dodaj mi ga!

Polako sem zvlekel ruku štorge vun i jeden čas slušal kaj se med tiče događa. Bilo mi je i to čudno, da ni jeden stareši tič ne okre dunca obletal zarad svoji mlati. Veliki straj me prijel dok sem čul nekakvo zujekanje, al ne po tiče, neg nekakvo drugačeše. Ivec je na mojem obrazu opazil da mi ne sejeno. Jon je odlučil spuzati po lojtrici i štorge zvaditi željenoga tičoka. V te trenutke Francina ne mogel smjea zadržati i prasnol je od njega:

- Sad bute vidli kuliko tičov ima v duncu!

To ne zrekel do kraja, a stršeni so zleteli kak bombarderi. Leteli so na sê strane. Ivec i ja smo bežali spram vrta, a joni za nam razlučeni. Francina je vikal na štengaj:

- Itita se dole, itite se dole na zemlju!

Kak je rekел, tak smo i napravili. Preletali so nas, al se za časek враčali nazaj. Pak smo isto napravili i tak je to trajalo jeno vreme. Na to se Ivčev stari pojavit na štengaj i mam je dal svojega komentara:

- Koga vraka delate, vi pustajije jene?! Francina, to si ti ove bedake nabrkal, kaj so znemirili stršene!

Dok je stari daval svoje primedbe, mi smo z metljaj branili se od stršenov i rušili po nekuliko odjempot. Bilo nam je do smeja dok se jeden zaletel staromu v čube, a jon se ga je jedvaj otepel, da ga ne vgrizel. Dok je z štengi bežal, samo smo čuli:

- Ancina, vrag te stvoril šašavoga!

Itak smo dobro prešli. Ni jenoga od nas ne trknol, ni vgrizel stršen. V soj toj komediji stršeni so se primirili i nazaj vrnoli v dunec. Spred njejov smo kurte meknoli. Potle sega ne nam bilo na misli iti po tiče v dunec!

STAR PIKOR-ŠARAP

IM DECA

Nam je deci saki menši čovečec zapel v joči. Kakti takvoga gledeli smo napadno i ž njega delali norca. Kak to ne majstoru tišljaru pasalo, jon se, na deči način, puščal med nas i z nam. Znali smo da mu je predobro popiti, po tem je bilo sega i sačega. Otoguše se vozil svojem velikem biciklinom i prek pleč zaičenom piljom išel nekaj v cirkvu delat, il popravljal. Ne mogel ni jemput prejti, da se ne bi srel z nam decom. Po njegvem ponašanju, mam smo vidli v kakvem je stanju (normalnem, il pripitem). Dok je bil trezen, nesmo v njega zadirkavali. Nestrpljavno smo čekali da se vozi biciklinom šereg. To nam je bila najborša prilika da ga zeznemo. Za sakaj se je lutil, klel i zgovarjal svoju poštupalicu "šarap". Zarad te njegve poštupalice smo mu vikali: - Ide majstor Pikor-Šarap! Ne mogel v pripitem stanju samo tak prejti, da se ne bi puščal med nas decu. Smešna nam je bila njegva velika lula, z koje je pušil. Štrčala mu je naprv kak kakov dimnjak. Preveč ga je to srdilo:

- Majstor, v luli vam bu vgaslo!

Ne mogel prejti i otiti v Ceresnik. Od lutosti je naglo stal, dipil onak mali z biciklina i za nam. Kaj bi jon nas decu stigel i vlovil! Jedvaj je sebe maloga nosil i velike čižme z crne saraj na nogam. Malo je pobegel za nam, povlekel z lule, puščal velikoga dima i zastal. Dok je nekaj imal sebom, z tem je majal i grozil nam se na sakavko:

- Dobit čete vi dok vas ja vlovim!

Šakatal je zibajuč se čas naprv, čas nazaj, levo il desno. Od tulike srditosti bi nas i prepiljil z tišljarskom piljom, koju je sebom nanašal. Ne nam, sejeno, nikaj mogel! Odustal je od svoji nakan i pokupil se z Placa. Jedvaj je došel do biciljina i, nekak ga, zibajuč podigel. Više je išel nuž njega, neg se vozil ondašnjom stezom k cirkvi, il doma, v Ceresnik. Jemput mu je Bušetinčanova majka rekla:

- Majstor, al te ta deca zafrkavajo!

Na te njeine reči prav se "vužgal". Mrmljajuč, poviknol je:

- Ti, mali vražički, navek me pešo i vu me zapandirajo! Al, dok je ja jemput vlovim, budo vidli svojega Bogeka!

- Naj tak majstor! Bogečki ti ne nikaj kriv!

- Znam, znam, al ovi slepovuži, viš kaj z mene delajo?!

- Al, to so ti samo deca! Naj se na nje obazirati!

- Leko je to tebi povedati! A meni, takvomu majtoru, šarap, ne sejeno, da me ovakva deca zaje...!

- Naj tak grdo pripovedati! Rajši se prekriži i pomolji!

- Prav veliš! Idem od tejov vražičkov doma! Zel jem bum ja jenoga dneva pravu meru prek riti, kaj se bu na veliko prašilo!

- Majstor Pikor, morete nam v rit perje napuvati!

- Joj, Sunce vam vaše, sad vas zrežem na komadičke! Prokletniki jeni od dece! Dobit čete vi od mene!

- Patuljek, patuljek šarapuljek!

Kajda bi ga z tem z bodečom iglom vboji. Skočil je, nekak, nekak na bicikljin, zakadel z lulom i odjuril kak pomamen. Mi smo se za njem beljili, rit mu prčili i po njoj se klopali. Od majke Bušetinčanove smo dobili špota i posramili se.

PODEVANJE ŽICE

Z starem Pikorom smo se "zaratili". Sakem dnevom je zmed nas bilo gorše i gorše. Jon ne popuščal, ni mi deca isto tak. To je vodilo k nečemu, kak ne trebalo. Tuliko nam je dodijal, da smo odlučili na sakoji način ga spokoriti i zmekšati. Jednoga dneva prevršil je saku meru, da ž njem nesmo mogli dojeti na kraj. Tak nas je zezival, da to ne bilo moči prečkometi i pretrpeti. Navek je išel nuz nas istom stranom k cirkvi, il doma. Bila nam je to prilika, da mu se v največjo meri odužimo. Primetili smo da prav ne vidi. To je bila naša sreča. Ne nas mogel saki put točno prepoznati i potrefititi, ko je ko. Valjent, Ivec, Bušetinčan i ja odlučili smo mu podeti žicu na stezu. Z tem mu je bil zaprt put. Kak je bil mali, točno smo ju tak deli, da naleti na nju, da mu doje pod vrat, za vožnje na bicikljinu. Pred kmicu se vračal v Ceresnik. Da bi podlečevina uspela do kraja, netko od nas ga je trebal dočekati kod cirkve, prav rasrditi i pobeči stezom. Taj je bil Valjent Forgačev. Mi smo si drugi splazali na dotičnu lipu, za koju je bil svezan jeden kraj žice. Sê splačerano išlo je kak po žnjori! Majstor se pojavit, koda bi ga z nečem vuzval. Valjent ga je dočekal z nazdevanjem:

- Pikor, Pikor-Šarap!

Z te rečjaj ga je "nadigel" do kraja i spred njega stezom pobegel. Majstor je mislil da ga bude stigel z bicikljinom. Nenadejano je naletel na postavljenu žicu. Kak je naletel, bicikljin je otišel naprav. Časek je ostal viseti majstor na žici, a ondar žlepil na prašnjatu stezu kak mali krumperec. Ražlepurjeno je ležal na stezi. V tem smo mi poskakali z lipe, odvezali žicu i brže ju povlekli v Bušetinčanov dvor. Zađ plota, čez rešetke, gledeli smo staroga Pikora. Nekoja majka je na to nadošla. Imala je kaj videti. Zapomažuč je povikala:

- Za Boga miloga, bačo, kaj ti se je dogodilo?!

Prijela ga je spod pazuvov i pričela vleči, digati. Jon je nekaj kmrkal.
V nam je toga časa prešla misel:

- Fala Bogu, ne mrtev!

Pridošla majka stepala ga je od silne prašine i peska, koji so se nakupili po soj opravi. Zgledalo je kajda se nekakva velika kvočka peruši i kuplje v pesku. Nekak ga je uspela postaviti na "deteče" noge. Z peska mu je dosegnola naočalje, lulu, škriljaka. Osetila je da je pijan. To je bil pravi zgovor za našu krivicu. - Bačo, naj tuliko pití dok delaš posla i voziš se biciklinom. Nekaj je frfljesal, kaj ni ne mogla prerazmeti. Savetuvala mu je da ide peše nuz biciklin doma i tak najsigurneše otije. Ne ni opazila na vratu zacrnjenu crtu i brazgotinu od žice. To joj ne došlo na pomisel, jel smo mi postavljenu žicu na vreme meknoli. Nekak je otetural spram doma. Potle smo čuli da je nekuliko dnevov odbeteguval na postelji, više od straja, nego od zadobite brazgotine pod vratom. Kad smo to čuli od drugejov, pomalko nam je bilo žal, da nema majstora Pikora med nam. Faljele so nam sê te njegve zafrkancije. Da li se jon setil, ko mu je to podel, nigdar to nesmo doznali. Dok je potle dosti let od starosti vmrl, bojali smo se ga, da nas bu došel plaštit. To se ne dogodilo. Valjda je prerazmel, da v sem tem i jon z nam ima del krivice, pak nas je ostavil na miru!

VELEČASNOMI LEŠNJAKI

O žetvi i mašinanju lešnjaki gospona velečasnoga, Karla Blažekoviča, preveč so vrodili. Z Štefekovoga dvora vidli smo je i odonut stalno napaživali. Kajda so zlatni bili, tak so nas k sebi mamili! I moj je bil velik lešnjak, al ne tak kak velečasnov. Malo da nam neso joči zišle vun z glave od silnoga gledenja lešnjakov. V čerevu sakojega kruljilo je, kajda celi tijen nesmo nikaj jeli i pojeli. Prek plota smo pružali ruke. Neso bile dosti dugačke, da primo, privlečo najrodneše grane i pobero ž njejov tak željene lešnjake. Matoraši i mašinači, toga potlepodneva, skupili so se na velečasnovem dvoru vu velikem broju. Ni brez dece ne bilo. Jeni so došli za mlatačom, matorom, mi zarad lešnjakov. Za mašinanja gospón velečasní sedel je na stolcu z naslonom, nedaleko lešnjaka, v ladu. Kakti stareši čovek, dosti je ogluel i ne sakaj čul. Nam, bližeše susede gazdarica Jana skrenola je pažnju, da ne bi pridošli delali nekakvoga kvara. Razmeli smo kaj je mislila z tem reči. Kak je pripravljala z ostale ženaj za mašinače, morala je otiti na farof. Borše prilike ne moglo biti. Mi, "povereni", kak ruščaji, splazali smo na veliki lešnjak i pričeli trgati plode. Brali smo iste pod rubače, da ne bi bilo nikomu napadno. Žepi triftaljni lač bili so puni do vrja. Mašinanje ne došlo

kraju, a mi smo napravili svoje. Saki je od nas stija splazal dole i pazil da ne rasteplje nabrane lešnjake. Prek mojega vrta smo se meknoli z velečasnovoga i došli v Pepijev. Tu smo bili vreč na konju! Do kuč na Placu bilo je leko dobežati. Zmed nas nekuliko bila je podela lešnjakov na jenake dele. Potle podele saki je svoje trl žagare i ftečno jel. Te lešnjake jeli smo kak gladuši. Bolele so nas laloke od silnoga rustanja i žvakanja. Bilo je dobro do onoga časa, dok se ne Valjent setil i rekel:

- Deca, a naša spoved?! Kaj velite na sê to?!

Toga ipa kajda je v meni sê pretnolo. V sebi sem pomislil:

- A kaj sad?

Znal sem da se fkradeno mora vrnoti. Sê to zatajiti odlučil.

- A, kaj, ak neko od nas sê prepove velečasnomu?

Ni ovak, ni onak ne zgledalo dobro?! Pokora za sê to, kakva bila da bila, ležeša bu od onoga kaj sakojega čeka! Sram nas je bilo dojti pred velečasnoga i povedati sû istinu. Pred tom istinom bili smo menši od najmenšega pavučeca. Pričela nas je i savest mučiti. Imali smo doma lešnjake, a išli slične krast gospunu velečasnomu. Malo da nesmo od straja i srama prepali v zemlju. Saki se pital:

- Kak dojti na spoved, a ne povedati to?!

Zatajiti fčinjeno je isto grej. Nikaj ne išlo v prilog, neg sê proti! Štefek nas je malko obatril dok je povedal:

- I velečasni, zarad prekšenosti dobil je od jape lačnjaka prek riti!

Z tem smo se malko utešili, al ne za dugo. Nekoji, z kojem smo se nekaj pockeckali, prerekel nas je pred mamam, pak je prviče pričela "pokora". Na našu sreču, velečasi je za to čul i sê nam pred spoved oprostil. Verujemo da je tomu, našemu vršnjaku, bilo puno teže od sejov nas, jel smo mu za izdaju vikali:

- Izdajica, izdajica!

Itak, sê je to prešlo. Denes se stareši toga sečamo. Moremo mlajše povedati, kakvi smo bili, kaj delali i doživelji. Nemremo reči, faljiti se, da smo bili predobri, a si drugi zločesti. Sako vreme drugač ide, traje, z tem se, kak takvo, toga puta opstaje, pomalko preada i nestaje ...

KUPANJE NA KANALU

Ni denes mi ne do kraj a jasno, za kaj sem, kak mali, tuliko bil na kanalu? Kaj me je to tuliko k njemu privlačilo, nemrem si, nikak, do kraja objasniti? Jeno znam da so me k njemu vlekle znatiželje o ribaj. V letno vreme bil sem više vu njegvoj vodi neg na bentu. Premilno mi se je bilo pelučkati

vu vodi. Navek sem nekaj iskal v koritu kanala, od sakavkoga žagarovlja do škvoljek, pužov, rakov. Za mene je bil jena velika tajna, o kojoj na svoj način premišljal i gledel istu. Saki put sem sê z nova gledel, dotikal i vu svoji glavi stvarjal zaklučke o videnomu. Saka mi je njegva gljibljina bila poznata: Prva, Druga, Treča, Četrta, Peta, Kovačičeva, Matočeceva, Kožarova, Karšičeva. Ne bilo štorge vu koju nesem del svoje ruke, il napetal nogu, štel dozmati, kaj ima i skriva vu sebi? Nekoji put, v semu tomu, bil kuražneši, drugi put puno oprezneši, strašljiveši, a treći put jeno i drugo. Reklo bi se kak-gda i zarad čega. Al, nigdar ne bilo jeno, te jeno, saki put drugačeše, makar zgledalo da je isto, al ne tak bilo. Najlepše mi bilo samomu biti. Ni pajdaši mi neso dodijali, preveč zadevali, ak so se držali reda. I ž njema mi je bilo milno, premilno deljiti radost, koja se nemre saki čas doživeti. Veseljl me saki tič nuz kanal, gnezda med vrbicaj, premilno popevanje, od glasnešega do onoga tijoga, da te je lovil drem i spavež. Kak goder bilo puno sakavki kač, želvi, rakov, vodenih stakorov, nesem se preveč bojal. Iste smo saki čas sretali. Jeni druge ne zadevamo, ne činimo na žal. Ne moramo se saki sakoga bojati i mikavati. I tiči, koji so imali svoje mlade v gnezdaj, nuz kanal, neso se mene, nas bojali. Vidli so da jem nečemo nikaj, zeti jajca i njeove mlade. Koji put smo stali nuz njeova gnezda, dotikavali ista, jajca pregledali, nazaj nametali na mesta, mlade tiče milovali po glavaj, celem telu, al ni jenoga jem nesmo zeli i oteli. V soj toj radosti života, skupa z celom prirodom, premilno mi je bilo kupati se po plitkišu i gliblišu. Plitkiš mi je odaval sû tajnu na tem delu korita Velikoga kanala. Mogel sem to videti na najborši način i doživeti z punem doživljajom. V njemu se moglo do sega dojtì, kaj se je naadalno na tem delu korita Velikoga kanala. V pesku se mogel zeti, z jokom dobro videti saki svetlucavi listek peska, njemu se čuditi na vure i vure. Na sakojem koraku moči je bilo videti, z rukom doteknuti barem jenu vekšu, il menšu škvoljku. Vodenejov pužov sakavki boji i veličin našlo se na stabiljiki vodene biljke na desetke. Vekši i menši pavuki prekrivali so saki kutek toga čistoga, zdravoga plitkiša, koji je posebno dišal od svoje čistoče, zdravoče, lepote. Kak znal dojti pred polne v tenkoj svilenoj rubački, lačicaj, više letne gačicaj, za saki dnev, ni jeno, ni drugo nesem imal na sebi. Dolaskom pred vodu sê to slekel i del na nižešu gran nekojega rasta. Gol golcat bil celo vreme vu vodi, onak, kak me je mati rodila. Zadubljen vu sê, kak rane povedal, potpuno pozabil na svoju rubaču i lačice. Kak so vu to vreme čordaši čuvali čorde krav v šumi, okre kanala, na plandišču, nesem ni pomisljal kaj bi se moglo dogoditi. Dobro znam, jena mlajša krava, jako pisana, odeljila se od čorde i otišla k rastu, na čijoj sem grani ostavil opravinje. Dok mi je jeden od pajdašov doviknol: - Gledi, kaj ti ova kravica dela! - bilo je vreč kesno. Ono malo svilenoga, tenkoga krpinja zežvakala je i v slast pojela. Joščer se samo malo vidlo kratkejov lačic, koje je svoje zube pomikavala z jene na drugu stran. Ko bi se tomu nadejal? Da

mi je za takvo kaj neko rekel, sigurno bi mu se nasmejal. Ovak, kak mi se to dogodilo, našel sem se v nezgodnjem položaju. Kak gol doma dojti, kuda iti, da me svet ne vidi?! Špota bum mogel maminoga pretrpeti, al srama pred ljude, kak?! Bum moral pričekati dok se smrači. Vu tu dob napadajo najjakše komarci, slepc i obadi. Itak, odlučil z kanala otiti za videla, ne čekati smračivanje, jel me je straj od samoče na to nateral. V soj toj muki zišel z vode vun. Gledel na sē strane, da ne bi neko znenada naišel, videl me gologa v kesnešu dob letnoga popolneva. Nedaleko kanala, spram Mrtvice, v jenoj blagoj grabi ne mi bilo teško najti repuva z velike liste. To mi je došlo kak naručeno! Brzo so bili povezani z žilavešom travom za petljice. Takjenostalnoga "pokrivača", il omotača leko je deti okre pojasa. Z tem krenol doma, al da me niko ne spazi. Išel rubom šume, podalje puta, k Mrtvici, nuz Jalžičino, Popovicaj, do svojega vrtca. Ne se pričelo prav mračiti, a ja došel na svoj vrt. Doma ne bilo nikoga. Mama i tata so po nekaj otišli majki Veroni. Čez optri oblok vlezel sem v izu i tu našel potrebito opravinje. Repuva je trebalo skriti, da se ne bi otkril način mojega dovađanja doma. Moji so se nabrho vrnoli i mene oblečenoga našli igrati se vu dvoru. Mama ne primetila kaj je oblečeno na meni. Glavno je bilo da sem se živ i zdrav vrnol doma. Kak do doma došel, to me ne niko pital, a ja o tomu nesem pripovedal. Mama je od druge dece doznała kaj mi se dogodilo. Prek sega je prešla i mojom srećom, pozabila! Nigdar mi se takvoga kaj ne dogodilo potle. Stareši so se na moj račun šaljili. To me ne tuliko smetal. Takvoga kaj nesem samo ja doživel i drugema se slično dogodilo. Kad se je to dogodilo meni, biležnikovomu, ondar je to bilo za veliko sema i sakomu! Posebno je to dobro došlo mojemu Braci-Darku, koji se na moj račun smejal i sakake šale drugema pripovedal. Meni mlajšemu preostalo je čkometi i ne pokazati da mi je to žal.

KAKIMATI VEKŠEGA PUŽURANA?

Dobro znam da smo za kupanja na kanalu navek priadali za vekše i stareše dečke. Na silu smo mi šteli biti tak veliki, prek noći narasti, da bi se čem prviče ženjili. Kod odrasleši, jel so se i joni goli kupali, vidli smo puno vekše pužurane. Naši žireki neso se mogli ž njejove meriti. To so joni dobro razmeli i osetili, kaj nas menše muči. Stefina Halusekov-Bernardin, filozof nad filozofe, jemput nas je skupil i "postrojil". Rekel je:

- Da vidimo koji zmed vas ima najvekšega?
- Sî smo se petali naprv, pokaživali svoje gliste, žire, slamke.
- Pogledaj mojega, pogledaj mojega! - nastalo je pravo prčenje

puranecov.

- Sê to ne nikaj! Ni jeden od vas nema pravoga, da bi ikoja deklička, il dekla se na takvoga kaj polakomela! Joščer trebate puno graja, žgancov pojesti, da vam z gliste naraste nekaj vekše!

Kagdar, nam najivne, joščer nezrele, moglo se sê i sakaj pripovedati.

- A zakaj ti, Štefina, imaš tak velikoga?! - skorom smo sî v jeden glas zapitali.

- E, to vam je druga stvar, deco moja!

- Poveč, da bumo i mi znali?! - čulo se naše veliko pitanje.

- Vi mene, sê nas, vu tem morate ne samo dostiči, neg i praw prestiči!

- A, kak, Štefo?!

- Jenostalno, za nekuliko dnevov!

- Samo za nekuliko dnevov?! - čudenju našemu ne bilo kraja.

- Kajda, kajda! Malko pričekajte dok vam se povem! Najte se preveč žuriti, jel vam ne bum sû tajnu otkril! To, kaj vam povem, ne smete nikomu povedati!

- I ne bumo! - bil je naš odgovor.

- Sê je to tak jenostalno, da mi bute preveč zafalni. Samo je pitanje, jel bute mogli v tak male gačaj, lačičkaj imati i spraviti tak velikoga pužurana?!

- U, majko naša?! - čudenju našemu nikak kraja.

- Za vam ne budo išle male dekličke, za vam pedo dekle, dekletine, snejetine!

- El to istina, Štefan?! - malo da nesmo zinoli kak najviše moremo.

- Ja ne znam lagati! To, kaj vam sad povem, istina je prava. I ja sem negdar tak poslunol starešega bačeka.

- A kaj to i kak?! - nesmo mogli prečkometi i skriti znatiželju.

- Pogledajte jone Kovačičeve livade! Tam vam raste mlečec. V njem je sâ tajna o kojoj vam stalno pripovedam! Treba nabrati dosti mlečeca i ž njem (njegvem mlekom) premazati glaviča! Ne bu prešlo ni tri dneva, a vam budo pužurani narasli kakve očete!

Toga časa nas ne moglo nikaj zastaviti. Odbežali smo na livade i nabrali puno mlečeca. Sakoji od nas je ž njegvem mlekom mazal glavu pužurana. Niko ne bil sretneši od nas. Imati velikoga! To je bila naša želja i nada. Ne prešlo ni dva dneva, a mlečec je prav deluval! Naši pužurani porasli so i podebjali se za jemput. Nastale so muke. Nesmo mogli prav pišati. Sê nas je bolelo i peklo. O semu tomu nesmo nikaj pripovedali. Ni jena dekla ne nas došla pitat za pužurana, a Štefina je rekel da budo navaljivale, kak ose na med! Od velike boli nesmo ga smeli preveč poprimati z rukaj. Itak, potle pet-šest dnevov boli so prešle, sakomu je veliki pužuran oplasel, zmenšal se

na onu meru od raneše. Štefinu smo zapitali:

- Ču, bačo Štefina, a zakaj ne zanavek ostal velik?!

Jon nam je samo odgovoril:

- Pak je namažite z mlečecom i bute imali velike!

Više nas ne mogel niko namusati, da takve savete i preporuke poslušamo. Na vlastiti koži smo osetili tu, njegvu, neslanu šalu. Neje se to samo nam dogodilo. Takvoga kaj so i drugi doživeli i zapamtili za celi život. I točno je da saka "škola" košta svoje novce! I mi smo takvu splatili, al ne z novce, vreč z nečem drugem!

PUCANJE Z KRAVLJEM DREKOM

V naše deče vreme odrasleši čordaši čuvali so krave po šumaj i na plandiščaj. Saki je čordaš imal svoj del plandišča i nuž njega skupljal kravljega dreka. Mi smo se sretali z njema, sakaj doznali i dočuli. Dok nam je kupanje dosadelo iskali smo nekaj novo, da bi nam bilo vreme sadržajneše. Stareši dečki sakoj so više znali od nas, balave dece. Znali so da se more z kravljem drekom fest pucati. Pucancije so nam od rata ostale vu vuve. Brež njejov nesmo mogli biti. Morti je dečkom bilo do toga, da ja, nekakovo gospocko dete, primem v ruke jono, kaj bi mi se moralo duriti i biti spod časti. Ti so se "zlonamerniki" prevarali. Med prve sem prijel najvekšega kravskoga dreka na plandišču. Z blatom ga mesil na bentu, nuz staroga mosta. Nekoji so se klapci pocmejavali, al mi to ne smetalo v "poslu". - Željko, ak ga prav zamesiš i zmesiš bu pucal kak pravi kanon! Z tem rečjaj so me pozurivali da čem prvije to dogotovim. Nas nekuliko je imalo pucaljine. Čordaši to neso mogli prečkometi ni zadržati smeja, da biležnikov sin takvoga kaj pred njejove jočima dela. Zgotovljen drek-pucaljin imal je z onu stran, z kojom se ž njem lupi, na ravnešem delu, menšu štorgu stišnjrenom šakom napravljenu. Treballo je z nogaj sesti v "križ", z obedve ruke z pucaljinom zamanoti znad glave i som silinom vudriti v zemlju. I ja isto tak napravil. Dunolo je! Šumom se čul prasek i jeka na sē strane. Kaj je bilo najgorje, pucaljin se v goranjem delu od praska "rascvel", rascvetevina po obrazu i prsaj razletela. Dosti je smrdelo, al se i različilo. Ne mi nikaj preostalo, neg se iti prat od toga dreka v kanal. Obrazi čordašov bili so puni zadovoljstva, jel se je meni to dogodilo. Slutili so kaj me doma čeka za to. Nekoji me bu prepovedal pred mamom. Ni ja ne bum mogel zatajiti sū istinu pred njom. Nuz to so mi pričeli "podigati" peruške. - Željko, tvoj je najjakše grunol! Čul se do Drvenkarovi konakov,

Carskoga rastika i celom Škofinjom! Ovi, drugi, so se svoje pucaljine samo spezdeli, kaj pezdeci! Njeovo se je čulo, tu, okre mosta i nikaj dalje! Tvoj i sad odjekuje na sê kraje i, dospel bu z gruncem do Drave i Madarov! Takvo kaj se retko čuje! Sî budo mislili, da je to amerikanska leteča tvrdava itila največšu bombu! Budo se pitali: - El to joščer ne rat završil, el traje tuka, el se bitke vode z nepredane?! Sê mi je to bilo lepo slušati. Takve pofale nesem naskorom doživel. Ž njema do neba rasel. Nesem mam svatil da mi se rugajo na svoj čordaški način. Komu ne bi pofale godele, toga nema, a ni ja nesem zvun toga?! Zmed sebe so se pogledavali. Prerazmel sem da je to na moj "gospocki račun". Itak, ne mi to bilo prvo i zadnje pucanje z kravljem drekom. Kak so to i ostala deca delala, za kaj ne bi i ja?! Z tem nesem nikaj zgubil, ni dobil. To je za jonu deču doh nekaj značilo i imalo svoje opravdanje. I den denes se toga sečam, kajda je čera bilo, zanavek je prešlo i nigdar se više ne bu vrnolo!

NAMAKANJE KONOPELJ

Sake godine, za leta, ljudi so v našoj dečušinskoj dobi, namakali konoplje. To je za nas bil poseben doživljaj. Prelepo nam se bilo voziti na kole, koja so vlekle kravice. V te kolaj bilo je konopljeni ručic, sakakvi šiljčecov, menši i vekši motik, stolčecov, stolic. Sê je dobro došlo za namakanje konopelj. Dok smo se mi, deca, vozila na vozku pripravljeni konopelj za močenje, stareši so išli peše, nuz kola, il vodili kravice na vojkaj. Onak mledno, sporo vlečenje kol po peskovitem, grabastem putu, Starom cirkvom, prek Mrtvice, do kanala, tak nam je pasalo, da je bila prava milina. Kravice so vlekuč kratka kola majale svoje dugačke repe, branile se od nasilni slepcov, komarcov, sakakvi obadow. Ni mi v kole nesmo borše prešli od vredni i poslušni kravic. Nikak nesmo mogli dočekati da dojemo do Velikoga kanala i njegvoga stružanka. Od staroga mosta, spram Mekiša i Drave, smeli so ljudi močiti konoplje, na dužini dvesto metrov. Prilika nam je bila iti z kumom Janom Sitekovom, njeinom čerkom Maricom, z dosti žen, nekuliko čovekov. Navčili smo se kak se moče konoplje. Gotovo sako domaćinstvo je imalo mesto za močenje konopelj i toga se pridržavali. Nam deci bil je užitek itati ručice z kol na bent kanala, koji put starešem na pleča, il glavu. Sê to, kotobož, nesmo šteli napraviti. Bila nam je želja da se nečemu nasmjejemo. Od sega toga lepo i zanimljivo nam je bilo gledeti seljačke žene, koje so z tuliko sukenj, pocuknjenki, na više pripasane, v tak velikoj vručini, delale svojega posla. Ondar zdiči suknju, malo na više, znad kolena, kod sakojega dečušinca, to je sezivalo nekaj posebno, pogotovo dok so se prigibale

noščaka. Kod slaganja ručic, vu vodi, mi smo pomagali kuliko smo mogli. Pričelnici kolčeci bili so zabijani z fate. Tak so se zmed njeov mogle naslagati ručice, močelnice. Za saku sigurnost, da se tak naslagane konoplje ne razijo, sa strane so zabijali po nekuliko kolčecov, devali deblešega komada črevce, da drži konoplje na okupu. Posebno nam je bilo veselje pri opteršivanju konopelj i potapanju spod vode. Tu so žene z motikaj zasekale zemlju z benta, korita kanala, nekoje bližeše grabe i devale istu na goranj stran navlečenoga granja. Kak se ne moglo najpogodne mesto najti za močenje, neg sakakvo (plitkeše, gliblješe, ravneše) z konopelj smo se omikavali i omikavajuč padali vu vodu. Stareše ne bilo veselo okupati se, smočiti, al nam deci to ne ni malo smetal. Mogli smo se slačiti i jonak goli bežikati. Ne se нико obaziral na naše male pužurane i deklickine žabice. Da bi, donekleč, skrili te svoje "zname" omaživali smo se po njema, okre njeov z gustem kanalskem blatom. Tak se ne nikaj moglo značajnešega i posebnoga videti. Vesele i razigrane zaposlili so nas v donašanju sakavki komadov drev, posebno odičeni trčkov, koji so dobro došli v opteršivanju složeni konopelj. Segaloga mi smo navlekli, da je to na vrju namočeni konopelj bil jeden dosti viden bubenjak. Da še to ne bi zdigla nadošla voda, ondar so toga vrška osigurali sake strane z po tri dukša i koso zabita jakša kolca. Močenje tejov konopelj oviselo je o vremenu. Za toplejov dnevov, noči, bržeše so se namakale i "dozrevale". Od trdejov stabljik morale so omekšati, perutati se, zaprav, v tem namakanju "dozreti" za dalešnji posel. Iskusneše gazdarice o tem so vodile brigu. Nam je od njeov bilo najdrakše čuti, da se oseti kanalom duva, okre njega, posebno vu vodi, od čega so ribe priče "pušiti".

RIBE "PUŠE"

Za močenja konopelj, na Velikem kanalu, bilo nas je dece z sakojeva dela sel ai konakov. Čem smo čuli: - Ribe puše, plivajo pijane!, to je bil !"poziv" nam da pričmemo ajku na nje. Za takvo lovljenje rib ne trebalo posebnoga pribora imati. Dosti je bilo imati "joko sokolovo", brzinu i točen pogodek v glavu. Omamljene ribe od konopelj "pušile" so, iskale vun vode čistoga zraka. Mesto da jem pomorem, mi vudri z batinaj po njema! Čem je jakše Sunce prigrelo, tem so više ribe iskale spasa, a dočekale naše bote. Saki se od nas žuril, bežal vu vodi za vekšem primerkom i štel istoga vloviti. Za jenem vekšem krapom znalo nas je po nekuliko bežati i vudarati ga po glavi som silinom. No, ne saki put bil točen pogodek na pravo mesto, pak se krap jemput pokazal spod vrbice, drugi put zmed listja pačalata, lopoča, il lokvanja. Na naše čuđenje retko kojega vekšega smo uspeli dotuči, nadmudriti, deti

v pripravljenu torbicu, vrečicu, il na gužvu. Od silnoga lupanja po krapu, nabijali smo jeni druge po botaj. Najmenje je krap dobil po glavi. Da ste samo vidli kak je to bilo med nam decom. Sakoji je vikal:

- To je moj! Ja sem ga marnol po glavi! Ivina, ti ga nesi pogodil!
Jozina, lupil si po moji boti.

Odgovor druge strani bil je:

- Figuc, dečokec, to je moj krap, a ne tvoj! Ti si vmoril belčicu.

Sê je to vodilo do svađe zmed nas, narivavanja, pluskanja, otimanja rib, teranja z toga dela kanala na drugi kraj. Slabeši so navek gorše prešli. Jakši so dobili pravice po svoje, kak je za nje bilo borše. Menši so dobivali prosteši ribe. Jakšem je pripadal vekši som, ščuka, klen, blatar, krap, crlenperka. Sakojega dneva neso bile iste lovine. Oviselo je ko lovi, z kem se naješ v istem delu kanala?! Ni mi nesmo saki put ostali dužni takve, koji so za sebe lovili i nam zemivali vekše primerke. Čem so se malko odmeknoli od nas znali smo jem z torbi zeti vekše ribe, preskriti iste i na mesto njejov deti menše i smrdliveše. Sî neso bili takvi lakomuši, kak nekoji od njejov. Mi smo i z te, itak, dovađali na kraj. Puno put smo jem v torbe podeli raspadljive ribe, a sebi zeli menje smrdljiveše. Dakak, to ne moglo dugo potrajati. Kuliko je goder kanal bil bogat z ribom, sakem dnevom iste je bilo menje i menje. Pred sam kraj močenja konopelj, taj del kanala opustel je, retko se mogel videti i najti vekši primerek ribe. Na zađnje, poslednji tijen močenja konopelj, bil je za sê nas veliko razočaranje. Nesmo imali kaj više loviti. Dobro bi nam došle i po prst dugačke ribice! Samo da jev je bilo! V tem delu kajda se od rib kanal spraznil. Za duže vreme v njemu se ne mogel najti ni švelec (maračinec). Dok se je kanal v tem delu do kraja očistil od konopelj, ondar se je moglo videti kaj je fčinjeno. Broj rib smanjil se tuliko, da bi se imalo osečajen čovek, od sega toga, moral dobrano nad sem tem zamisliti!

TRŽENJE

Saki je od nas, barem, na jenoj gužvi (šibi) imal nanizane vlovljene ribe. Na gužvi se po vrstaj i veličini moglo videti sakakvi rib. Z te ribaj smo se "pervazili" po bentu. Nesmo jemput saki sakomu pokaživali ribe, davali v ruke, da bi od joka odvagnoli, koji ima više i čije so žmekše. Nuz govorenje:

- Veraš, fanj si denes vlovil! - mi smo se zmed sebe nadnašali.

- Ni moje neso lekše! Ja imam soma, ti nemaš! Pogledaj moju ščuku z kakvom je glavom i zube! A kakva je ova crlenperka? Moj klen je dugaček i debel! Ovaj krap vredi sê tvoje ribe!

V tem faljenju i "vaganju" gužev nesmo bili sami na kanalu. Dovadali so od nekud i Cigani (Rom). Gledeli so naše ribe i preгutavali. Rad bi šteli dojti do njejov. Joni so v rukaj nosili sakakve kreseče zijerice i špangice. To mi nesmo imali, al nam se zdopalo. Cigani, kak Cigani, prefrigani po svojoj prirodi z te svoje tričarijaj so nas k sebi namamljivali. I, kagdar, to kreseče je nas decu namamilo k njema. Mi smo pričeli na veliko tržiti. Za vekšu ščuku, il krpa dali so nam lancek zijeric i špangic. Njema je naša roba pasala, a nam njejova. Jeni i drugi bili smo preveč zadovoljni. Kak so se goder dugo konoplje močile, tak je dugo trajala naša trgovina. Mi nesmo z tem nikaj zgubili, vreč dobili! Dok so Cigai v grupicaj (odrasli i deca) pekli ribe po bente, mi smo se z zijericaj i špangicaj navešani po rubačaj, lačaj štimali na mostu i okre njega. Mislili smo da so nam dali zlatne, a ne pozlata. Še to nas je teralo da lovimo joščer više rib v kanalu, za čem vekšu trgovinu. Nam ne bilo tuliko za ribe. Mi smo se istejov najeli prethodni dnevov i ne nam bilo tuliko stalo do njejov. Cigane so dobro došle za pojesti. Kak smo se tako popolne vračali z kanala doma Mortvicom, Razlevom, il Starom cirkvom, sakomu smo pokaživali trževinu. Stareši so se čudili tulike zijericaj i špangicaj, a pogotovo menša deca. Deca so bežala za nam nadejajuč se da budo koju dobili zabavad. Kak so nas prosili, mi smo jem odgovarjali:

- Deca, ni nam neso došle samo tak! Za nje smo dali puno vlovljeni rib! Ite lovit i vi ribe, pak bute imali za kaj tržiti!

Nesmo jem dali ni jenu, makar so za nam bežali celom vulicom. Zastajkujuč za nam, prosili so:

- Daj mi, barem, jenu jedincatu!

Naš je odgovor bil:

- Aje, dečokec! Vlovite ribe, pak bute imali kak i mi!

Dok sem došel doma z tulike zijericaj, mama se ne mogla načuditi. Skorom ne poverovala da sem iste dobil za vlovljene ribe. Kak bi se uverila, jel sem joj povedal istinu, išla je pitat v susectvo moje vršnjake. Doznała je pravu istinu. Njoj sem dal nekuliko lancekov zijeric i špangic. Toga popolneva so se i Cigani vračali na kratke kole, koje je vlekla nekakva šepava kobilka spram Pitomače. Joščer so jeli spečene ribe, koje so od nas kupili. Mama je vidla te Cigane, na to je moj Braco-Darko rekel: - Željko, ti buš pravi trgovec! Mama se na sē to zadovoljno nasmejala. Tejov zijeric i špangic se i den denes dobro sečam. Neso puno koristeče. To je bila moja prva zarada v životu. Sad razmem kuliko moro za decu sitnice imati veliko značenje.

3. del

JESEN

JOZINA SMEJAC

Dobro se i denes sečam siromaka z Draganec, kojega smo mi deca zvali Jozina Smejač. To je bil čovečec srednjega rasta, od rane proleći, do kesne jeseni, navek bos i kožnjatom torbom prek pleč. Slabo je čul, al ne govoril. Stareši so povedali da mu je to ostalo posledica od kanonov. Da vam prav velim tu reč za ondar nesmo razmeli. Joška, čovek šezdeseti let, bil je predobre naravi i sakomu se smejal. Morti je i to razlog, da so mu nadeli takvoga nadimka. Znal je dojti na Plac, med decu, k sv. Ivanu Nepomuku, stati nuz Palajičev dučan, vagu, biti spred Gornje i Dolanje škole. Tu je čekal ljude i prosil milostinju za preživeti. Njegvoga smeja: - Aka, aka, ha, ha, ha! jošcer se i denes sečamo. Ostal nam je tak drag, da ga ne bumo tak leko pozabili i zbrisali svoje svesti. Nam deci, bile so na pameti sakakve bedastoče. Teško nam je da smo ga na takvo kaj brkali. Dočuli smo da Joška ima velikoga pužurana, a mi, deca, male, pak smo šteli videti, kak to zgledi kod odreslešega čoveka. Da ga pokaže, ne mu trebalo puno pripovedati. Na reči: - Joška, pokaži pužurana! Jon je poslušal, raskapčil šlica lač i zvadil ga vun. Na sakakvo ga je smeječ se preguljival i ž njem majental. To je za nas bilo nekaj posebno. Mi mo se tomu čudili i na saj glas smejali. To je Joški bilo kajda si mu rekel: dober den, dobro ranje, dobra večer! Nikaj se ne sramil. Dobro se sečamo da nas je jemput z Joškom zatekla majka Verona. Došia nam je zađ pleč i zvikala se:

- Na kaj to brčete Jošku?! El vas ne sram z bokca takvoga kaj delati?!
Joška, pospravi to svoje čudo i mekni se od te bedaste dece! Željko, bum ti povedala mami! Ti buš znal svoje i kak se gulji liče!

Sî smo se razbežali, al na časek. Joška Smejač ne nikam otisel. Znal je da se bumo vrnoli. I tak je bilo. Nesmo mu trebali nikaj reči, jon je sam ponovno zvadil pužurana i pokažival ga pred nam. Da ne bi sema bili pred joćima, Joška i mi smo otisli v opčinski dvor. Tu smo bili sigurneši i prectava se mogla nastaviti. Dok smo se najmenje nadejali, od nekud je banol vu dvor Ivan Lončaričev-Pandur. Na sê to ne mogel smeja zadržati, al nas je pošpotal:

- Deca, deca, kaj vam ne pada na pamet?! Joška, spravi meštirju v lače i naj sebe delati bedaka! Dam vam ja po turu! Razijite se doma! Zel bum

pendreka i sakojemu naprašil tura!

Kak je to ozbilno, strogo rekel, pokupili smo se z dvora i meknoli. Joška je polako zišel z dvora i vuputil se spram Draganec. Za sū tu prectavu dobil je po koje jajce i šnjitu kruveka. Ni njemu, ni nam ne bilo žal. Striček Ivan Lončarićev je to povedal pred tatom. Obedva so se na to smejali. Tata je to mami rekel. Mama me ne za to bila, al je rekla:

- Željko, to je bekinio! Kak ti se to ne duri gledeti? Morti je bilo najborše da sem sē prečkomel, kak jesem i poslušal mamine savete. O takvomu kaj jona ne z menom vodila nikakve razgovore, vreč zbegavala iste, jel se preveč bojala moje znatiželje, koji ne bilo kraja. Itak, ne bilo moči pred nam nikaj zatajiti i skriti. Naše so znatiželje išle v semu predaleko!

STAROGOVA LULA

Stari Pašta, Ivčev ded, ne mogel brez nas dece, a ni mi brež njega. Bil je pomalko deče pameti. Zarad toga smo se slagali, pravdali, delali sakake nepodobštine. Kaj smo mi deca bili takvi, ne bilo čudo, al jon, jako star, ne bil puno pametneši. Znal se šaljiti, pripovedati, prestrašno bučiti, kleti nas, dok mu nesmo dali za prav. Dok smo se najlepše zaigrali, jon je našel razloga da zasmeta, zavda nekakvoga posla, odvoji nas. Njegvo je bilo da saki pravi dečušinec mora biti doma, ne se po selu tepsti i drugem zadevati. Takva razmišljanja i postupek so nam dodijali. Mi smo se za sē to njemu šteli "odužiti". Preveč ga je srdilo kaj ne mogel najti sekiru, stolčeca, duvancesu, lulu, kožnjaka, cipele. Sē to smo ped njem skrivali, smejali se kak zodava po fizički, kujinji, kurnjaku, dvoru, nuz drvocep, šupu, virjan, škedenj. Po dvoru je zvikaval:

- Sofa, Francina, Ivina, de mi je jovo, de mi je jono?!

Meni je znal reći:

- Žarkina, el si ti videl kaj iščem?!

Francina, kak Francina, znal mu je odbrusiti:

- Stari, ti rado iščeš svoju pamet, koju si zdavnja zgubil?!

To ga je preveč vužgalo. Znal je Francini prekleti anciuša. Ivina i ja, da bi vdobrovoljili staroga, kotobož smo našli zgubljenu lulu. Dok ju je zgledal, razveseljil se, rekel nam da mu ju očistimo i napunimo z duvanom. To nam je bila prilika da mu se "osvetimo" za sē i našaljimo na svoj deči način. Mi smo, osim duvana v kamiž lule deli puškinoga baruta. To smo sē nabili, da je trdo stalo v luli. Otišli smo z starem v prvu ižicu. Tam si je sel na starinski stolec, naslonjač i v soj radosti od nas prijel lulu. Al, š čem staromu lulu potpaljiti, da to preveč brzo ne plavne?! Pošel je Ivec k peči. Na staroj

žlici donel ogarčeca. Del ga na vrj kamiža. Staroga smo brkali da čem jakše vleče zraka v lulu, da se duvan razgori. Čem se pričelo na vrju kamiža kadeti, crleneti, prijel nas straj. Obedvem so nam drtale ruke i noge. Dok se je stari najzadovolneše osečal, prasnolo je v luli. Rastrečala se, a stari je od treska z stolcom opal na zemlju, crn po obrazu i osmuđen. Toga praska čula je i teca Sofa. Mam je dobežala v prvu ižicu. Imala je i kaj videti. Japa je ležal raščeperjeni nog na zemlji.

- Japo, koga vraga delate?! - bile so tečine reči.

Stari je samo žmerkal z jočima. Ne mogel dojti k sebi.

- Francina, Ivina, ote, stari je rado mrtev?!

Sí smo dobežali v ižicu i imali kaj videti. Stari se pomalko nadigal i sel brez ičije pomoći.

- Fala Majki Boži i Isusu kaj vam se ne nikaj dogodilo! Kaj je to? Od čega ste, japo, opali?! Z čem ste se to osmudili?!

Sé je smrdelo od baruta. Ivec i ja smo znali od čega je to i zakaj. Čkomeli smo kak mokri miši.

- Japo, kojega ste si vrava z duvanom deli v lulu?! Gorši ste neg ova posrana deca!

Na njeine reči stari je samo čkomel i okre sebe glede. Te tečine reči so naše straje zmenšale. Mam smo se obatrili. Krivica ne na nam, neg na starem, koji ni sam ne zna š čem si je lulu napunil. Itak, staromu se ne nikaj dogodilo. Došel je k sebi, al je čkomel. Otišel je na svojo posteljku, zadremal i trdo spal. Mi smo dobro prešli, da se ne staromu nikaj dogodilo. Sumnjalo se na Francinu, da je jona to napravil, il je na takvo kaj nabrkal nas decu. Potle toga dogadaja stari je ostavil lulu, pušenje duvana, al je samo žvakal bagoša.

GORĘ POVESMA!

Ivca i mene prijela je želja za pušenjem. Ni jenomu, ni drugomu to ne bila posebna potreba. Z cigaretljinom v čubaj, med prste činili smo se stareši, ozbilneši, vekši od vršnjakov. Bože začuvaj da bi koji od nas pripaljil kojega nafrkanca doma, pred starešem, zasigurno bi ga pojeli gorečega! Sé to nas je nateralo da otijemo z doma, skrijemo se spred joči mâm i dojemo k Ivčevoj majki Bagošarini. Kak je jona bila vreč stare, menje čula, vidla, razmela, kod nje je bila prilika, kaj nesmo mogli doma. Bežeč došli smo z zafrknjene cigaretljine. Na našu "sreću" nje ne bilo v iži, pak smo mogli "caruvati". Pred nam je bilo sé otprto. Nikaj nas ne zastavljal v nakani. V kujinji bila je zidan apeč, veliko i malo korito, vu kojema je bilo povesem i kudelj navrij. Kolovrat z klupčicom bil je blizo peči, dok je majka prela, da se

mogla za zdenešega ogreti. Ivec ja po banku iskal šibice, al je ne mogel najti. Nam se žurilo čvaljiti. Z kištričke, nuz peč, zvadil je tenšu, suvešu treščicu. Ž njom je z peči prenel jognja za vužgati mojega cigaretljina. Nesmo bili vešti v pušenju. Čem je Ivec z jognjom doteknol mojega cigaretljina, a ja povlekel vuse, plavnl je njegov vrj, jogenj prešel na povesmo preslice i vužgal isto. V taj čas Ivec je nespretno itil tresku z ruk med kudelje v korita. Gorelo je na sê strane. Prijel nas takov straj, da smo najprvlike bežali okolo, a potle pričeli dusiti, kak je koji znal. Ivec je z vekšom šefljom i zagrabiljenem kropom dusil goreče povesmo na preslici. Nastojal je od jognja spasiti kolovrata. Ja sem tackal po povesmaj da ne zgore korita. Kujinja je bila puna kada. Smrdelo je po zgorjevini. Boga smo moljili da nitko ne doje i vidi kaj smo napravili. Ivec je lupajuč majkinem vetrenjakom nastojal podusiti povesma v koritaj, a jona so joščer jakše gorela od majanja i dobitoga zraka. Barem nam se tak činilo, nakon pol vure "igranja" vatrogascov, nekak smo uspeli podusiti jognja, da ne doje gorje i vužge se iža. V te trenutke, za napravljeni, vlovil nas je veliki straj. Isti nas je teral da pobegnemo na kraj sveta, kak bi zbegli krivicu, kojoj smo pušenjem kumuvali. Kagdar, sê so ostavili "junaki" i nogaj dali vetr! Taj put nesmo smeli dojti skupa, jel bi se na naše obraze primetilo, da nekaj ne v redu. Pred rasađanje zarekli smo se da ne bummo nikomu nikaj povedali, kaj se dogidilo kod majke.

Po dovadanju doma smrdel sem po paljevini. Mama je osetila duvu. Prijela me je na "red", onak strogo, kak je to samo jona znala:

- Kaj si delal da imaš duvu po zgorjevini??!
- Ložili smo jognja skurivajuč staro kokruzinje i povesma!
- A, z kem si bil??!

Nesem se dugo ufal zaopadati istinu. Na licu mesta se uverila kak je bilo. Majka je vreč Ivčevi mami povedala kaj smo kod nje napravili. Na to je teca Sofa zdejavajuči povedala:

- Nesretna deca, kod mame so vužgala povesma! Sâ je sreča da neso vužgali i ižu! Dok je to moja mama čula, više ne nikaj pitala, neg me je vlekla za kiku i vuva.

- Ne bum više, ne bum više!
- Najte gospa, najte gospa! - zela me v zagovor teca Sofa. Sâ so deca denes ista!
- Žarkina i Ivina so veliki prekšenjaki! - nadodal je stari z zapečka.
- Japo, čkomite! Najte se med decu mešati! I vi ste, negdar, njejove pameti!

- Sofa i ti trlančeš kaj ne treba! Puščajte tejov nekuliko povesem k vragu! Deca to neso štela napraviti ob svoji domisli! Nekoji put mi, stareši, damo jem povoda. Dok se kaj takvoga dogodi, kesno je o tem popevat!

Majka je na sê to blago i tijano rekla:

- Nek bu kak je , to so deca, a decu treba razmeti! Od toga vremena mi je pušenje zanavek zabeglo. Više se ga nesen nigdar ozbiljno poprijel.

DOVADAJO SÌ SVECI

Našemu veselju ne bilo kraja. Ko se ne bi veseljil? Imali smo i zakaj. Ido Sî sveci! Pred Sê svece dopeljali so ringišpilje, streljane. Došla je kinâ, komedijaši. Ja sem se te dneve osečal posebno legek, vesel, znemirjen, ponosen, velik, vekši od jablana, tak visoko, kuliko je cirkveni turenj. Dece nas, tu na Plaću, skupilo se kak šmira. Sî smo joči napeli, vuva, ruke pružili da doteknemo, milujemo, zagrljimo. Sê smo komedijaše poznali, spoznali se z nove, od najmenši do najstareši. Bili smo jem pri ruki, kak zajci, koji čekajo da dipe, skoče na njeov saki pogled, želju, reč. Sî smo se osečali njezini. Glaven komedijaš mem nas je v semu prečital, razmel. Joni so dopeljali sakaj. To moremo jemput na leto videti, do toga dojti, tomu se raduvati. Škola nam je z našom vučiteljicom bila deseta briga. Zadače nek se same pišo, knige vuče, a štanjenke nek čkome! Išle so nam nekakve bale na zube i vusnice. Komedijsku kobasicu vidli smo deset put vekšu neg je, slajšu od cukora, čokoladice. Najrajši bi pobegli z doma, otišli k njema, postali komedijaši. Kajda smo se nekam zdigali i, pomalko, v taj novi svet otpravljali. O te svoje osečaje nesmo nikomu pripovedali, jel so joni bili tak gliboko v nam spravljeni, da i ne čudo kaj iste nesmo mogli jenostavno zvaditi vun pred druge. To je bila samo naša tajna. Vidli smo se, negder, med posebne oblake, al ne brez toga kaj je došlo na naš Plac. Kajda smo se Suncem razgovarjali, prosili ga, da nam kak goder malko ogreje Placa i sê nas, da bi nam v duši bilo čem topleše. Saku večer, za vedroga, gledeli smo zvezde na nebuh i potijo je skupa z Mesecom prosili:

- Najte otiti, čem duže svetite!

Nekoji put nesmo mogli razlikuvati, kaj je bila senja od doživljenoga. Sê se zmešalo i pretopilo v jeno! Isto tak smo te dneve prosili Bogeke, da ne bumo betežni, jel bi sê naše senje i jave postale nedoživljene i nedosenajte želje. Bogeck je prerazmel naše molitvice. Sî sveci so došli i prešli kak najlepša priča našega života.

RINGIŠPILJI

Navek so komedijaši za Sê svece dovadali z dva ringišpilja. To je nam dečokom posebno pasalo, al za žepe ne! Ko bi tuliko naplačal, kuliko je

naša želja bila za vožnjom? Sî smo se rajši vozili na motornem ringišpilju. Dok nas je prav zavrtel leteli smo zrakom kak nošeni z najvekše krile tičov. Ne se tako ufal na tem ringišpilju voziti. Nekojo so se bojali pucanja lancov sedaljki. Meni se bilo prelepo voziti, al je vožnja prekratko trajala. Najteže mi je bilo ziti dole i prerazmesti da je vožnja prešla. Sê žepe smo znali preiskati, naopak obrnoti za novce. Morete si misliti kak nam je bilo? Ne bilo jemput da sem se posramil, kakti biležnikov sin, da nesem imal š čem platiti ringišpilja. Na moju i sreču drugejov prerazmeli nas je gospon Štefan Kovačičev. Znal nam je platiti nekuliko vožnji. Dobil sem za koju vožnju novce i od svoje vučiteljice Paule i gospe primalje. Sê to ne bilo preveč, jel se taj ringišpilj vrtel celę dneve, a nam deci nigdar dosti! Znal sem mamu prositi i naprašati, da bi dobil kojega dinareca. V nedostatku novac skrali smo doma po koje jajce za vožnju. Bil je i drugi ringišpilj z konjiče. K njemu smo priadalici, dipili na kojega konjiča i po skrivečki se mukta vrteli. Toga rignišpilja so obračali na rivanje. Tri put se ga trebalo rivati za jenu vožnju. Bila je radost dok so nas komedijaši prerazmeli i zabadav prevozali. Jemput sem nuz sebe gledel dečoka z Brodiča, koji bi se kak ruka na debelo vozil, al ne imal š čem platiti. Na to je nadošel moj Braco, pak sem ga prosil novce. Kak mi se goder štelo voziti, prepričal sem svoju vožnju tomu Brodičanu. Jon je kak srndač dipil na sedalo motornoga ringišpilja, z lancekom se zakapčil i čvrsto z rukaj prijel za sedalo. Kapu šiltericu navleklo je prek čela, do vuv, jel bu poletel vu "visine", kak nigdar do taj put. Na njegve male i jabučaste obraze videl se smej, kakvoga ne moči saki čas videti i doživeti. Malko mi je manol svojom ručičkom. Vu vožnji bil je ležeši od najlekšega pera, videl se negder v oblake, nebu, med zvezdaj putuvati. Potle vožnje ne znal kak bi se zafaljil. V jenem času, nemre se reči v kojem, postali smo nerazdruživi prijatelji i bili do kraja njegova života. Ceko mi je ostal nerazdruživi pajdaš.

STRELJANE

Nam, deci rata, dobro so došle sakakve pucancije na komedijaške strelnjanaj. Jedvaj smo dočekali da so je postavili na gornjoj strani Placu. Tak postavljene sprobavali na sê mile načine. To je praščalo, pucketalo, dumelo, dundekalo, kadelo se, a sakakvi jopci prišarafljeni na njema nadipavali so, tresli se, naklanjali, z dima pokaživali crlena, žuta, crna lica. Zatikali smo v početku vuva, joči pokrivali z rukaj, obračali se od strelnjan, da čem menje ogluvemo prvejov dnevov, zdržimo duže jonu pravu pucanciju na same Sê svece i den potle. Sakomu od nas bila je velika želja da se domognemo kojega jopca, babke, cveta, bombonov, zrcalc, nožeca, sličice. Točen pogodek je

nekaj nosil, samo je trebalo pogoditi. To ne išlo kak smo si mi deca zamišljali. Komedijaši so bili puno mudreši od nas. Postavili so tak cilje, da se je rede moglo pogoditi, obrušiti, nekaj boršega po pogodenem njema "zeti". Ni mi nesmo bili puno od njejov bedasteši. Mlajše komedijašice so vodile streljane, a nas je bilo puno, pak neso mogle sakaj videti i primetiti. Čem je nekoji zračne puške ciljal, a jona se malko obrnola, frižeši naš je v tem času z rukaj omeknol jopca. Bil je to pun pogodek, makar i ne bil! Tak smo mi toga dosta "pogodili" i odneli. Ne jem bilo jasno, kak to more biti. Bili so oprezneši i na sē više pazili. Na naše prigovaranje, da se pogodeni jopci menje ruše, sakojega petoga so olabaveli i tak je mogel leže opasti. Ni joni nam neso ostali dužni. Na ta mesta postavili so menje vredne stvarčice. Na sakoji način so gledeli da zarade, a menje zgube. To nam ne pasalo, pak nesmo šteli biti na streljani. Ondar so zvali nekojega svojega, na novo pridošloga, kakti stranca "podeli", a jon je pogodil sē i to odnel. Tomu nesmo mogli odoleti i vrmoli smo se nazaj. No, dok smo pričeli gadati, retko komu je nekaj uspelo pogoditi i zrušiti. Po tem smo reskerali. Dvojica-trojica gađali smo v jeno mesto i od dvaput, triput jakšega udarca morali so opasti jopci. Sad smo si nekaj nadoknadili od prvije zgubljenoga. Joni so to primetili i neso nam dali više tak pucati, samo jenomu po jenomu. Ni mi nesmo miruvali. Naše špračke došle so do izražaja. Najborši špračkaši znali so v ipu pogoditi zavdanoga cilja. Med njema sem ja bil, tom prilikom odnel dve babke i drenenoga konjiča. Kak so k nam navračali komedijaši, po svojem poslu, mami so povedali na koji sem način došel do babki i konjiča. Da so mi, barem, ostavili konjiča, vreč babku. Potle Sî svecov "mladenki", Bebici Junčevoj, otišla je babka.

KINA

Komedijaška kina je za sē v selu bila nekaj posebno. Davali so prectave po večere. Nuz jablana so z ponjavaj naokolo ogradili dela Placa, postavili klupe i stolce. Na jenem malem stoleku imali so nekakvu, osvetljenu kištričku z namotanem filmom na limenem kotačecu. Naprv te kištričke bil je duduljek z steklom, čez kojega je išla jakša svetlost. Nekaj je zuječ obračalo filmenoga kotačeca, a na beloj ponjavi vidle so se slike. Selom so komedijaši z svojem avutecom na sakakvo nacifranem bубnjali i trunbetali. Ljudi so se skupljali po križanje i slušali kaj pripovedajo. Selom se pročul glas da se na Placu prikaživa film o Čarugi. Takvo kaj se ne skorom vidlo i čulo. Jeni v straju, drugi vu velikoj značelji, a mi deca sakak. To i takvo čudo smo na svoj način komenterali. Tu večer nesmo mogli nikak dočekati. Za stareše je vulaznica fanj koštala, a za decu menje. Na prectavi skupilo se sveta, kajda

se nekaj zabavljali delji! Nam deci neso dali novce za kinu, pak smo se za prectave napetali spod ponjave. Z cucke so čuvali, da nitko ne otije zabavljati. Nam deci cucki neso šteli nikaj, jeli smo se že njema prvlje spoznali. Čem je pričela prectava i pojavit se Čaruga z poknportaj i pištoljem v rukaj, nam deci je vlezel straj v kosti i za malo da nam ne s rce stalo. Činilo se da ide spram nas i da nekoga bu ščapil. Tak smo nabrzo povlekli svoje glave spod ponjaviti, kak i kače spod iženoga poceka. Mislili smo: - Ak doje do nas, došel bu do ponjave i videl da nikoga nema, pak se bu vrnil nazaj! Konačno, ima i ostaloga sveta, a mi mu deca nesmo nikaj krivi! Ne se čul ni čmrgec za ponjavaj, samo jedino mrčanje najstarešega komedijaškega cucka. Valjda je i Jon pomislil, kaj smo si i mi pomislili? No, kak ne Čaruga došel do nas i pošel za nam, ponovo smo napetali glave spod ponjaviti i gledeli kaj dela. V taj trenutek smo vidli, kak je došel v banku i oplačkal ju. Držal je v rukaj bunte novac. Mi samo kaj nesmo povikali: - Čute, gospod Čaruga, itite i nam nekaj od toga! Kod nas so Sî sveci. Treba nam za ringišpilja, streljane, medenjake, srca, babke, konjiče! Kajda nas ne ni čul, ni razmel, al je mogel prečitati na naše vusnicaj i licaj. Potle Sî svecov nesmo se više igrali Tatov i žandarov neg Čaruge. Satko je od nas sebe zamišljal i prectavljal Čarugom. Tak smo se oblačili, ponašali, al je sreča da v rukaj nesmo imali prave pištolje i banku v selu. Ko zna kak bi prešli komedijaši, da smo se to mogli imati, kaj je imal Čaruga??

KOMEDIJAS

Kak so dela Placa pregradili z ponjavaj, v nuter toga mogli so nas po večere zabavljati komedijaši. Sakak oblečeni i v obraze premazani, nastojali so sakoga nasmejati. Sakaj so sebom i z med sebe delali. Nam, deci, sakoji njejov korak, pokret, bil je za smej, od kojega malko da se nesmo rasplukli. Bolela so nas i čereva od silnoga smeja. Kopitali so se, narivavalni, metali, grozili jeni druge, kušivali, bili, smejali, zadirkavali i sakakve bedastoče sebe delali. Menši je vekšega pluskal, za vuva i kiku vlekel, slačil, oblačil, natezal, podmeknjival i spod reber jeknjival. Stolce i stoleke saki čas so prenašali sim-tam i pak nazaj na ono mesto otkud so pričeli. Tak so znali plakati, jasfkatiti, da ni cucki-čuvati šatre, neso prestajali zavijati i cviljeti. Za nas decu so imali igru z meljom. Povedali so nek punemo v škrnecljin. Melja nam je otisla v joči, nos, vuva, zube. Potle so se tomu smejali. Pokaživali so kak moro z jezikom izlati ražarjeno železo, a mi smo opeklji prste. Z jognjjenje bakljaj kopitali so se na se milje načine. Pri tem neso ni jemput vužgali svoju dugačku kiku, brade i mustače. Nas, decu, nasmejvali so z kokošje jajcaj.

Vešto nam z rukom ista nametali v lače. Pred svetom so pokaživali kak smo je toga časa znesli. Bilo nas je sram zarad toga. Naši vršnjaki so nam se potle prectave rugali z kokodak. Na sakakvo so pokaživali da očemo fkrasti. Z naši žepecov i žepcov vadili so želevnjake, prstene, zijerice, špangice, napršnjake, špuljičke z koncom. Vodali so nas kak slepce spred drugi, pokaživali kak plivamo po suvem i ronjimo. Z morskem prasetom pred sema so zvlačili životnu sreču, čitali o njoj i tak nas na sakakvo zavaravali. Bila je to prilika naše "mladaj" (dekličkaj), da nas "ostave", jel smo ispali pred svetom bedaki. Najrajši bi takve komedijaše preterali z sela, kaj so nam z tem napravili! Joščer nam je bilo gorje, dok je po pripovedanju deklički i naša vučiteljica, gospodična Paula pocprdno znala reči:

- A de so ti naši komedijaški?! Borše da nas je pluskala. To bi nas menje bolelo od ovi njejini reči.

MIKULINJE

Primikavalо se Mikulinje. Za mene je to bil poseben doživljaj. Ak v celem letu ne bilo nikakvi darov, taj put si se mogel nečemu nadejati. Nekak, zadnjega tijena, pred samо Mikulinje, trebalo je biti više neg dober i preposlušen. Takvo nekaj bila je prevelika obaveza. Iste se trebalo pridržavati, da se ne bi zmenšali dari na najmenšu mjeru. Kak bilo da bilo, itak je taj darek nekaj značil. Potle rata se ne nečemu naročitem sako dete moglo nadejati, jel je bilo joščer siromaštvo vu sakem pogledu. Tu i tam se daruvanje razlikovalo, ne samo po dobroti dece, više po mogučnostjaj sake obitelji. V selske poradicaj deci je bilo i to daruvanje, ak so vu svoje cipelkaj mogli najti jabuku, rušku, slivu, orejov i po kojega kolačeca. Joščer nekak, ak je jeden bil. Njemu je moglo biti sačega više. Ja sem bil z činovničko-poluseljačke obitelji, pak se nečemu moglo nadejati. Ne smela zostati sakidešnja molitva rano, na polne, na večer, pred samо spanje. Den pred Mikulinje trebalo je cipele pripraviti na najborši način. Morale so se za nametanje v oblok leščiti od zglancavoče. Po nekuliko put so z boksom premaživane i kefom zesvetljane. Mama je iste prvije samoga nametanja pregledala, da bi po tem rekla:

- Sad je moreš deti v oblok! Ne bu te sram pred sv. Mikulom!

Sé je to bilo, donekleč, tak. Itak sem se ja nečemu drugomu dosetil. Kad vreč sv. Mikula daruje, donaša dare, nek mi ostavi čem više! A to, čem više, nemre stati v male cipelke! Na red so došle tatine visoke i žute čižme. Dobro je očistil i del v oblok mesto cipelki. Za moju celotijenu dobrotu sv. Mikula bu sedareči, da više sega toga nameče v čižme, a ne vu male cipelke! Nuz čižme sem del nekuliko kipecov svecov, da bi videl sv. Mikula da sem i pobožen. Kak je mama povedala, da se točno ne zna gda bu išel našom

stronom, ne mi se išlo z večera spat. Preveč me je zanimalo kak zgledi sv. Mikula. Bila mi je želja videti ga z vlastite jočimaj, a pogotovo ž njem razgovarjati. Moja mama se ne nadejala kaj bum del v oblok svoje sobe. V semu tomu nesem imal mira, pak išel nadgledavat na oblok z namerom da spazim sv. Mikula i dare. Kak se sê bolje kmičilo, a donekleč me bilo straj mraka, otišel sem vu svoj krevetec, čekal i čekal. Z kujinje se čulo da moji ne spijo neg razgovarjajo. Nesem mogel točno razebrati o čemu? Najemput so se na moji sobici pričela otpirati vrata i mama se naluknola. Tijem glasom je zapitala: - Željko, el ti spiš?! Nesem se oglasil na te njeine reči. - Milček, naš Željko je zaspal kak top! Po tem je ostavila odškrinjena vrata na moji sobici.

SPOD POSTELJKE ČEKAM MIKULU

Kajda mi je nekaj povedalo:

- Sad bu došel sv. Mikula!

Ne mama zabadav ostavila otprta vrata na sobici. Meni, inače, živomu i okretnomu ne puno trebalo da se zavlečem pod krevetec. I nesem se v tem prevaral. Vrata so malko zaškripala, a mama je na prste odajuč vlezavala v sobicu k obločecu. Ne se nadejala da čujem. Tata je ostal na odškrinjene vrate "stražariti". Makar je bila noč, al se od puta razebiralo v obloku. Mama je najemput zastala. Pipajuč rukom i videč, donekle, z jočima v toj kmici, osetila je da nekaj neje v redu. Stija je rekla:

- Milček, odi glet kaj je Željko del v oblok!

Tata je polako korakal do nje i obloka. Verujem da se i jon moji dosetki začudil.

- Kaj veliš na to?! Ko bi se tomu nadejal?! - smejom je svoje povedal. - V saku čižmu deni nekaj! - predložil je mami. - Zapri obločeca, da ne dovada zdenoča!

Potle nametanja darov meknoli so se z sobice. Nazaj sem otišel vu svoj krevetec. Nikak nesem mogel zaspasti. Preveč me smetalo kaj ne došel sv. Mikula, a drugoj deci bu.

- A zakaj je to moja mama fčinila? Ne, valjda, v žurbi sv. Mikula, kad je selo tak veliko, samo malo navrnol i dare moje ostavil??!

Odgovora na to moje premišljanje nesem dobil. Ta noč ne mi bila v potpunosti mirna za spati i senjati. Do ranja me nekuliko put nekaj prebudilo. Nesem imal trdešega sna, da bi prav zaspal. I k tomu me mama

došla prebuditi.

- Odi, da vidiš kaj ti je sv. Mikula ostavil! - smejuč je povedala.
Na to sem đipil z kreveca i otišel k obloku.
 - A zakaj si del tatine čižme v oblok mesto svoji cipel?!
To ne mogla prerazmesti.
 - Kad v tatine čižme stane više, a menje v cipelke.
Nesem ostal na to njeino pitanje dužen.
 - Kak to, mama, da je sv. Mikula išel po moji sobi i za sebom vodil krampusa?! Zakaj ne došel od puta i v oblok del dare?!
Na to moje pitanje zastal joj je daj.
 - Ne jon došel v sobu, neg je od puta sê to donel, kaj ti je ostavil v tatine čižmaj!
 - A ko je odal po moji sobi, kad ne tu bilo sv. Mikule i krampusa?!
- To ti ja nemrem reči! Pred njem ne i nemre se nikaj zaprti! Jon more sakud iti, iti, tak i tu kod nas!
 - Je, je, imaš prav! - snašla se mama. - Jon je nam ostavil dare v kujinji. Od silnoga posla se žuril i ne štel da te krampus plaši. Rekel nam je da mi to mesto njega napravimo. Odžuril se selom drugoj deci nositi dare!
 - A zakaj mi je ostavil zlatnu šibu z mašljinom?!
- Jon to ne ostavil samo tak.
 - Mogel mi je tak dugačku čokoladu ostaviti.
 - Željko, kad to ne na naše! Jon zna kaj treba ostaviti! Mi tu nemremo pomoci!
 - El ti ne nikaj rekel za mene?!
 - Je, je! Rekel je da moraš više slušati i moljiti se, iti v cirkvu i ne se tepsti po selu!
 - Kak je to mogel reči, a i jon preveč oda po svetu?!
 - Željko, tak se ne sme pripovedati o jenem svecu! Bu Bogo čul da sakaj pitaš, pak te bu karal!
- Neso mi na puno toga dali pravoga odgovora. Preostalo mi je začkometi!

STRAJ OD KRAMPUSA

Moji so prav skoristeli Mikulinje. Nesem se bojal sv. Mikule. Velik straj mi je dovadal od krampusa, te nakaze, koja je ž njem išla i plašila okre sebe. Prijašnji let mi ga je bila prilika videti z Mikulom. Odondar mi se v semu i do kraja zameril. Klesil se, z lance lupal, otpiral velike lampe, pokažival crlenoga jezika, z dugačkem, kosmatem repom majal, lupal po zemlji, imal

dlakave ruke i čambaste prste. Na pleče je imal staroga i šibnatoga koša. V njem so bile sakakve šibe za prekšenu decu. Navezek je štel spred Mikule iti, zeti po koje menše dete. Mikula ga je od ti njegvi nakan odvračal i mikaval zađ sebe. Čem je čul da sv. Mikula z knige čita o nekojemu detetu, malo da ne strgal lanca i na to je z nogaj kopal po zemlji. Ž njegvi jognjeni joči, samo da ne plaven sukljal vun, tuliko je v njemu bilo zločestoče i napasti. Kak se mi deca ne bi takvoga čuda i gada bojali?! Ne nam dva put trebalo reći o njemu, mam nas je prijel straj. Nesmo ga morali više ni videti. Ostala nam je ta grda, opaka spodoba v sećanju po najgorjem, bližeša zmaju z deči bajki. Ak bi malko od maminoga uzorka odstupil, mam je pocetila na to zlo. Joščer, kak-tak po dnevnu?! Za velike kmice nesem se ni smel setiti da pred me doje ta nakaza, il se za časek od nekud pokaze. Morti bi me prijel frast. Nuz tatu se nesem bojal, jel je imal lovačku pušku i veliku repeterku. V semu tomu premišljanju, mami sem postavil pitanje:

- Kak se sv. Mikula oče družiti z tem krampusom?!
 - Tak mora biti! - rekla je. - Dobro nekoji put mora iti z zlom, si razmel?!
 - Ondar, ni ja ne moram navek biti dober, kak ti to veliš!
 - Milček, si čul kaj Željko govoril?!
 - Čujem, čujem!
 - Ti mu nekaj poveč!
 - Ostavite toga krampusa na miru! Ne vreden da se o njemu tuliko pripoveda! - bile so tatine reči.
- Kak sem rasel, sê se menje krampusa bojal, pak me ne trebalo tuliko ž njem plašiti!

4. del

ZIMA

NA KORITNE SKIJAJ

V našem detinstvu bile so zime drugačeše. Zdeneše je bilo. Po sakud se bebel sneg. Nam, deci, to je značilo sê i sakaj. Junčev breg, v Ceresniku sivel se i crnel od nas. Retko ko je imal kupovne skije i sančice. Dobro je bilo kaj se našlo dosti korit, z koji smo zdelaivali skije. Neso odgovarjale ravneše stezaj i pute. Dolanji del skij ne dobro prilegal nur razšklizanu podlogu. Noge so vlekle preveč vun, il v nuter. Svojom neuglednostjom, itak, so vozile naprv. Neso se v sako busenje zapikavale. Leže je jone bilo, koji so od stareši korit napravili iste. Mi, koji smo doma imali noveša korita, trebalo je ž njema nekaj napraviti. Jeno takvo, srednje veličine nalekel sem, opalo je, povzduž puklo. To mi je došlo kak naručeno. Imal sem š čega napraviti koritne skije. Neso prešla ni tri dneva, a jone so bile zgotovljene. Z limom i čavličke okoval je. Tatin, stareši lačnjak mi je dobro došel za držeči remen nog. Za štapa si zel držalje kupovni metlji. Moje novotarije sprobavane so po dvorišču. To je bila priprava za Junčev breg. Sakoji od nas je štel "preleteti" Kanaleca. Na dolanjem delu Junčevoga brega, kod samoga Kanaleca, napravili smo snežnoga breščeca do meter visine. Vu vekšoj smrzavici "skijaška" steza bila je glatka kak obločno steklo. V samem spustu dobili smo na brzini, da prek breščeca predipimo Kanaleca. Malo je bilo onejov, koji so se prvi put odlučili na to. Padali so, jafkali, digali se, odustajali, nazaj se vraćali na stezu i tak je to išlo puno put. Jenoga dneva došel je i na moj red "breščec". Toga dneva sem se rado digel na levu nogu, kaj mi je sê tak išlo, kak je išlo! Naglo sem se spuščal z brega, zarad leve, šepaveše skije, v soj brzini premašil breščeca, zaletel se i zabil v zapuv, a noge, skija so štrčale vun zapuva. Pajdaši so me zevlekli vun i na saj glas se smejali. Kuliko njejov, tuliko pitanj?! Više sem se splašil neg stukel. Prvi je skije od mene dobil sused Pepi. Nasmejal se od sreće kak mladi mesec. Jon ne došel ni do pol steze, žlepil je som težinom, kaj mu je kapa opala z glave, a skije odletele do Kanaleca. Dobrano si je natukel nosa i zdrapal obraza. Isto je probal Barat. Ne borše prešel neg ja i Pepi. Odletel je v trsje. Sê je dobro da ne ostal kak gorički kolec. Za zero je premašil drevo stoječe jabuke. Sreča je da ga ne kušnol z punem kušlecom. Krivel je mene i štel me biti. Obranil me je Joška Junčev. Tek v drugoj nedelji uspelo mi skijaj prek breščeca preleteti Kanaleca. V te trenutke celi svet je bil moj. Bil sem vekši od sakojega dreve. Videl sem se na vrju istejov, z krile,

koja me na toj visavi drže. Srce ne da mi je samo kucalo, neg igralo kak najzvučneša tamburička! Zaprav, činilo mi se da cvetem, kak najlepši cvet, čije so latice moji pajdaši, koji so se okupili okre žutoga Sunčeca. Od silne sreće, zagrlil bi sâ i ž njema podeljil tu neizmernu radost!

ŠKLIZANJE V KANALECU

Za jakši zimi Kanalec se smrzel i imal dosti debelog leda. Od sâ stran smo se skupili, pozabili na svade i deče prepirke. Pogotovo je bilo lepo nedeljom, za vedroga i zdenoga dneva. Kajda nas je voda donesla. Ne nam bilo tesno ni dosadno. Retko komu neso stareši rekli, da se ne sme šklizati na cipelaj i drti done. Ne bilo med nam, koji bi se mogel odreći šklizanja. Znali so naši za neodoljive želje, pak nam neso davali za svetkovine najborše cipelke i čizmičke. Puno put so Ivčevi, smejuč se predložili:

- Otijite na led bosi i škližite se do mile volje, ak očete cel dnev!

Stari Ivčev je znal dodati:

- Mi, vaše dobi, zamatali smo noge v prnke i tak se šklizali po ledu. Za naše šklizanje koristeli smo: ranjice, pokrivače, strugančice, struganje, korica, deščičke, krpe, kože, šibje, kokruzinca, slamu, granje, kosti, roge, kištričke, bote, špage, lavorece, suve valjanke, čerepe, kore, gumije, skijice, sančice, sekirke, tunje. Znalo nas je na ledu biti, kak trsni vuši na trsu. Bili smo jeden do drugoga i нико никому ne zadeval.

Na ledu je "vrelo", kajda vrejo čmele v košnicaj! Nikomu od nas ne bilo važno z kojega je kraja. Na to se ne vuopče gledelo! Sî smo bili svoji, jena misel, jeden "posel". Pozabili smo na sâ jono kaj je bilo med nam od raneše. "Vrvrali" smo ledom, kak mravci vrvrajo mravinjakom. Zamance smo se šklizali, padali, digali se. Toga dneva bilo je tuliko dečega smeja, odanka telu i duši, da se sâ to nemre zreči z obične rečjaj. Da nas ne tuliko tuka bilo, zabadav bi se led od zime takov napravil i samomu, brez dece, preveč bi se činilo biti sam. Ovak smo za njegvu postojanost, kaj nas je takov dočekal, milovali ga šklizanjem i sega mu "obraza" vmlili v jenu lepotu velike sreće. Sigurni smo da je jonu noč, taj naš predragi led, senjal najlepše, najdrakše senje, vu koji so bili tuliki nasmešeni deči obrazzi. Sû tu sliku vesele zime mu je vupotpunjaval Mesec svojem svetlom svetleč celu noč. Jeden del te nedeljne mesečine nekoji so proveli na ledu. Nesmo bili sami. Naši pajdaši dopeljali so sebom cuclince. Med njema je bil najpoznateši Garič. Na sakakvo je zbežaval po bentcu Kanaleca, zavijal, cmugal, bavkal, režal, zadrkaval se, strkaval z nam, kopital, majal z repom, vlekel nas za lače, kaputece. Čak so i mame došle po nas i to na najlepši način, brez šib i vike. Drugoga dneva nesmo

mogli dočekati. Do poldan smo bili v školi, a popoldan na ledu. Ne nas bilo tuliko kak čera. Med nam se našel Štef Stefanjičev-Čvč, nekuliko let stareši. Jon je, taj put, na ledu izvodil majstорije, a mi smo ga mlajši v tem oponašali. Jon se na veliki pokrivači šklizal. Takvoga kaj je trebalo znati i videti. Nuz sfučkavanje čvč, čvč, pred sebom je z boticom rival pokrivaču, v najvekšoj brzini zaskačival na nju, obračajući se šklizal. Zdigel se, počenjal, nadipaval i retko gda se omeknol ž nje. Poseben je bil v struganji. V leteču struganju se itil kaj žabec, z se četiri po ledu tak fijuknol, da smo se mi ostali jedvaj mikavali v stran. Tak "leteči" struganjom držal se za njeina vuva, okretal kak kranjec kojega tera neko z bičom. Znal je tak spretno struganje, v soj brzini, skočiti vun, na bentec Kanaleca, kajda ga je ko špračkom spuščal. Ufal se v "leteču" struganju z benteca skočiti i nastaviti dalje velikom brzinom šklizati. Malokojemu od nas je takvoga kaj uspelo. V sakakve vragolije na ledu nas je vpučival. Nekaj smo od toga poprijeli, v nečem nesmo uspeli ni cele zime. Sejeno, bilo nam je i takvoga kaj, z našega ranešega detinjstva. No, sad se z mišljaj vračamo tomu, jel drugač nemremo!

PUCANJE ŠIBICAJ

Sî smo se veseljili Božiču i v Novom letu. Mi, deca, raduvali smo se na poseben način. Nastojali smo da se to naše čuje. Sê je bilo lepo dok smo se mogli domoči stari klučov. Do šibic ne bilo leko dojti. V nedostatku stari klučov, na red so došli klučeci ladic, stolov, lomarov, kredencov. Leže je bilo z duplicerane, ak se jeden zatepe, ostane drugi. Samo z jenem klučom, bilo je sakakvi muk. Zeti ga, il ga ne zeti?! A, kak ga ne zeti, a sî pucajo?! I kaj drugo neg zeti i kak goder Bog da?! Šibice smo kupili za jajca, omeknoli doma z banka, il ladice. Sê je bilo dobro dok je klučec zdržal i ostal čitav. Bilo je i toga, da se klučec razleteł od silni pucancij, jakoga nabitka. - Kak z takvem dojti doma?! To so bili straji. Večina nas se takvi dostala. - Kaj reči?! Pred mamaj nam je bilo, kak na spovedi. Vnapred je bilo razmivo da po "spovedi" sledi "pokora". Prašenje ritu bila je vuobičajena "mera". Za dva klučeca ja sem "splatil" svoje. Prestrašno me bolelo dok sem čul od grintavoga susedeca, kojega smo sî zvali, zarad slaboga čitanja, Kukukako bi to stajalo, da mi se jon ufal rugati: - Ne ufaš se na Plac ziti, brusi, brusi škarice?! Pozabil je da sem ga toga leta spasil, kaj se ne ftopil v kaližu kanala Roga, kod Staroga mosta. Pucancije z klučece brzo so prešle, kak i svetki. Naše deče izdaje, prepirke, svade preadale, kajda jev nigdar ni ne bilo. Nazaj smo se sî skupa igrali, veseljili nadolazeče svetke, dakak, z nove pucancijaj. Sê je to v nam ostalo od drugoga sveckoga rata, kojega smo saki na svoj način doživeli i kak deca preživeli ...

REČNIK

KAJKAVSKO-ŠTOKAVSKI (SESVETSKA KAJKAVICA)

ak - ako	coprati - čarati
ancijuš - zločko	cosrati - tapkati nogom
armunjika - harmonika	crlen - crven
babka - lutka	crlendač - crvendač
bale - sline	crlenkast - crvenkast
banjek - tj. zid. peći	crleneti - crvenjeti
barem - bar	čambe - nokti, zakvačke
basač - koš za hvatanje riba	čas - trenutak
batriven - siguran	čem - čim
bent - nasip	čera - jučer
bežati - bježati	čepuljati - čeprkati (kokoš)
bil - bio, tukao	čerešnja - trešnja
bogica - sirotica	čerep - crijepljivo
boks - laštilo	čerevo - trbuš
boriti - lupati po vratima	čez - kroz
borše - bolje	či - kći
bota - palica	čkometi - šutjeti
brbotljiv - govorljiv	čmrgec - ni makac
brkati - nagovaratiti na nešto	čorda - krdo
bresćec - brežić	čuba - usna
brokonjati - gaziti po mulju	čvankanje - kockanje (na željezni novac)
brez - bez	dalešnji - dalji
buciti - vikati	dečoki - dječaci
bum - budem	dečušinec - dječačić
bumbuvačka pribadača	deklička - djevojčica
cilenčati - zvoniti	del - dio, stavio
cipel - postola	delati - raditi
cirkva - crkva	den - dan
cocel - navezak	denes - danas

deščast - daskast	Francina - Franjo
deti - staviti	frižeši - brži
devati - stavljati	fteknoti - utaknuti
dnev - dan	ftrči - slomiti
dodijati - dosaditi	furek - trupac
dogotoviti - dovršiti	
dojti - doći	ganjek - hodnik
donekleč - donekle	gladuš - izjelica
donašati - donositi	glaven - glavni, važan
dospeti - dosjeti	gledeći - gledati
dorivati - dogurati	gliblješe - dublje
dostī - dosta	glibljiš - dubina
dostati - dočekati (se nečega)	goder - god
dovađati - dolaziti	godeti - goditi
dotikati - doticati	golompita - vojničko dugme
drek - izmet	gorje - gore
drevo - drvo	grlanjek - grlo (hoce)
drevnik - drvnik	groziti - prijetiti se
drmeti - nepokretno stajati	gumb - dugme
drugać - drugačije	guretljin - mršavko
duduljek - ispušćenje	
dunec - dud	il - ili
dundečati - grmjeti	iskati - tražiti
dunoti - puknuti (puška)	ip - trenić
duv - duh	itak - ipak
duva - zadah	iter - brz
đipiti - skočiti	itil - bacio
đusnoti - tresnuti	ititi - baciti
	Ivec - Ivan
fafljesati - nerazgovjetno govoriti	jačati - snažiti, dičiti se
faličen - kljast	jakše - jače
faljeti - nedostajati	jakonja - jak
faljiti - hvaliti	jalša - jasika
fanj - dosta, lijepo	jáp - očeva
fest - jako, zgodno	japa - otac
fiži - u kući, sobi	jasneši - jasniji
finetljin - fin, uglađen	jel - jeo, jer

jeden - jedan
jedvaj - jedva
jeknuti - udariti
jemput - jednom
jenak - jednak
Jendrina - Andrija
jenoga - jednoga
joko - oko
jonejov - onih
jon - on
joni - oni

kača - zmija
kagdar - dakako
kajda - kao da
kak - kako
kaniti - naumiti
kanjur - jastreb kokošar
kapcljin - kapsla
kika - kosa
kipec - sličica (sveca)
klapic - dječak
kleti - psovati
klimantati - klimati se
klopaljin - udarač
klopotati - lupkati
klopfer - pleteni isprašivač
knegljin - valjušak
ko - tko
kobilica - skakavac
kočeperiti - napuhavati se
kokruz - kukuruz
kolomija - utr trag (kola)
komulator - akumulator
konjska smrt - vilin konjic
kopitati - prevrtati se
koruga - kora
koščurinje - kosti

kotrig - zglob
kožnjak - prsluk
kranjec - zvrk
krap - šaran
krokanja - debela žaba
krop - vruća voda

lače - hlače
lačnjak - pojasti remen
lampe - velika usta
lancek - lančić
legek - lagan
leščati - blistati se
liknoti - dobiti (batine)
listje - lišće
listanjek - list noge
loviti - hvatati

macati - močiti
majati - mahati
majentati - mahati
malko - malo
mam - odmah
mâm - mama
manoti - mahnuti, ostaviti se nečega
marnoti - udariti
mašinanje - vršidba
med - između
mejur - mjehur
meknoti - maknuti se
meljin - mlin
menkavost - manjkavost
menši - manji
menje - manje, razgovaraju se
mesto - mjesto
meša - misa
mešari - misnici
metanje - rvanje

mikavati - makivati se
Mikulinje - Nikolinje
minčelnjak - sukač
mirakulja - čudo
mitljati - bježati
mladenka - udavača
mlajši - mlađi
mlatača - vršalica
more - može
morti - možda
mrčati - režati (pas)
mrgotati - ljutiti se
mrtvik - mrvac
mudljav - spor
mukta - badava
muštrati - vježbatи
mužikaš - svirač

naadati - nalaziti
nabadati - bosti
nadejati - nadati se
nadnašanje - nadmetanje
nadovadajuć - nadolazeći
nagadaš - "dobrijan"
naleknuti - podmetnuti
najborsē - najbolje
najgorje - najgore
nakuštriti - naježiti se
naititi - nabaciti
napasati - namjestiti
napaživati - prigledati
napetati - nagurati
naporiti - nabosti se
naprašati - prositи
naprv - naprijed
napraviti - učiniti
narivati - nagurati
nasamariti - nabajsati

nasluvavati - prisluškivati
naštimiti - podesiti
našušurjen - čupav
navada - navika
navaljiti - navaliti
navek - uvijek
navraziti - ozlijeditи
navrnoti - navratiti
nazaj - nazad
nazdevati - rugati se
nazobati - najesti se (zobi)
nedostatek - nedostatak
neg - nego
negdar - nekad
nekaj - nešto
nemre - ne može
neopazice - neopaženo
neso - nisu
ničalnički - pređeni konac
ničem - ničemu
nigdar - nikad
niko - nitko
nijati - nijhati se
nuter - unutra
nuz - uz

njeov - njihov

obedva - obadva
obkobacići - obujmiti (rukama, nogama)
obločec - prozorčić
obračajući - obrćući se
obrnoti - okrenuti se
obžigati - spaljivati
odanek - odušak
odateleč - otuda
odati - prokazati

mikavati - makivati se
Mikulinje - Nikolinje
minčeljnjak - sukač
mirakulja - čudo
mitljati - bježati
mladenka - udavača
mlajši - mlađi
mlatača - vršalica
more - može
morti - možda
mrčati - režati (pas)
mrgotati - ljutiti se
mrtvik - mrvac
mudljav - spor
mukta - badava
muštrati - vježbatи
mužikaš - svirač

naadati - nalaziti
nabadati - bosti
nadejati - nadati se
nadnašanje - nadmetanje
nadovadajuć - nadolazeći
nagadaš - "dobrijan"
naleknuti - podmetnuti
najborsē - najbolje
najgorje - najgore
nakuštriti - naježiti se
naititi - nabaciti
napasati - namjestiti
napaživati - prigledati
napetati - nagurati
naporiti - nabosti se
naprašati - prositи
naprv - naprijed
napraviti - učiniti
narivati - nagurati
nasamariti - nabajsati

nasluvavati - prisluškivati
naštimiti - podesiti
našušurjen - čupav
navada - navika
navaljiti - navaliti
navek - uvijek
navraziti - ozlijeditи
navrnoti - navratiti
nazaj - nazad
nazdevati - rugati se
nazobati - najesti se (zobi)
nedostatek - nedostatak
neg - nego
negdar - nekad
nekaj - nešto
nemre - ne može
neopazice - neopaženo
neso - nisu
ničalnički - pređeni konac
ničem - ničemu
nigdar - nikad
niko - nitko
nijati - nijhati se
nuter - unutra
nuz - uz

njeov - njihov

obedva - obadva
obkobacići - obujmiti (rukama, nogama)
obločec - prozorčić
obračajući - obrćući se
obrnoti - okrenuti se
obžigati - spaljivati
odanek - odušak
odateleč - otuda
odati - prokazati

odbrusiti	- oštro odgovoriti	pačalat	- vodena trava
odefčiti	- odučiti se	pajdaš	- prijatelj
odičen	- odbačen	pak	- pa
odidar	- dodi	pancer	- bacač
oditavati	- odbacivati	pandurnica	- soba za pandure
odlenoti	- olakšati	pasati	- odgovarati
odmeknoti	- odmaknuti se	patalije	- nezgode
odnel	- odnio	pavuk	- pauk
odonut	- odande	pe	- ići će
odotud	- odatle	pelduvati	- slutiti na nešto
odrivati	- odgurati	permuš	- šišmiš
odškrinoti	- malo otvoriti vrata	perutiti	- periti se
odvlekli	- odvukli	pevčec	- pjevčić
odzad	- otraga	pezdec	- prdac
odzdavna	- odavno	pikčaka	- glavačke
okneco	- okno	pikeče	- bodeče
okre	- oko, uz	pilimper	- leptir
okrive	- okrivi	ilon	- vršak poprečne grede mosta
olabaveti	- oslabiti	piljek	- drveni čep
omikati	- omicati se	pisana	- šarolika
ondešnji	- ondašnji	plandišće	- odmaralište krava
onejov	- onih	plazač	- verač
opak	- zao	plazati	- puzati, verati se
opkacati	- zaobilaziti	plitek	- plitak
opkušuvati	- izljubiti	plitkiš	- pličina
oprčiti	- prevrnuti	plova	- jaka kiša
opravinje	- odjeća	počkoma	- potiho
opteršiti	- opteretiti	počesan	- počešljan
orej	- orah	počenoti	- čučnuti
osoviti	- uspraviti se	pobeškavati	- trčkarati
otepancije	- otepnje	pobirati	- brati
otepati	- tresi sa sebe	podmeknjivati	- podmetati noge
otiti	- otici	poiskati	- potražiti
otklonjiti	- otkloniti	pokaživati	- pokazivati
otpeljati	- odvesti	poletač	- ptica pred prvi let
otpri	- otvoren	poleknuti	- podmetnuti
otporiti	- nadici	poleže	polakše
		polovica	- polovina

pomamen - lakoviti
pomanitati - pošašaviti
popeljancija - vožnja
popiknoti - spotaknuti se
popolne poslijepodne
poprek - poprijeko
poprijeti - poprimiti
posanknoti - pokliznuti se
posejati - posijati
poslunuti - poslušati
pošiljati - slati
pošemeriti - pokvariti
potmajno - podmuklo
potabljati - zagnjeti
potlam - poslije
povedati - reći
povesmaš - bjelokosi
povekšati povećati se
povleći - povući
povzduž - uzduž
pozabiti - zaboraviti
pozavati - pozivati
pozutre - prekosutra
prasek - prasak
prasnoti - puknuti (smijeh)
praščati - pucati
prčija - imetak
preadati - prolaziti
predeka - prodika
predefčer - prekjucher
predrti - probušiti
predipiti - preskočiti
pregutati - progutati
preinačen - prepravljen
prejti - proći
preitavati - prebacivati
preiskati - pretražiti
prek - preko

prekšen zločest
prela - rupe
premakati - prokišnjavati
premajivati - premahivati
prepiciti - probosti
preprelati - izbušiti
preterati - protjerati
pretrnoti - uplašiti se
preveč - previše
prezvati - prozvati

račilo - ribarska mreža
rajši - radije
raneše - ranije
ranič - hranić
razgovetno - razgovjetno
raskramariti - raspraviti
rasplazati - razmiliti se
raščenoti - poderati
raščeperiti - raskrečiti (noge)
raširjen - raširen
razvidavati - daniti se
razvuzdan - presloboden
reči - kazati, riječi
režek - pucina
rit - stražnjica
rivati - gurati
rožđiti - jako plakati
rubača - košulja
rudast - kovrčave kose
rukčka - ručica
ruknoti - grunuti
ruščaj - hrušt

sâ - sva
sakaj - svašta
sakak - svakako
sakakvi - svakojaki

sakakov - svakakav	spitavati ispitivati
saki - svaki	spod - ispod
sakud - svakud	spoved - ispovijed
sé - sve	sram - prema
sega - svega	spraščati - lomiti se uz prasak
sej - svih, sij	spremišče - spremište
sejeno - svejedno	sprjavati - izlijetati
sem - svima	spuknuti - iščupati
setiti - sjetiti se	spurdašti - otjerati
sí - svi	spitancija - ispitivanje
sičen - izbačen	stakor - štakor
sih - svih	stanuvati - stanovati
silesija - mnoštvo	stareši - stariji
siputati - teško disati	sterati - otjerati
skapati - kopanjem vaditi	stiska - neprilika
skečati - dahtati	stišnjen - stisnut
skikaciti - vući za kosu	stopram - jedva
skompesati - zamršiti	strance - po strani
skrajem - okrajak	strajoma - sa strahom
skomine - zazubice	straj - strah
skorom - uskoro	stran - strana
skoruš - kor	strogeši - stroži
skoristeti - iskoristiti	strpljaven - strpljiv
skriti - sakriti	stršen - stršljen
skvacati - sasjeći	stružanek - potočni prijelaz
skrivanec - skrivač (dječja igra)	stukel - istukao
skupa - zajedno	suljagnoti - udariti
slačiti - svlačiti	
slepec - krvožedni kukac	šajka - brodica
slepovuž - sljepić	šalen - šaljiv
smej - smijeh	šaljiti šaliti se
smeti - imati pravo, moći	šaraglje - kolne rebrenice
snajti - snaći se	šarapoljke - prozorske rebrenice
so - su	ščapiti - uhvatiti
sodavati - stalno hodati, nešto ishoditi	ščeknuti - štipnuti
Sofa - Sofija	ščeljiti - istući
som - svom	ščerepati - poderati
spezdeti - prdnuti	ščuka - štuka

šepljesati - šepati	trefiti - pogoditi
šepnoti - šapnuti	trknuti - udariti
škedenj - štagalj	trlankati - brbljati
šklizati - klizati se	trti - lupati, tresti (groznica)
škrakan - dugonogi	tucilo - tuča
škraklje - rašije	tuka - tu
škvorec - čvorak	tulik - tolik
šmir - mnoštvo	
špracka - praća	ufati - usuditi se
špranja - zabodina (u nogu, ruku)	
šprijati - prskati	večernica - večernja misa
špotati - karati	večit - vječit
štel - htio, rama bicikla	vekši - veći
štorga - rupa	vekter - liječnik
Štefina - Stjepan	vetrenjak - zobun
štrifom - do vrha	vdati - udati se
strocaljin - okidač	vdovoljiti - udovoljiti
strocnosti - povući okidač	vgristi - ugristi
štengljin - žig	videl - video
štrobunknoti - pljušnuti u vodu	vijor - vihor
	virjan - kukuružnjak
tak - tako	viš - vidiš
tamtamokati - oponašati tamb. sa	višeši - viši
tam-tam	vleči - vući
teca - teta	vlezti - ući
tem - tim	vlovljen - ulovljen
tenša - tanja	vloviti - uloviti
tepsti - skitati se	vmiti - umiti
ter - teret	vmoriti - usmrtiti
terinje - pljeva	vnuk - unuk
tič - ptica	vnuter - unutra
tičarije - ptičanje, nepodopštine	vojka - vodilica
tij - tih	vozati - voziti
tijen - tjedan	vračiti - liječiti
tomljati - tući	vragutan - ples zlih
topol - topola	vrčak - vrtić
trd - tvrd	vreč - već
trebiti - kruniti (kukuruz)	vriščati - vriskati

vrj - vrh	zarčkati - utopiti se
vrnoti - vratiti	zasekati - zasjeći
vrođiti - uroditi	zastaviti - zaustaviti
vrvratiti - milići	zastajivati - zastajkivati
vrzmati - motati se	zavdati - zadati
vu - u	zavjetje - zavjetrina
vučiti - učiti	zavrnoti - navratiti
vudriti - udariti	zazabiti - zaboraviti se
vun - van	zažarjeno - zažareno
vusko - usko	zbeg - zbijeg
vuvo - uho	zboršati - poboljšati se
vuzda - uzda	zbrisati - obrisati
vuzek - uzak	zbuditi - probuditi se
vuzel - čvor	zbubentati - istući
vužgati - zapaliti	zden - hladan
vttri - utrti	zdelavati - izradivati
 z - iz	zdići - podići
zabadav - badava	zdigajuć - dižuci se
zabeći - prisjeti	zdiganje - podizanje
zabit - postranica	z dola - odozdo
zabežati - zatrčati se	zdruzgati - zdrobiti
zacafutan - prljav	zdržati - izdržati
zadaleč - za daleka	zebirati - prebirati
zadelati - zatvoriti pucinu	zemi - uzmi
zadirkavati - zadirivati	ze sem - sa svim
zadrkavati - zalijetati se	zeti - uzeti
zagresti - upasti u blato	zeznati - dozнати
zagroziti - zaprijetiti se	z gora - odozgo
zafalen - zahvalan	zgadati - nabacivati se
zalud - uzalud	zgledati - ogledati se
zamet - hrana za stoku	zgledeći - izgledati
zamuž - udati se	zgražati - čuditi se
zanavek - zauvijek	ziskavati - tražiti
zanesnažiti - zagaditi se	zletati - izlijetati
zapičiti - zabosti	zleziti - omaknuti se
zapuv - zapuh	zmed - između
zaran - rano	zmeknoti - uganuti (nogu)
	zmetati - istovarivati

zmenšavati - umanjivati
zmenjiti - promijeniti
zmomljati - izmrmlijati
znal - znao
znaopak - naopako
znemirjeno - uz nemireno
zniščavati - uništavati
zodava - počinje hodati
zrušiti - srušiti

zvračati - popletati se
ž - s
žagar - šljunak
želva - kornjača
žlepiti - pasti
žmek - težak
žvaganja - debela žaba

BILEŠKE O PISCU

Željko Kovačić rodil se vu Ferdinantu (14. sečnja 1937.), koprivničko-križevački županiji. Vmirovljeni je prosvetar. Vreč pedeset let bavi se pisanjem aforizmov, anagramov, epigramov, anegdot, bajki, basni, pripovetki, pesmi, dram i romanov. Desetek knig aforizmov (napisal jev je 45.000), pesmi, pripovetki i po koji roman čekajo svetlo dneva.

O stare igraj i športe napisal je vekše delo. Dovršil je desetek vekši rasprav o socijalnem životu sela (pojedinca i obitelji).

Do sad je objavil vu vlastitem izdanju "Basne za djecu" (1977), "Šege i navade Podravine" (1989), "Priče i basne" (1995), priče "Sema nemremo vgoditi", "Kratkopise", druga kniga 1998, pesme "Vukovaru s ljubavlju" (2000).

Stalno istraživa usmenu narodnu kniževnost Podravski Sesvet (pitalice, zagonetke, poslovice, rugalice, izreke, pošalice, priče, pesme). Interesera ga sesvecka kajkavica z kojom piše pesme, igrokaze, romane.

Na desetke let prisuten je vu folkloru. Zanimajo ga običaji, nošnje, inštrumenti, nakiti, nakički, veruvanja, plesi, kola, pesme, običaji nuz svetke, značajneše gode i prigode.

Društvo hrvacki folkloristov ceni svega člana za tulika dela o stare športe. Po njem je ta noveša gran folkloristike dobila ime. Za njegvo delo, na tem području, raneše, zainereseral se Međunarodni olimpijski komitet, ponaosob njegov precednik Juan Antonio Samaranch, z kojem se stalno dopisival i zmenjival iskustva.

Višeletni je suradnik Zavoda za folklor v Zagrebu, Međunarodne smotre folklora, Društva hrvacki folkloristov, Povesti športa, Olimpijade stari športov v Brođance, Etnografskoga muzeja, RTV Zagreb, Muzeja grada Koprivnice, Muszola-igri (Szigetvar, Republika Mađarska) i Radio-postaje Đurđevac.

ISBN 953-98126-1-5